

วิทยานิพนธ์

การธำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนมอญ กรณีศึกษาชุมชนบางชั้นหมาก
ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

**LANGUAGE MAINTENANCE AND SHIFT IN MON COMMUNITY:
A CASE STUDY AT BANGKHUNMARK VILLAGE,
BANGKHUNMARK SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT,
LOP BURI PROVINCE**

นางสาวพัชรา อัมพวานนท์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. 2551

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)

ปริญญา

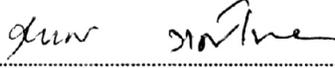
ภาษาศาสตร์ประยุกต์	ภาษาศาสตร์
สาขา	ภาควิชา

เรื่อง การดำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนมอญ กรณีศึกษาชุมชนบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

Language Maintenance and Shift in Mon Community: A Case Study at Bangkhunmark Village, Bangkhunmark Sub-district, Mueang District, Lop Buri Province

นามผู้วิจัย นางสาวพัชรา อัมพวานนท์

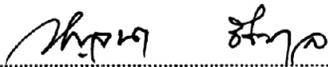
ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(..... รองศาสตราจารย์วิภากร วงศ์ไทย, M.A.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(..... อาจารย์อุมาภรณ์ สังขมาน, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา
(..... รองศาสตราจารย์กิติมา อินทร์ทรัพย์, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(..... รองศาสตราจารย์กัญญา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การดำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนมอญ กรณีศึกษาชุมชนบางชั้นหมาก
ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

Language Maintenance and Shift in Mon Community: A Case Study at Bangkhunmark Village,
Bangkhunmark Sub-district, Mueang District, Lop Buri Province

โดย

นางสาวพัชรา อัมพวานนท์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)

พ.ศ. 2551

พัชรา อัมพวานนท์ 2551: การชำระและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนมอญ กรณีศึกษาชุมชนบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์วิภากร วงศ์ไทย, M.A. 144 หน้า

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการชำระและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนมอญบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์จากประเด็นต่อไปนี้ 1) ภาษาหลักและภาษารอง โดยสำรวจจากภาษาที่ประชากรพูดเป็นภาษาแม่ 2) การเลือกใช้ภาษาตามแนวทางการใช้ภาษาและกลุ่มชน 3) ความสามารถทางภาษาของประชากร 4) ทักษะคิดของประชากรที่มีต่อภาษา 5) เสน่ห์ทางสังคม มนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการชำระภาษาในชุมชน

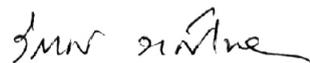
เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 60 คน โดยใช้แบบสอบถามประกอบกับการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชน โดยใช้กลุ่มอายุเป็นตัวแปรในการศึกษาแบ่งประชากรเป็น 3 กลุ่มอายุเท่าๆ กัน โดยให้กลุ่มอายุ 15-30 ปี เป็นตัวแทนของประชากรรุ่นที่ 3, กลุ่มอายุ 35-50 ปี เป็นตัวแทนของประชากรรุ่นที่ 2 และกลุ่มอายุ 55-70 ปีขึ้นไป เป็นตัวแทนของประชากรรุ่นที่ 1

ผลการศึกษาพบว่า 1) ในชุมชนบางขันหมาก มีภาษาที่ประชากรใช้พูดเป็นภาษาแม่ 2 ภาษา คือ ภาษามอญ และภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาหลักของชุมชนทั้งสองภาษา; 2) การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรแตกต่างกันไปตามกลุ่มอายุ ตามแนวทางการใช้ภาษาและกลุ่มชนโดยประชากรรุ่นที่ 1 และ 2 มีความถนัดในการใช้ภาษามอญมากกว่าประชากรรุ่นที่ 3; 3) ความสามารถในการใช้ภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรแตกต่างกันไป โดยลดหลั่นตามกลุ่มอายุ โดยกลุ่มอายุ 55-70 ปี มีความสามารถในการใช้ภาษามอญสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 35-50 ปี ในขณะที่กลุ่มอายุ 15-30 ปี มีความสามารถในการใช้ภาษามอญน้อยที่สุด; 4) กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีทัศนคติในทางบวกต่อทั้งภาษามอญและภาษาไทย และ 5) ลักษณะของชุมชนตามเกณฑ์สังคม มนุษยวิทยา แสดงให้เห็นว่า ภาษามอญในชุมชนมีแนวโน้มที่จะชำระอยู่ได้

ดังนั้น ผลจากการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องข้างต้นกับกลุ่มตัวอย่างประชากร สามารถสันนิษฐานได้ว่า ภาษามอญจะยังคงชำระต่อไปในชุมชนบางขันหมาก แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนไปใช้ภาษาไทยบ้างในบางโอกาส หรือสถานการณ์ แต่การที่ประชากรในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของภาษาและมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนเอง รวมไปถึงการกระทำต่างๆ ที่แสดงถึงความร่วมมือของชุมชนในการพยายามที่จะอนุรักษ์ จึงทำให้ภาษามอญยังคงเป็นภาษาหนึ่งที่ยังคงมีบทบาทที่สำคัญในชุมชนและคงอยู่ในชุมชนต่อไป

พัชรา อัมพวานนท์

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

16 / พ.ค. / 51

Phatchara Amphawanon 2008: Language Maintenance and Shift in Mon Community: A Case Study at Bangkhunmark Village, Bangkhunmark Sub-district, Mueang District, Lop Buri Province. Master of Arts (Applied Linguistics), Major Field: Applied Linguistics, Department of Linguistics. Thesis Advisor: Associate Professor Wipakorn Wongthai, M.A. 144 pages.

The objective of this research is to study the maintenance and shift of Mon language in Mon community; Bangkhunmark Village, Lop Buri Province. The basic methods used are to investigate 1) the major and minor language on the basis of the mother-tongue, 2) the language choice, 3) the language proficiency, 4) the language attitudes and 5) the social and cultural factors contributing to language maintenance.

The data was collected by using questionnaire, including interviewing and participant observation. Purposive samples were 60 Mon informants of three generations equally separated; 1) 15-30 years represented the 3rd generation, 2) 35-50 years represented the 2nd generation, and 3) 55-70 over represented the 1st generation.

The results of the study were as follows: 1) There are two major languages spoken as a mother tongue in this community; Mon and Thai which have different role in the community therefore there is not a minor language according to the Ferguson's formula (1966); 2) There are the difference in patterns of language choice of different age groups; the age group 15-30 years used Thai in almost every domain and participant which contrary to the age group 35-50 and 55-70 years; 3) There are the progression of language shift over the three age groups; the age group 55-70 years has the highest language ability while the age group 35-50 and 15-30 years have declined dramatically; 4) Samples in this community express a positive attitude toward both Mon and Thai languages; and 5) Most of the social and cultural factors contributing to language maintenance are found in this community.

All the results of the study of Mon samples show that they still maintain their own language, even though there are some changes in shifting to Thai language. However, they still realize the worth and have positive attitude toward their own language including their effort to maintain their own culture and language. The results can be assumed that Mon language in this community still maintain in the future.

Phatchara Amphawanon

Student's signature

Wipakorn Wongthai

Thesis Advisor's signature

16 / 05 / 08

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาเอาใจใส่ และให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของคณาจารย์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์วิภากร วงศ์ไทย ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.อุมาภรณ์ สังขมาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมที่ได้กรุณาสละเวลาตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมถึงให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะต่างๆ และความเอาใจใส่ในความก้าวหน้าของงานวิจัยนี้เป็นอย่างดี

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จไม่ได้ หากปราศจากความช่วยเหลือและความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ออกภาษาในชุมชนบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ผู้วิจัยขอกราบนมัสการ พระปัญญาวุฒิ วุฑฒิโก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอัมพวัน จังหวัดลพบุรี ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในชุมชนและให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อชลิตร คุณแม่สุทิพย์ อัมพวานนท์ เป็นอย่างสูงที่คอยให้การสนับสนุนและกำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา

ขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ ภาษาศาสตร์ประยุกต์ที่ให้กำลังใจกันอยู่เสมอ

ขอขอบคุณผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ไม่สามารถนำมากล่าวได้หมดในที่นี้ ที่เป็นแรงบันดาลใจทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

พัชรา อัมพวานนท์

พฤษภาคม 2551

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(7)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	7
การศึกษาเกี่ยวกับภาวะหลายภาษา	9
การศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษา	21
การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษา	31
การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษา	36
การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการร้งภาษา	41
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	48
การคัดเลือกชุมชน	48
การคัดเลือกตัวอย่างประชากร	49
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	50
การเก็บข้อมูล	53
การวิเคราะห์ข้อมูล	54

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	58
ความหลากหลายของภาษา	58
การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก	58
ความสามารถในการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะของตัวอย่างประชากร ในชุมชนบางชั้นหมาก	74
ทัศนคติที่มีต่อภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก	89
เกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชน	94
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	110
สรุปผลการวิจัย	110
อภิปรายผลการวิจัย	114
ข้อเสนอแนะ	119
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	120
ภาคผนวก	124
ภาคผนวก ก ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญและชุมชนมอญบางชั้นหมาก	125
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	132
ภาคผนวก ค การเลือกภาษาตามคู่สนทนาของกลุ่มตัวอย่างประชากร	140
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	144

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตัวอย่างเวดงการใช้ภาษาในประเทศปารากวัย	23
2	ตัวอย่างการนำเสนอข้อมูลการเลือกภาษาตามคู่สนทนาแบบมาตราบังชี้ (Implicational scale) ในการเลือกภาษาในเมือง Oberwart	25
3	คำร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่พูดภาษาไทยและภาษามอญในชีวิตประจำวัน	58
4	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรและภาษาที่ใช้พูดเป็นภาษาแม่	59
5	จำนวนร้อยละการเลือกภาษาตามเวดงต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างประชากร	61
6	จำนวนร้อยละของภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุเลือกใช้ในแต่ละเวดงการใช้ภาษา	62
7	เวดงการใช้ภาษาและการเลือกภาษาส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุ	63
8	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในเวดงครอบครัว	64
9	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทยและทั้งภาษาไทยและมอญในเวดงครอบครัว จำแนกตามกลุ่มอายุ	65
10	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทยและทั้งภาษาไทยและมอญในเวดงญาติพี่น้อง	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
11	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นฉวญาคีพี่น้อง จำแนกตามกลุ่มอายุ	66
12	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นเพื่อนบ้าน	67
13	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นเพื่อนบ้าน จำแนกตามกลุ่มอายุ	68
14	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นการศึกษา	69
15	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นการศึกษา จำแนกตามกลุ่มอายุ	69
16	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นศาสนา	70
17	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นศาสนา จำแนกตามกลุ่มอายุ	71
18	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นการค้าขาย	72
19	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแคว้นการค้าขาย จำแนกตามกลุ่มอายุ	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
20	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแวดวงการศึกษาต่อราชการ	73
21	คำร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแวดวงการศึกษาต่อราชการ จำแนกตามกลุ่มอายุ	74
22	การเลือกภาษาของตัวอย่างประชากรตามคู่สนทนา แบ่งตามกลุ่มอายุของกลุ่มตัวอย่างประชากร	75
23	ความสามารถในการพูดของตัวอย่างประชากร คิดเป็นคำร้อยละ	76
24	ความสามารถในการพูดของตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	77
25	ความสามารถในการฟังของตัวอย่างประชากร	79
26	ความสามารถในการฟังของตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	79
27	ความสามารถในการอ่าน-เขียนของตัวอย่างประชากร	81
28	ความสามารถในการอ่าน-เขียนของตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	81
29	ผลการประเมินระดับความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
30	ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่าง ประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	85
31	ความแตกต่างทางสถิติของความสามารถทางภาษามอญของ กลุ่มตัวอย่างประชากร ตามกลุ่มอายุและระดับความสามารถทางภาษา	88
32	ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษามอญ จำแนกตามกลุ่มอายุ	89
33	ความต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อภาษามอญ	91
34	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษาไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ	92
35	ความต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อภาษาไทย	93

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ความสามารถในการพูดของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	78
2	ความสามารถในการฟังของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	80
3	ความสามารถในการอ่าน-เขียนของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	83
4	ระดับความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ	87
5	ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษามอญ	91
6	ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษาไทย	93
7	ความร่วมมือของคนในชุมชนในการพยายามอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ	95
8	ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ	95
9	ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ	96
10	ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ	96
11	ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ	97
12	ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ	97

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
13	ลักษณะของชุมชนบางชั้นหมาก ซึ่งมีสะพานเชื่อมเพื่อความสะดวกในการเดินทางภายในชุมชนบางชั้นหมาก	99
14	ลักษณะของชุมชนบางชั้นหมากที่มีแม่น้ำล้อมรอบ	99
15	ศูนย์เรียนรู้มอญ วัดอัมพวัน จังหวัดลพบุรี	101
16	แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญภายในศูนย์การเรียนรู้วัดอัมพวัน	102
17	แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญภายในศูนย์การเรียนรู้วัดอัมพวัน	102
18	การแต่งกายของชาวมอญบางชั้นหมาก ภายในศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับมอญบางชั้นหมาก วัดอัมพวัน	103
19	การแต่งกายของชาวมอญบางชั้นหมาก ภายในศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับมอญบางชั้นหมาก วัดอัมพวัน	104
20	เอกลักษณะประจำกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ซึ่งจัดแสดงอยู่ในศูนย์การเรียนรู้มอญ	105
21	แสดงการสวดมนต์ของพระในภาษามอญ ตามงานบุญประเพณีที่จัดขึ้นในชุมชน	106
22	การจัดงานพิธีกรรมทางศาสนาของคนในชุมชนมอญบางชั้นหมาก	107

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
23	แสดงป้ายคำสอนในภาษามอญ ซึ่งติดอยู่รอบบริเวณวัดอัมพวัน	107
24	แสดงป้ายคำสอนในภาษามอญ ซึ่งติดอยู่รอบบริเวณวัดอัมพวัน	108
ภาพผนวกที่		
1	แผนที่แสดงที่ตั้งจังหวัดลพบุรีและชุมชนบางชั้นหมาก	130

ประมวลศัพท์

- ภาษามอญ - ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ภาษามอญเฉพาะที่พูดกัน ในชุมชนบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
- การเปลี่ยนภาษา¹
(language shift) - หมายถึง การที่ชุมชนใดชุมชนหนึ่งเลิกพูดภาษาที่เคยใช้พูดมา โดยเด็ดขาด และเปลี่ยนมาพูดภาษาใหม่ การเปลี่ยนภาษาในชุมชนใด จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อในชุมชนนั้น มีภาวะสองภาษา กล่าวคือมีคนพูดได้ สองภาษาเป็นส่วนใหญ่ และโดยทั่วไปภาษาหนึ่งจะเป็นภาษาใหม่ ต่อมา คนรุ่นใหม่เริ่มหันมาใช้ภาษาใหม่และหยุดใช้ภาษาเก่า จนในที่สุด เมื่อสมาชิกทั้งหมดพูดภาษาใหม่กันทุกคน ก็จะเกิดภาวะที่เรียกว่า การเปลี่ยนภาษาในชุมชนนั้นขึ้น
- การธำรงภาษา
(language maintenance)² - เป็นภาวะที่ตรงข้ามกับการเปลี่ยนภาษา หมายถึง การที่สังคมใดสังคมหนึ่ง ไม่ปล่อยให้ภาษาพื้นเมืองของตนถูกแทนที่โดยภาษาที่เข้ามา มีอิทธิพล ภาวะเช่นนี้บางครั้งก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่บางครั้งก็เกิดขึ้น เพราะ ความพยายามของคนในสังคมที่หาหนทางกีดกันไม่ให้คนในสังคมใช้ ภาษาอื่น และในขณะเดียวกันก็พยายามสนับสนุนให้ใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม ของตนเพื่อกันไม่ให้สูญหายหรือตายไป
- การเลือกภาษา
(language choice)³ - หมายถึง การเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งในการสื่อสาร เช่น คนที่พูด สองภาษาจะต้องเลือกว่าเมื่อใดจะพูดภาษาหนึ่ง และเมื่อใดจะพูดอีก ภาษาหนึ่ง ส่วนใหญ่การเลือกขึ้นอยู่กับหน้าที่ของแต่ละภาษา หรือ สถานการณ์ว่าเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

¹ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 17)

² อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2545: 117-118)

³ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 24)

ประมวลศัพท์ (ต่อ)

<p>แควงการใช้ภาษา (domains of language use)</p>	<p>- ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ชุดของสถานการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างประชากรจะต้องเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่ง โดยในแต่ละแควงการใช้ภาษาหรือ Domain จะประกอบด้วยปัจจัยทางสังคมต่างๆ ได้แก่ สถานที่ (location), เรื่องที่พูด (topic) และผู้ร่วมสนทนา (participants) ตัวอย่างของแควงการใช้ภาษาได้แก่ ครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้าน โรงเรียน วัด และราชการ เป็นต้น</p>
<p>ภาษาแม่ (mother tongue language)</p>	<p>- ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรพูดเป็นภาษาแรก</p>
<p>ภาษาหลัก (major language)⁴</p>	<p>- จัดภาษาใดก็ตามเป็นภาษาหลักถ้ามีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่าร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมด หรือตั้งแต่ 1 ล้านคนขึ้นไป 2) ภาษาที่เป็นภาษาราชการของประเทศ 3) ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาในแควงการศึกษามากกว่าร้อยละ 50 ของผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมในประเทศ
<p>ภาษารอง (minor language)⁵</p>	<p>- จัดภาษาใดก็ตามที่ไม่มีคุณสมบัติข้อใดเลยของภาษาหลักเป็นภาษารอง โดยมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งใน 2 ข้อนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่าร้อยละ 5 ของประชากรทั้งหมด หรือมากกว่า 100,000 คน 2) ภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในชั้นที่สูงกว่าชั้นประถมระดับต้น และใช้ในการเขียนตำราที่นอกเหนือไปจากหนังสือเรียนภาษาระดับประถม

⁴ Ferguson (1966 cited in Fasold, 1984: 61)

⁵ Ferguson (1966 cited in Fasold, 1984: 62)

ประมวลศัพท์ (ต่อ)

- มาตราชี้บ่ง (Implicational Scale)⁶
- ในงานวิจัยนี้ หมายถึง รูปแบบการนำเสนอตารางข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกภาษาตามบุคคลที่สนทนาคด้วย ซึ่งการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบนี้ สามารถแสดงให้เห็นลักษณะทางภาษาของสังคมและแนวโน้มของภาษาต่างๆ ในอนาคตได้ โดยกลุ่มที่มีอายุน้อยจะเป็นตัวแทนของการใช้ภาษาในอนาคต ในขณะที่กลุ่มคนสูงอายุจะเป็นตัวแทนของการใช้ภาษาในอดีต
- ประชากร
- รุ่นที่ 1 ในงานวิจัยนี้หมายถึง กลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุ 55-70 ปี เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่มีอายุมากที่สุดหรือวัยผู้สูงอายุ ในขณะที่ประชากรรุ่นที่ 2 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุ 35-50 ปี เป็นตัวแทนกลุ่มของประชากรที่มีอายุมากหรือผู้พูดรุ่นกลาง และประชากรรุ่นที่ 3 หมายถึง กลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุ 15-30 ปี เป็นตัวแทนของกลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุด

⁶ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984)

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ชนชาติมอญเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยที่มีความน่าสนใจ ซึ่งจะเห็นว่าในอดีตนั้น มอญเป็นชนกลุ่มน้อยที่แตกต่างกับชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะทัดเทียมกับคนไทยและเป็นชนชาติที่ไม่มีประเทศเป็นของตนเอง ชาวมอญที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้น ทางราชการของไทยก็ได้ถือว่าเป็นชาวต่างประเทศแต่อย่างใด (สุภรณ์ โอเจริญ, 2519)

นอกจากนี้ สุภรณ์ โอเจริญ (2550) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การอพยพเข้ามาในประเทศไทยของชนชาติมอญไว้ดังนี้

...นักวิชาการทางภาษาศาสตร์และมานุษยวิทยาได้จัดชนชาติมอญไว้ในกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร (Mon-Khmer) หรือตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austro-Asiatic) ในอดีตชาวมอญเคยตั้งอาณาจักรของตนขึ้นทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิรวดีในบริเวณพม่าตอนล่างปัจจุบัน แต่ตลอดระยะเวลากว่า 700 ปีที่ตั้งอยู่ในพม่าตอนล่าง อาณาจักรมอญต้องล้มลุกคลุกคลาน เพราะการแย่งชิงอำนาจภายในและการรุกรานจากพม่า เพื่อแย่งชิงดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ที่เป็นทั้งข้าว ฝ้าย และเมืองท่าค้าขาย เป็นเหตุให้บ้านเมืองตกอยู่ในภาวะสงคราม บ้านแตกสาแหรกขาด ทั้งยังถูกพม่าปกครองอย่างกดขี่ และในที่สุด พ.ศ. 2300 ก็ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของพม่า โดยไม่มีโอกาสฟื้นตัวหรือตั้งอาณาจักรได้อีกจนกระทั่งปัจจุบัน ในระหว่างนั้นชาวมอญได้พากันอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทยเรื่อยๆ ชาวมอญเหล่านั้นได้มาเป็นกำลังสำคัญส่วนหนึ่งของไทยและได้สืบลูกหลานมาจนถึงทุกวันนี้...

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีผู้คนต่างชาติพันธุ์ ต่างภาษา อาศัยอยู่ร่วมกันกว่า 64 ล้านคน มีภาษามากกว่า 70 ภาษา ส่วนใหญ่เป็นภาษาพูด ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ โดยใช้ภาษานี้กว่าร้อยละ 93 ของประชากรทั้งประเทศ ภาษาที่มีผู้ใช้รองลงมาได้แก่ ภาษาตระกูลมอญ-เขมร

และจากตัวเลขที่สำรวจโดยองค์กร SIL International เมื่อ ค.ศ. 2000 พบว่า ปัจจุบันมีคนมอญในประเทศไทยมีเหลืออยู่ 107,630 คน (ไม่นับรวมคนเชื้อสายมอญจากประเทศพม่าที่เข้ามาทำงานและอาศัยอยู่ชั่วคราวในประเทศไทย และชุมชนมอญแนวตะเข็บชายแดนไทย-พม่าที่ยังมีการเคลื่อนย้ายไปมา) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าชาวมอญที่อพยพเข้ามา รวมถึงลูกหลานที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของไทย (บุษบา ประภาสพงศ์, 2550) การที่คนเราอยู่ในสังคมและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่ในสังคมเดียวกัน มีส่วนทำให้ภาษาที่ใช้ในการสื่อความหมายมีความเกี่ยวพันกับสังคมด้วย เนื่องจากภาษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนทั้งในและนอกสังคม ทั้งนี้ ในสังคมภาษาหรือชุมชนภาษาแต่ละแห่งก็มีความแตกต่างกันออกไป เช่น รูปแบบของภาษาหรือลักษณะการใช้ภาษา ฯลฯ นอกจากนี้ ภายในชุมชนภาษาเอง ก็ยังมีความแตกต่างกันภายในกลุ่ม เช่น การใช้ภาษาที่ต่างกันไปในแต่ละวัย หรือความแตกต่างในการใช้ภาษาของเพศชายและเพศหญิง การแสดงสำเนียงทางภาษาของคนที่มีระดับชนชั้นทางสังคมที่ต่างกัน เป็นต้น โดยความแตกต่างที่เกิดขึ้นนั้นล้วนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งปัจจัยภายในสังคม เช่น วัย เพศ ชั้นสังคม ชาติพันธุ์ของผู้พูด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เรื่องที่พูดและกาลเทศะ เป็นต้น และปัจจัยภายนอกสังคม เช่น การเมือง สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การแผ่ขยายอิทธิพลของตะวันตก หรือเทคโนโลยี สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ก้าวหน้าและทันสมัย เป็นต้น ดังนั้น ในการที่จะศึกษาภาษาที่ใช้กันในชุมชนภาษาใด จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพทางสังคมของชุมชนนั้นควบคู่กันไปด้วยหรือเรียกว่า การศึกษาภาษาศาสตร์สังคม (Sociolinguistics method) ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544: 1-2) ได้ให้คำจำกัดความว่า

...ภาษาศาสตร์สังคมได้รับอิทธิพลบางส่วนจากสังคมวิทยา นักภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษาของมนุษย์ที่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ภาษาซึ่งสะท้อนหรือเป็นผลของความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ไม่ใช่ภาษาที่อยู่ลอยๆ หรือตัดออกจากบริบททางสังคม ข้อนี้สอดคล้องกับสังคมวิทยาในแง่ที่เน้นความสัมพันธ์ของมนุษย์ในกลุ่ม อีกประการหนึ่ง ภาษาศาสตร์สังคมมุ่งอธิบายอิทธิพลของปัจจัยทางสังคมที่มีต่อภาษา ซึ่งข้อนี้สอดคล้องกับสังคมวิทยาในแง่ที่เน้นปัจจัยที่เกี่ยวข้องเนื่องกันในปรากฏการณ์ทางสังคม...

อนึ่ง การศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์สังคมนั้น ในชุมชนหลายภาษานับได้ว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะนอกจากจะทำให้รู้จักและเข้าใจถึงสภาพการใช้ภาษาในสังคม (Sociolinguistic profile) ยังทำให้เห็นถึงระดับความสัมพันธ์ของชนกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ซึ่งมีผลต่อ

การใช้ภาษาของประชากรในสังคม และพฤติกรรมทางภาษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทศนคติ และ แนวโน้มของภาษาที่จะเป็นไปได้ในอนาคต ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะหรือสถานภาพของสังคมไทยบางประการอีกด้วย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกที่จะศึกษาชุมชนภาษาของชนกลุ่มน้อย โดยผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญในการศึกษาภาษาของชนกลุ่มน้อยว่าเป็นภาษาที่ควรมีการอนุรักษ์ เนื่องจากปัจจุบันจำนวนภาษาของชนกลุ่มน้อยได้ลดลง มีผู้พูดภาษานั้นๆ ได้จำนวนน้อย ส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังคงสามารถพูดภาษานั้นๆ ได้ อีกทั้งไม่นิยมถ่ายทอดภาษาของตนเองให้กับลูกหลาน และบางภาษาก็ไม่เป็นที่รู้จัก ไม่มีการวางนโยบายในการอนุรักษ์ภาษาจนในที่สุดภาษาก็ตกอยู่ในภาวะวิกฤตหรือ ภาวะการตาย ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาชุมชนมอญบางชนชั้นหมาก และจากการศึกษาข้อมูลรายงานการวิจัยเกี่ยวกับชุมชนนี้ พรรณณ์พจน์ ปานทองคำ (2525: 37) กล่าวว่า สภาพของชุมชนมอญบางชนชั้นหมากนี้ มีข้อแตกต่างกับมอญท้องถิ่นอื่นๆ หลายประการ ด้วยเหตุผลหลายประการดังต่อไปนี้

1. ภาษาท้องถิ่นที่ตำบลบางชั้นหมาก มีความเป็นปึกแผ่นหนาแน่นด้วยคนมอญสภาพแวดล้อมภายนอกล้อมรอบด้วยทุ่งนาหากที่ภาษาไทยจะเข้าไปปะปนได้ ชาวมอญตำบลบางชั้นหมากมีความเป็นมอญอย่างสมบูรณ์ เครื่องครัดขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาที่เปลี่ยนแปลงได้เล็กน้อย ก่อนเข้าเรียนจะพูดมอญโดย ตลอดจะเริ่มพูดไทยเพื่อได้เข้าเรียนหนังสือไทย

2. จากการตรวจสอบเบื้องต้นได้พบว่า ภาษามอญตำบลบางชั้นหมากมีลักษณะแตกต่างจากมอญอื่นๆ ไปหลายประการ ทั้งระบบเสียงและระบบไวยากรณ์

3. เนื่องจากภาษามอญ เป็นภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก มีลักษณะเด่นที่ลักษณะน้ำเสียง ซึ่งมีอยู่ในเสียงต่างๆ นับเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ภาษามอญเป็นที่สนใจแก่นักภาษาศาสตร์ ทั้งท้าทายให้ศึกษาวิเคราะห์ มีผู้ศึกษา ภาษานิวส์ครู ซึ่งเป็นภาษา ตระกูลเดียวกับมอญ พบว่า บางแห่งไม่มีลักษณะน้ำเสียง จึงสมควรได้ตรวจสอบเรื่องนี้ในตำบลบางชั้นหมาก

4. นักภาษาศาสตร์ชาวต่างประเทศ ซึ่งมาช่วยเหลือในโครงการวิจัยภาษาถิ่นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยไปเก็บข้อมูลมาแล้ว ให้ความเห็นว่าตำบลบางชั้นหมากเป็นท้องถิ่นที่ควรศึกษามาก เนื่องด้วยสภาพชุมชนเป็นอิสระจากหมู่บ้านไทย แม้ว่าจะพูดภาษาไทยเป็นภาษาที่

สองแต่พวกเขาจะพูดเฉพาะกับคนไทยในบางคนในบางโอกาส นอกจากนี้แล้วจะเป็นเรื่องของมอญทั้งสิ้นไม่เฉพาะแต่ภาษาเท่านั้น แม้แต่ขนบธรรมเนียมประเพณีอื่นๆ ก็เป็นอิสระเป็นแบบฉบับของมอญแท้ดั้งเดิม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าผู้ที่ศึกษาชุมชนบางชั้นหมากเกี่ยวกับภาษามอญบางชั้นหมากในเชิงภาษาศาสตร์ โดยเน้นศึกษาภาพรวมของระบบเสียง และระบบ ไวยากรณ์ (พรรณนัพนจน์ ปานทองคำ, 2525) และมีผู้ศึกษาการอพยพและการตั้งถิ่นฐานของมอญบ้านบางชั้นหมาก จังหวัดลพบุรี (ภูธร ภูมะธนะ, 2536) ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มียานชั้นใดเลยที่ทำให้ภาพรวมหรือสถานการณ์การใช้ภาษาในชุมชนดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพทางภาษาของชุมชนมอญบางชั้นหมากในเชิงภาษาศาสตร์สังคมอย่างละเอียดว่า มีภาษาอะไรบ้างที่ใช้ในชุมชน ภาษาใดเป็นภาษาหลัก (major language) ภาษารอง (minor language) การเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษาต่างๆ (domains of language use) ของประชากรว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไรก็ตามตัวแปรกลุ่มอายุ ความสามารถในการใช้ภาษา (language proficiency) ทิศนคติ (language attitude) ที่มีต่อภาษาไทยและภาษามอญ และสภาพของการใช้ภาษามอญในชุมชนนี้ หากผลจากการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนภาษาเกิดขึ้น (language shift) อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนหรือหากผลการศึกษาพบว่า ภาษายังคงการดำรงอยู่ในสังคม (language maintenance) อะไรเป็นปัจจัยในการดำรงของภาษาในชุมชน รวมถึงแนวโน้มของภาษาต่างๆ ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาการดำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยวิเคราะห์จากประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความหลากหลายของภาษาในชุมชนบางชั้นหมาก
 - 1.1 ภาษาหลัก
 - 1.2 ภาษารอง

2. การเลือกใช้ภาษาตามแวดวงการใช้ภาษาและคู่สนทนา ตามตัวแปรอายุของกลุ่มตัวอย่าง
3. ความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของประชากรในชุมชนใน 4 ทักษะ ตามตัวแปรอายุของกลุ่มตัวอย่าง
4. ทักษะที่มีต่อภาษาไทยและภาษามอญ ตามตัวแปรอายุของกลุ่มตัวอย่าง
5. เภณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาของชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์เฉพาะภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในชุมชนบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีเท่านั้น
2. การวิจัยนี้ มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษา การเลือกภาษาตามแวดวงความสามารถในการใช้ภาษา ทักษะที่มีต่อภาษาของประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก ซึ่งรวมถึงแนวโน้มการเปลี่ยนและการธำรงภาษาในภาษามอญในชุมชนดังกล่าวเท่านั้น
3. ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก ทั้งหมด 60 คนเท่านั้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้ภาษา การเลือกภาษา ทักษะมีต่อภาษา และแนวโน้มของภาษาต่างๆ ในชุมชนบางชั้นหมาก ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่มีภาวะหลายภาษาในประเทศไทย และเป็นแนวทางในการศึกษาเชิงภาษาศาสตร์สังคมเกี่ยวกับชุมชนหลายภาษาต่อไป
2. สะท้อนให้เห็นการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์มอญในปัจจุบัน รวมถึงแนวโน้มของการใช้ภาษาที่จะเป็นไปได้ในอนาคต อันจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางนโยบายภาษาในการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย

3. สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านการอนุรักษ์ และส่งเสริมขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาและวัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ ของประชากรในจังหวัดลพบุรี ด้านการส่งเสริมให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การชำระและการเปลี่ยนภาษาเป็นประเด็นหนึ่งที่นักภาษาศาสตร์สังคมให้ความสนใจ เนื่องจากการศึกษาในประเด็นดังกล่าว สามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษา หรือปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งในการศึกษาว่าภาษาใดจะมีการชำระหรือการเปลี่ยนนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาประเด็นต่างๆ เช่น ภาวะหลายภาษา การเลือกภาษา ความสามารถทางภาษา ทักษะติดต่อภาษา รวมถึงเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการชำระภาษาในชุมชน เป็นต้น

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนและการชำระภาษานั้น อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532, 2545) ได้ให้คำจำกัดความ “การเปลี่ยนภาษา” และ “การชำระภาษา” ไว้ดังนี้

...การเปลี่ยนภาษา คือ การที่ชุมชนในชุมชนหนึ่งเลิกพูดภาษาที่เคยใช้พูดมาโดยเด็ดขาด และเปลี่ยนมาพูดภาษาใหม่ การเปลี่ยนภาษาในชุมชนใดจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อในชุมชนนั้นมีภาวะสองภาษา กล่าวคือ มีคนพูดได้สองภาษาเป็นส่วนใหญ่ และโดยทั่วไปภาษาหนึ่งจะเป็นภาษาใหม่ ต่อมาคนรุ่นใหม่เริ่มหันมาใช้ภาษาใหม่และหยุดใช้ภาษาเก่า จนในที่สุดเมื่อสมาชิกทั้งหมดพูดภาษาใหม่กันทุกคน ก็จะเกิดภาวะที่เรียกว่าการเปลี่ยนภาษาในชุมชนนั้นขึ้น... (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532: 17)

...ภาวะที่ตรงข้ามกับการเปลี่ยนภาษา คือ การชำระภาษา (Language maintenance) ซึ่งหมายถึง การที่สังคมใดสังคมหนึ่งไม่ปล่อยให้ภาษาพื้นเมืองของตนถูกแทนที่โดยภาษาที่เข้ามาที่มีอิทธิพล ภาวะเช่นนี้บางครั้งก็เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่บางครั้งก็เกิดขึ้นเพราะความพยายามของคนในสังคมที่หาหนทางกีดกันไม่ให้คนในสังคมใช้ภาษาอื่น และในขณะเดียวกันก็พยายามสนับสนุนให้ใช้ภาษาเฉพาะกลุ่มของตนเพื่อกันไม่ให้สูญหายหรือตายไป... (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545: 117)

Pauwels (2004: 719) กล่าวว่า การชำระภาษา (Language Maintenance; LM) เป็นคำที่ใช้ในการอธิบายสถานการณ์ที่ผู้พูด กลุ่มผู้พูด หรือชุมชนภาษายังคงใช้ภาษาของตนเองในแวดวงภาษาส่วนใหญ่อยู่ ในขณะที่มีการใช้ภาษาอื่นๆ ในชุมชนที่ถือว่าเป็นภาษาหลักหรือภาษาที่มีศักดิ์ศรีที่

สูงกว่าอยู่ ซึ่งในการสำรวจการรณรงค์ภาษา มักจะศึกษาจากการวิเคราะห์จากแวดวงการใช้ภาษา (Domain of Language use) และสถานการณ์ ซึ่งภาษานั้นๆถูกเลิกใช้หรือเกิดการที่ภาษาค่อยๆ เปลี่ยนมาเป็นอีกภาษาหนึ่งแทน นอกจากนี้ Pauwels ยังได้กล่าวว่า ภาวะการรณรงค์ภาษา มีความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนภาษาซึ่งใช้บ่งชี้เกี่ยวกับ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากตัวผู้พูด กลุ่มผู้พูด หรือ ชุมชนภาษา โดยเปลี่ยนจากการใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งที่เคยใช้ในชีวิตประจำวันมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง แทนอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปหรือไม่ก็ได้

โดยสรุป การเปลี่ยนภาษา คือ การที่ชุมชนใดชุมชนหนึ่งเลิกใช้ภาษาหนึ่ง แล้วค่อยๆ เปลี่ยนไปใช้อีกภาษาหนึ่งแทน แต่ภาวะที่ตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนภาษาก็คือ การรณรงค์ภาษา ซึ่งหมายถึง ประชากรในชุมชนใดชุมชนหนึ่งยังคงใช้ภาษาของตนเองตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนกระทั่งปัจจุบัน แม้จะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชนเอง ดังที่ได้มีผู้เสนอเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนและการรณรงค์ภาษาไว้มากมาย ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในหัวข้อ การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยหรือเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการรณรงค์ภาษาในหน้า 41

นอกจากนี้ Pauwels (2004: 721) ยังได้เสนอวิธีในการศึกษาการรณรงค์ภาษา (Language Maintenance) และการเปลี่ยนภาษา (Language Shift) หลักไว้ 3 วิธี ดังนี้

1. การสำรวจจากข้อมูลทั่วไปของประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษา (Census survey) ในการสำรวจข้อมูลนั้น นอกจากข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากร เช่น สถานที่เกิด อายุ เพศ หรือ กลุ่มชาติพันธุ์แล้ว จำเป็นต้องมีการถามคำถามเกี่ยวกับการใช้ภาษาหรือการเลือกภาษาตามปัจจัยต่างๆ และความสามารถทางภาษาของประชากรอีกด้วย ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาการรณรงค์และการเปลี่ยนภาษาทั้งสิ้น
2. การใช้แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่สำคัญในการศึกษาเพื่อสำรวจรูปแบบการใช้ภาษา โดยเฉพาะในกลุ่มผู้พูดที่มีภาวะสองภาษา (bilingualism) หรือภาวะหลายภาษา (multilingualism) ทั้งนี้ ศึกษาโดยการวิเคราะห์จากการใช้ภาษาในแวดวงต่างๆ (domain analysis) ความสามารถทางภาษา (language proficiency) และทัศนคติทางภาษา (language attitude) ที่มีต่อตัวภาษา การเปลี่ยนและการรณรงค์ภาษา

3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) เป็นวิธีการศึกษาที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจง ในการที่จะศึกษาการชำระและการเปลี่ยนภาษาที่มีผลต่อชุมชนใดชุมชนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ซึ่งในการศึกษาจะมุ่งไปที่เอกสารหลักฐานเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับภาษาของประชากรในชุมชนและการสำรวจเพื่อหาเหตุผลว่า ทำไมประชากรหรือคนในชุมชนจึงเลือกใช้รูปแบบภาษาเช่นนั้น หรืออะไรที่เป็นปัจจัยให้เกิดรูปแบบทางภาษาเช่นนั้น ทั้งนี้ ผู้ที่ทำการศึกษาจะต้องเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนระยะเวลาหนึ่งโดยการเข้าไปอาศัยอยู่ร่วมกับคนในชุมชนและช่วยทำงานในชุมชนซึ่งอาศัยการสังเกตหรือการบันทึกเสียงหรือวิดีโอ จากการปฏิสัมพันธ์ที่มีรูปแบบทางภาษาที่หลากหลายของคนในชุมชน เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ในหลายด้าน เช่น การวิเคราะห์ลักษณะทางภาษา แวดวงการใช้ภาษา รูปแบบในการสนทนา เป็นต้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนและการชำระภาษา ผู้วิจัยพบว่าวิธีในการศึกษามีทั้งการเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และบันทึกเทปการสนทนาพร้อมด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการศึกษาการเปลี่ยนและการชำระภาษานั้น สามารถศึกษาได้หลายวิธีหรืออาจจะศึกษาในวิธีต่างๆ ข้างต้นควบคู่กัน นอกจากนี้ ผลจากการศึกษางานวิจัยข้างต้นยังพบว่า การเปลี่ยนหรือการชำระภาษา มีความสัมพันธ์ทั้งกับปัจจัยทางภายในและภายนอกชุมชนด้วย

ในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้นำวิธีการศึกษาการชำระและการเปลี่ยนภาษาของ Pauwels (2004) ซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วข้างต้น มาเป็นแนวทางในการศึกษา และเนื่องจากในการศึกษาการชำระและการเปลี่ยนภาษา จำเป็นที่จะต้องศึกษาโดยผ่านประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในส่วนแรกของบทที่ 2 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำราในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ วิธีในการศึกษา รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นหัวข้อในการศึกษาดังต่อไปนี้

การศึกษาเกี่ยวกับภาวะหลายภาษา

แนวคิดและทฤษฎี

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 63-64) กล่าวว่า ภาวะหลายภาษา (Multilingualism) เป็นภาวะที่คนใดคนหนึ่งสามารถพูดได้มากกว่า 1 ภาษาขึ้นไป เช่น คนไทยบางคนสามารถพูดได้ถึง 4 ภาษาได้แก่ ไทย (มาตรฐาน) อังกฤษ จีน และเขมร หรือมาเลย์ เป็นต้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะในครอบครัวมีคนพูดภาษาต่างๆ กัน หรือเป็นเพราะย้ายถิ่นไปอยู่ในที่ต่างๆ กัน หรืออาจเป็นเพราะ

เรียนรู้ภาษาใหม่ด้วยตัวเอง เช่น ภาษาอังกฤษที่คนไทยพูดได้ ส่วนใหญ่ก็เกิดจากการเรียนรู้เพราะความจำเป็นทางสังคม สังคมที่มีภาวะหลายภาษา ซึ่งเรียกว่า สังคมหลายภาษา คือ ชุมชนที่มีสมาชิกส่วนใหญ่พูดหลายภาษา คำว่า ภาวะหลายภาษา จึงมีความหมายครอบคลุมทั้งภาษาและภาษาย่อย ภาวะที่คนใดคนหนึ่งพูดภาษาย่อยโดยเฉพาะภาษาถิ่นได้หลายๆ ภาษา หรือพูดภาษาต่างๆ กันได้หลายๆ ภาษา ก็นับเป็นภาวะหลายภาษาทั้งสิ้น

นอกจากนี้ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532) ยังได้แบ่งภาวะหลายภาษา ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ภาวะหลายภาษาภายในกลุ่ม (Intragroup multilingualism) คือ การที่สังคมใดสังคมหนึ่งมีสมาชิกจำนวนมากพูดภาษาต่างๆ ได้หลายภาษา แต่การใช้หลายภาษานั้นก็เพื่อติดต่อสื่อสารกันภายในสังคมไม่ใช่สื่อสารกับคนนอกกลุ่ม เช่น การที่คนไทยพูดภาษาถิ่นอื่นได้ พูดภาษากรุงเทพฯ และพูดภาษาถิ่นของตนเองได้ ก็นับว่าทำให้เกิดภาวะหลายภาษาภายในกลุ่ม (ภายในสังคมไทย) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งประเทศไทยมีภาวะหลายภาษาภายในกลุ่ม

2. ภาวะหลายภาษาระหว่างกลุ่ม (Intergroup multilingualism) ต่างจากภาวะหลายภาษาภายในกลุ่ม ในแง่ที่การใช้หลายภาษาก็เพื่อสื่อสารกับคนนอกกลุ่มหรือนอกชุมชนภาษาของตน เช่น ในกรณีที่คนไทยซึ่งนอกจากพูดภาษาไทยแล้วยังพูดภาษาอังกฤษได้ด้วยเพื่อติดต่อกับคนกลุ่มอื่น ตัวอย่างภาวะหลายภาษาระหว่างกลุ่ม เห็นได้ทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในยุโรป

สำหรับสาเหตุการเกิดภาวะหลายภาษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดภาวะหลายภาษา 2 แนวคิด คือ แนวคิดของ Fasold (1984) และ Crystal (1987) ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

Fasold (1984: 9-12) ได้อธิบายเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดภาวะหลายภาษาในสังคมว่า ในการศึกษาสังคมที่มีภาวะหลายภาษานั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนที่จะทำการศึกษา ซึ่งรวมถึงการอพยพ การตั้งถิ่นฐานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง Fasold ได้เสนอสาเหตุในการเกิดภาวะหลายภาษาที่สามารถวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจนจำนวน 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การอพยพย้ายถิ่น (Migration)

Fasold (1984) ได้แบ่งสาเหตุของการอพยพย้ายถิ่น ออกเป็น 2 กรณีได้แก่ กรณีแรกเป็นการที่กลุ่มคนจำนวนมากทำการขยายอาณาเขตของตนเองเข้าไปในพื้นที่ที่ติดต่อกัน ทันทึที่เข้าไปยึดพื้นที่ได้ ก็ไม่ใช่แค่การเข้าไปยึดอำนาจการปกครอง แต่รวมถึงการเข้าไปมีอิทธิพลต่อภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งส่งผลให้เกิดการผสมกลมกลืนทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมกับชนกลุ่มใหญ่กว่าที่ขยายพื้นที่เข้ามา แต่อาจมีบางส่วนที่ยังคงอนุรักษ์หรือพยายามที่จะรักษาภาษาและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มของตนเองไว้ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นปัญหาหนึ่งในการที่จะรวมประเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้อำนาจในการปกครองประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

กรณีที่สอง คือ การอพยพที่เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกส่วนหนึ่งของชนกลุ่มน้อยที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในอาณาเขตอื่นภายใต้อำนาจการควบคุมของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม ซึ่งชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้านั้น ได้รับการอนุญาตให้ใช้ภาษาของตนเองได้ จึงทำให้เกิดภาวะหลายภาษาขึ้นในอาณาเขตนั้นๆ

2. การสร้างอาณานิคม (Imperialism)

Fasold (1984) ยังได้แบ่งการสร้างอาณานิคม (imperialism) ออกเป็นการตั้งรกรากในอาณานิคม (colonization) ซึ่งแตกต่างจากการผนวกอำนาจเข้าไว้ด้วยกัน (annexation) ตรงที่กลุ่มคนจำเป็นต้องข้ามน้ำ ข้ามทะเล เพื่อสร้างอาณานิคมหรือไม่ และการสร้างอาณานิคมทางเศรษฐกิจ (economic imperialism) ซึ่งใช้อธิบายการที่ภาษาต่างประเทศเข้าไปมีอิทธิพลภายในประเทศ โดยไม่ได้มีการเกี่ยวโยงหรือสัมพันธ์กับประเทศหรือการปกครองในประเทศมาก่อน ทั้งนี้ เป็นผลมาจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ประเทศจะได้รับ เช่น การใช้ภาษาอังกฤษในประเทศไทย ทั้งๆ ที่ประเทศไทยไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นหรืออาณานิคมภายใต้การปกครองของประเทศที่พูดภาษาอังกฤษ แต่ก็มีความพยายามที่จะให้ประชาชนเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งจะเห็นได้จากหลักสูตรการศึกษาที่ระบุภาษาอังกฤษ เป็นรายวิชาหนึ่งในการศึกษาภาคบังคับ

นอกจากนี้ Fasold (1984) ยังอธิบายข้อแตกต่างระหว่าง การล่าอาณานิคม (imperialism) กับการอพยพ (migration) ในกรณีแรกว่ามีความแตกต่างกันที่ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องในการอพยพ ในกรณีแรกนั้น เมื่อมีการอพยพเกิดขึ้นกลุ่มคนจำนวนมากย่อมได้รับผลกระทบทั้งกลุ่มคนที่อพยพเข้าไปและกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมซึ่งล้วนแต่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของกลุ่มคนจำนวนมาก สำหรับการสร้างอาณานิคมนั้นอำนาจมาจากกลุ่มคนเพียงไม่กี่คนในการปกครองอาณานิคมที่สร้างขึ้นมาในพื้นที่ใหม่

3. การรวมเข้าเป็นกลุ่ม (Federation)

Fasold (1984) กล่าวอธิบายเกี่ยวกับ การรวมเข้าเป็นกลุ่ม (Federation) ในที่นี้ว่า หมายถึง การรวมกันของชนกลุ่มน้อยหลายๆ กลุ่ม หรือหลากหลายชาติพันธุ์เข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน ภายใต้การปกครองทางการเมืองของรัฐหรือประเทศเดียวกัน ในการรวมกันเป็นกลุ่มนั้นอาจจะเกิดจาก 2 ประเด็น คือ ความสมัครใจ ซึ่งพบเห็นได้ค่อนข้างยาก แต่ก็ยังคงมีตัวอย่างให้เห็น เช่น ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ (Switzerland) ซึ่งเป็นประเทศที่เกิดจากการรวมรัฐต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยในการรวมกันเป็นประเทศนั้น เกิดจากความสมัครใจของแต่ละรัฐ ยังผลให้สวิตเซอร์แลนด์ มีภาษาราชการ 4 ภาษา คือ ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาอิตาลี และภาษาโรมานซ์ ซึ่งแม้ว่าภาษาโรมานซ์จะมีผู้พูดไม่มากก็ตาม เป็นต้น อีกประเด็นหนึ่ง คือ การถูกบีบบังคับ ซึ่ง Fasold หมายถึง สิ่งที่เป็นผลกระทบแรกเริ่มจากการสร้างอาณานิคมของสหภาพยุโรปในแอฟริกาและเอเชีย ซึ่งสภาพของรัฐแต่ละรัฐที่มีความหลากหลายถูกรวมเข้าไว้ด้วยกัน โดยการบีบบังคับ ซึ่งยังผลให้เกิดทั้งการก่อจลาจลและการโค่นล้มอำนาจในประวัติศาสตร์ของยุโรป

4. พื้นที่ที่เป็นชายแดนติดกับชุมชนภาษาอื่นๆ (Border area multilingualism)

Fasold (1984) กล่าวว่ารัฐย่อมต้องกำหนดขอบเขตดินแดนทางภูมิศาสตร์อย่างมีเหตุผล ซึ่งจะเห็นได้จากการที่รัฐแบ่งดินแดนต่างๆ ให้ชัดเจน ทั้งนี้ อาจเพื่อประโยชน์ในการเก็บภาษีอากรว่าพื้นที่ใดอยู่ภายใต้อำนาจการปกป้องทางทหารและพื้นที่ใดที่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาล อย่างไรก็ตามลักษณะทางวัฒนธรรมและสังคมของแต่ละกลุ่มนั้นไม่สามารถตัดสินได้เพียงเพราะพื้นที่หรือดินแดนที่กลุ่มชนนั้นๆ อาศัยอยู่ตามที่รัฐบาลเป็นผู้กำหนดเส้นแบ่งเขตแดนเท่านั้น ซึ่งเห็นตัวอย่างได้จากพื้นที่หรือดินแดนที่อยู่ใกล้กับแนวเขตแดนระหว่างประเทศ ซึ่งคนในพื้นที่นั้น ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นพลเมืองของประเทศหนึ่ง แต่คนในพื้นที่ดังกล่าวก็จัดเป็นสมาชิกหรือส่วนหนึ่ง

ทางวัฒนธรรมและสังคมของอีกประเทศหนึ่งได้เช่นกัน เช่น กลุ่มคนที่พูดภาษาฝรั่งเศส (French-speaking people) ที่อาศัยอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของสหรัฐอเมริกา ซึ่งถือว่าเป็นพลเมืองของสหรัฐอเมริกา แต่ในขณะเดียวกันก็มีลักษณะทางวัฒนธรรมและสังคมใกล้เคียงกับพลเมือง คิวเบค (Quebec) ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของแคนาดา เป็นต้น

Crystal (1987: 360-361) กล่าวถึงสาเหตุการเกิดภาวะหลายภาษาไว้ในหัวข้อ “What causes multilingualism?” ว่า ภาวะหลายภาษาสามารถเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุผลมากมาย ซึ่งอาจจะยากในการที่จะให้ความชัดเจน อันเนื่องมาจากความคลุมเครือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์และบ่อยครั้งที่ภาวะดังกล่าว ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ภาษาเองว่าจะเลือกใช้ภาษาใด ในขณะเดียวกันภาวะนี้ก็อาจเกิดขึ้นจากความจำเป็นบางประการซึ่งก็แล้วแต่กรณี

นอกจากนี้ Crystal (1987) ยังได้กล่าวว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะหลายภาษานั้น แบ่งออกเป็น 6 ปัจจัยดังนี้

1. การเมือง (Politics) ในที่นี้รวมถึงการรวมกลุ่มอำนาจ (Annexation) การตั้งถิ่นฐานใหม่ (resettlement) และการกระทำต่างๆ ในทางการเมืองหรือทางทหาร ล้วนได้รับอิทธิพลทางภาษา เช่น ในคนกลุ่มหนึ่งอาจจะต้องเปลี่ยนสถานภาพมาเป็นผู้อพยพ และจะต้องเรียนรู้ภาษาอีกภาษาหนึ่งเพื่อที่จะได้อาศัยอยู่ในดินแดนนั้นต่อไป ภายหลังจากเข้ายึดพื้นที่หรือดินแดนของกองกำลังทหาร และกลุ่มคนในดินแดนใกล้เคียงนั้น อาจจำเป็นต้องเรียนรู้ภาษาของผู้ที่บุกรุกเข้ามา ทั้งนี้ก็เพื่อความอยู่ที่ดีขึ้นและความเจริญของดินแดน

2. ศาสนา (Religion) ความสำคัญของศาสนา เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเลือกที่จะอาศัยอยู่ในประเทศนั้นๆ และในขณะเดียวกันความกตัญญูทางศาสนา ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้คนละทิ้งหรือออกจากประเทศไปเช่นกัน ซึ่งแต่ละกรณีล้วนแต่ทำให้เกิดความจำเป็นในการเรียนรู้ภาษาใหม่ทั้งสิ้น

3. วัฒนธรรม (Culture) เป็นสิ่งหนึ่งที่ใช้จำแนกความแตกต่างของชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่มหรือกลุ่มทางสังคมแต่ละกลุ่ม เช่นเดียวกับภาษาซึ่งเป็นตัวบ่งชี้เอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งรวมถึงปัจจัยทางด้านเชื้อชาติก็มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาเช่นกัน

4. การศึกษา (Education) การเรียนรู้ภาษาอีกภาษาหนึ่งอาจเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ได้รับความรู้ต่างๆ ซึ่งปัจจัยนี้นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ภาษาละติน ในสมัยยุคกลาง (Middle Ages) และในปัจจุบันก็มีการกระตุ้นให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล เป็นที่ยอมรับในทุกแวดวงทั่วโลก

5. เศรษฐกิจ (Economy) ประชากรจำนวนมากต่างอพยพเข้ามาหางานทำ โดยคาดหวังเพื่อต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งปัจจัยนี้เพียงปัจจัยเดียวก็ทำให้เกิดความหลากหลายทางภาษา (Linguistic diversity) ในสหรัฐอเมริกาและยังผลให้เกิดภาวะหลายภาษาในยุโรปปัจจุบันอีกด้วย

6. ภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural disaster) ซึ่งได้แก่ ภาวะน้ำท่วม การปะทุตัวของภูเขาไฟ ภาวะความอดอยาก ฯลฯ ล้วนเป็นสาเหตุให้เกิดการเคลื่อนตัวหรืออพยพครั้งใหญ่ของประชากร ซึ่งเมื่อประชากรอพยพเข้าไปอาศัยอยู่ที่ใดก็มักจะนำภาษาของตนเองเข้าไปใช้ในที่ที่อพยพเข้าไปด้วย ยังผลให้ชุมชนนั้นๆ เกิดภาวะหลายภาษาขึ้นได้

เมื่อพิจารณาจากสาเหตุการเกิดภาวะหลายภาษาของ Fasold (1984) และ Crystal (1987) จากข้างต้นประกอบกับการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนบางชั้นหมาก ซึ่งเป็นชุมชนที่ผู้วิจัยทำการศึกษา พบว่า ปัจจัยหลักๆ ที่ทำให้กลุ่มชาวมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยในตอนแรกเริ่มนั้น ก็เนื่องมาจากเหตุผลทางการเมืองในพม่า ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ Crystal (1987) ได้นำเสนอไว้ อย่างไรก็ตามสาเหตุในการเกิดภาวะหลายภาษาในชุมชนบางชั้นหมากนั้นน่าจะมาจากการอพยพ (Migration) ตามที่ Fasold (1984) ได้กล่าวไว้ ซึ่ง ฐธร ภูมธนะ (2536: 8-9) กล่าวว่า ชุมชนบางชั้นหมากเป็นกลุ่มชาวมอญที่มีได้อพยพมาจากดินแดนมอญในประเทศพม่าในปัจจุบันโดยตรง หากแต่เป็นการอพยพมาอีกทอดหนึ่งของกลุ่มชาวมอญที่อาศัยอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มาตั้งรกรากอยู่ที่บ้านบางชั้นหมากในปัจจุบันและจากข้อมูลพบอีกว่าการอพยพของชุมชนดังกล่าวเป็นแบบกรณีที่สอง คือ เป็นการอพยพของกลุ่มคนเพียงบางส่วนของกลุ่มชาวมอญ ซึ่งสาเหตุในการที่สมาชิกบางส่วนได้อพยพออกมานั้น อาจเนื่องมาจากพื้นที่เดิมที่อพยพมาในครั้งแรกนั้น เมื่อเวลาผ่านไป จำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้น จึงทำให้เกิดภาวะประชากรหนาแน่นแออัดในพื้นที่เดิม จึงทำให้สมาชิกบางส่วนอพยพมาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ใหม่ซึ่งก็คือ ตำบลบางชั้นหมากในปัจจุบัน และเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ค่อนข้างเปิดกว้างและไม่กีดกันทางด้านวัฒนธรรมและสังคม จึงทำให้ชาวมอญที่อพยพมานั้นยังคงรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้ ไม่ว่าจะเป็นภาษาและ

ชนบทร่วมประเพณีไว้ได้ ซึ่ง สุภรณ์ โอเจริญ (2541: 270-271) กล่าวว่าในระยะแรกนั้น ชาวมอญยังอยู่รวมกันเป็นกลุ่มๆ ติดต่อกันเฉพาะในกลุ่มเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ที่จะต้องติดต่อกันกับสังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้ปัจจัยจากภายนอกเข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน ในด้านภาษาการติดต่อกับภายนอกไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ หรือ สังคม ทำให้ชาวมอญมีความจำเป็นต้องหันมาใช้ภาษาอื่นเพิ่มขึ้น ดังนั้น จึงยังผลให้ชุมชนมอญ บางชั้นหมากเป็นชุมชนที่มีภาวะหลายภาษา

เนื่องจากในชุมชนที่มีภาวะหลายภาษานั้น มีภาษาที่ถูกนำมาใช้จำนวนมาก ซึ่งแต่ละคนในชุมชนก็พูดภาษาแตกต่างกันออกไป ดังนั้น ในการศึกษาจึงจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์ที่จะนำไปใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับภาษาในชุมชน เพื่อที่จะศึกษาว่าภาษาใดที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนและภาษาใดที่มีบทบาทรองลงมา ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่าภาษาใดเป็นภาษาหลัก หรือภาษาใดเป็นภาษารอง แบ่งได้เป็น 2 เกณฑ์ ดังนี้

Stewart (1968 อ้างใน สีนเหา วงคะฮาด, 2542: 34) ได้นำเสนอเกณฑ์ในการจัดภาษาในชุมชน ดังนี้

คุณสมบัติของภาษาหลักของชุมชน

1. ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่าร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมดในชุมชน
2. ภาษาที่เป็นภาษาราชการของประเทศ

ภาษารอง คือ ภาษาใดก็ตามที่ไม่มีคุณสมบัติตรงตามภาษาหลักแม้แต่ข้อเดียว ถือว่าภาษานั้นเป็นภาษารอง และคุณสมบัติของภาษารอง คือ มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่าร้อยละ 5 แต่ไม่ถึงร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมดในชุมชน

Ferguson (1966 cited in Fasold, 1984: 62) ได้นำเสนอเกณฑ์ในการจัดภาษาในชุมชนดังนี้

Ferguson (1966) จัดภาษาใดก็ตามเป็นภาษาหลัก ถ้ามีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการนี้

1. ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่าร้อยละ 25 ของประชากรทั้งหมด หรือตั้งแต่ 1 ล้านขึ้นไป
2. ภาษาที่เป็นภาษาราชการของประเทศ
3. ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาในแวดวงการศึกษาจำนวนมากกว่าร้อยละ 50 ของผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมในประเทศ

Ferguson จัดภาษาใดก็ตามที่ไม่มีคุณสมบัติข้อใดเลยของภาษาหลักเป็นภาษารอง ภาษารองจะมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งใน 2 ข้อนี้

1. ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่าร้อยละ 5 ของประชากรทั้งหมด หรือมากกว่า 100,000 คน
2. ภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในชั้นที่สูงกว่าชั้นประถมระดับต้น และใช้ในการเขียนตำราที่นอกเหนือไปจากหนังสือเรียนภาษาระดับประถม

สำหรับในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของ Ferguson (1966) ในการทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อ 1.2 ว่าในชุมชนบางชนคมนั้น ภาษาใดในชุมชนที่จัดเป็นภาษาหลัก (major language) และภาษารอง (minor language)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหลายภาษานั้น ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหลายภาษาในทวีปเอเชียและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหลายภาษาในประเทศไทย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหลายภาษาในทวีปเอเชีย

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยนั้น ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหลายภาษาทั้งในทวีปเอเชีย และในประเทศไทย ซึ่งในหัวข้อนี้ได้นำเสนองานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาวะหลาย

ภาษาในทวีปเอเชีย ได้แก่ การศึกษาภาวะหลายภาษาในอินเดีย (Fasold, 1984) การศึกษาภาวะหลายภาษาในประเทศมาเลเซีย (Platt, 1977) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

Fasold (1984) ได้กล่าวถึงภาวะหลายภาษาในอินเดียไว้ว่า ประเทศอินเดียเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางภาษาและมีความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์แห่งหนึ่งของโลก ภาวะหลายภาษาในอินเดียเป็นผลเกี่ยวเนื่องมาจากผลกระทบของการล่าอาณานิคม (colonialism) และการใช้กำลังบังคับการเข้าร่วมกลุ่ม (forced federation) มีภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในประเทศมากมายหลายร้อยภาษา ซึ่งแต่ละภาษามีฐานะไม่เท่ากัน โดยภาษาฮินดีเป็นภาษาประจำชาติ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการของรัฐบาลและในบางรัฐของอินเดีย ซึ่งใน The VIIIth Schedule กำหนดให้ภาษาของประเทศมีทั้งสิ้น 14 ภาษาเท่านั้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตระกูลใหญ่ๆ คือ อินโดอารยัน (Indo-Aryan) ในทางตอนเหนือ และดราวิเดียน (Dravidian) ในทางตอนใต้ อย่างไรก็ตามยังมีภาษาอื่นๆ ที่ไม่จัดอยู่ในตระกูลทั้งสองนี้ ในการสำรวจปี 1971 พบว่า ภาษาของประเทศแต่ละภาษามีคนที่ใช้พูดประมาณ 10 ล้านคนขึ้นไป ยกเว้นภาษาอัสสัม (8.95 ล้านคน) แคชเมียร์ (2.42 ล้านคน) และ สันสกฤต (2,544 คน) นอกจากนี้ยังมี 19 ภาษาที่มีผู้พูดประมาณ 1 ล้านคน หรือมากกว่า และ 49 ภาษาที่มีคนใช้พูดประมาณ 1 แสนคน ภาษาที่เหลือเป็นเพียงภาษากลุ่มเล็กๆ เท่านั้น และจากการสำรวจในปี 1961 ทำให้ทราบว่าการประชากรเพียงร้อยละ 9.7 ที่มีภาวะ 2 ภาษาเท่านั้น

ตามกฎหมายที่ได้รับการอนุมัติในปี 1967 ซึ่งอนุญาตให้ใช้ทั้งภาษาฮินดีและภาษาอังกฤษเพื่อจุดประสงค์ในการติดต่อราชการ และมีการอนุญาตให้บางรัฐนำภาษาที่มีประชากรส่วนใหญ่พูดเป็นภาษาราชการได้ ในด้านการศึกษา รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการศึกษานั้น โดยใช้สูตร 3 ภาษา (Three Language Formula) โดยทั้งสามภาษาจะนำมาใช้สอนในระดับมัธยมศึกษา (secondary level) ได้แก่ ภาษาฮินดี ภาษาอังกฤษและภาษาประจำท้องถิ่น ส่วนในการศึกษาระดับต้น (initial education) รัฐบาลอนุญาตให้ใช้ภาษาแม่ของตนในการศึกษาเล่าเรียนได้ ซึ่งจะทำให้สูตร 3 ภาษากลายเป็น 4 ภาษาได้แก่ ภาษาแม่ ภาษาท้องถิ่น ภาษาฮินดีและภาษาอังกฤษ ซึ่งจากนโยบายดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น การสร้างตำราเรียน การพิจารณาตัดสินเรื่องภาษาแม่ เป็นต้น

Platt (1977 cited in Fasold, 1984: 48-50) ศึกษาชุมชนชาวจีนที่ศึกษาภาษาอังกฤษ (English-educated Chinese communities) ในสิงคโปร์และมาเลเซีย ซึ่งทั้งสองชุมชนมีความหลากหลายทางภาษาในมลายู มีความหลากหลายของภาษามาลเลย์ ภาษาจีน และภาษาอินเดีย ในภาษามาลเลย์สามารถแยกย่อยออกเป็นภาษามาลเลย์มาตรฐานของชนชั้นที่มีการศึกษา ภาษามาลเลย์ที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวันซึ่งแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น และภาษามาลเลย์ซึ่งใช้เป็นภาษากลางในการติดต่อกัน

อย่างกว้างขวาง ในกลุ่มของภาษาจีนที่มีความหลากหลายเช่นกัน แต่มีภาษาจีนเพียง 4 ภาษาที่ใช้ การอย่างกว้างขวาง คือ ภาษากวางตุ้ง สกเกี้ยน ไหหล่า และแต้จิ๋ว ในกลุ่มภาษาอินเดียต่างๆ เช่น ภาษาทมิฬ และภาษากลุ่มดราวิเดียนและกลุ่มภาษาอินโดยูโรเปียน นอกจากนี้ยังมีการใช้ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองอื่นๆ อีกด้วย และ Platt กล่าวว่าสถานภาพทางภาษาใน มาเลเซียจัดเป็นประเทศหนึ่งที่มีความหลากหลายทางภาษา โดยแต่ละภาษามีหน้าที่หรือบทบาท ที่แตกต่างกันในสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวกับภาวะหลายภาษาในทวีปเอเชีย พบว่า การศึกษาภาวะ หลายภาษานั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและการเลือกภาษาของประชากร ทั้งนี้ เนื่องจากในชุมชนหลายภาษานั้น มีภาษาที่ใช้พูดกันมากมายและด้วยปัจจัยทางสังคมและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้แต่ละภาษามีบทบาทและฐานะไม่เท่าเทียมกัน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัย ที่ได้นำเสนอไว้ข้างต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะหลายภาษาในประเทศไทย

เนื่องจากภาษาที่เป็นภาษามาตรฐานในประเทศไทยมีเพียงภาษาเดียว คือ ภาษาไทยอันเป็น ภาษาประจำชาติ ซึ่งอาจทำให้สังคมไทยดูเหมือนเป็นสังคมหนึ่งภาษา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะประเทศไทย ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตกเฉกเช่นประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น ประเทศไทยจึงไม่ได้ รับอิทธิพลของภาษาตะวันตกโดยตรงหรือเทียบเท่ากับประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ประเทศไทย ยังมีเอกภาพทางภาษาและไม่มีความขัดแย้งกันในเรื่องเกี่ยวกับการเลือกภาษาที่จะมาใช้เป็นภาษา ประจำชาติ

ด้วยเหตุนี้ภาษาไทยมาตรฐานจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และดำรงอยู่ในฐานะสูงสุดของ ลำดับชั้นเมื่อเทียบกับภาษาอื่นๆ ซึ่งทำให้ภาษาอื่นๆ ด้อยค่าและหมดความสำคัญไปในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการทำการสำรวจและวิจัย พบว่าภาษาที่ใช้กันจริงๆ ในประเทศไทยนั้น มีไม่น้อยกว่า 80 ภาษา และถ้านับรวมภาษาย่อย ภาษาถิ่นต่างๆ เข้าไปด้วยแล้ว ก็จะทำให้จำนวน ภาษาที่พบในประเทศไทยเพิ่มจำนวนขึ้นอีกเกินกว่าร้อยภาษา ในประเทศไทยก็ได้มีผู้ที่ทำการศึกษา ในเรื่องภาวะหลายภาษา (multilingualism) หรือการเลือกภาษา (language choice) ในสังคมไทยดังนี้

สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2545) ทำการศึกษารวบรวมภาษาที่พูดในพื้นที่ต่างๆ ในประเทศไทยในระดับหมู่บ้าน และจัดทำฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ด้านภาษาและชาติพันธุ์ในระดับประเทศ ผลจากการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยมีกลุ่มภาษาต่างๆ 60 กลุ่มกระจายอยู่ทั่วประเทศ จัดอยู่ในตระกูลภาษา 5 ตระกูลภาษาที่สำคัญในเอเชียอาคเนย์ คือ ตระกูลไท ร้อยละ 94 ตระกูล ออสโตรเอเชียติก (มอญ-เขมร) ร้อยละ 4.3 ตระกูลจีน-ทิเบต ร้อยละ 1.1 ตระกูลออสโตรนีเซียน หรือมาลาโยโพลีเนเซียน ร้อยละ 0.3 และตระกูลม้ง-เมี่ยน (แม้ว-เย้า) ร้อยละ 0.3 ข้อมูลเหล่านี้ สามารถแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความหลากหลายทางภาษา

ประพนธ์ จันทวิทศ (2532) ศึกษาภาษาที่ใช้ในชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม ตำบลดินแดง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ และได้ศึกษาความสามารถในการใช้ภาษา และการเลือกภาษาของประชากร โดยจำแนกตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศและอายุ นอกจากนี้ ประพนธ์ จันทวิทศ ยังได้ศึกษาหน้าที่ของภาษาต่างๆ ในชุมชนแห่งนี้ด้วย ผลการศึกษาพบว่า ภาษาที่ใช้พูดในชุมชนบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิมมีทั้งหมด 9 ภาษา คือ ภาษาเขมร ภาษาส่วย (กูย) ภาษาลาว (ไทยถิ่นอีสาน) ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นโคราช ภาษาจีน (แต้จิ๋ว) และภาษาไทยมาตรฐาน แต่ภาษาสำคัญที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้มีเพียง 4 ภาษา ได้แก่ ภาษาเขมร ภาษาส่วย (กูย) ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยมาตรฐาน ในบรรดาภาษาสำคัญเหล่านี้ ภาษาเขมรเป็นภาษาที่ประชากรพูดเป็นภาษาแม่มากที่สุด รองลงมา คือ ภาษาลาว และภาษาส่วย ส่วนภาษาอื่นๆ มีประชากรพูดเป็นภาษาแม่เพียงเล็กน้อย ประพนธ์ยังได้ใช้เกณฑ์การจัดภาษาในชุมชนของ Fasold (1984: 62) พบว่า ภาษาหลักของชุมชนจึงได้แก่ ภาษาเขมร และภาษาลาว ภาษารองในชุมชนได้แก่ ภาษาส่วย

ถึงแม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวจะไม่ใช่กลุ่มใหญ่ที่สุดในชุมชน ประชากรส่วนใหญ่พูดได้ 3 ภาษาเป็นอย่างน้อย และฟังเข้าใจได้ทั้ง 4 ภาษา ส่วนความสามารถในการใช้ภาษาแต่ละภาษาของประชากร ซึ่งแตกต่างกันไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุนั้น แสดงให้เห็นว่าการใช้ภาษาของประชากรในชุมชนนี้กำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง ดังหลักฐานที่แสดงความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดในรูปแบบการใช้ภาษาของประชากรที่มีอายุต่างกัน

นอกจากนี้ ประพนธ์ จันทวิเทศ ยังให้ความเห็นว่า ภาษาทั้ง 4 คือ ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาเขมร และภาษาส่วย มีความสูง-ต่ำ (hierachy) ที่ไม่เท่ากัน ภาษาไทยจะอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมา คือ ภาษาลาวและต่ำที่สุด คือ ภาษาเขมรและภาษาส่วย เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ภาษามีการจำแนกหน้าที่ที่ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ ภาษาแม่ (ภาษาเขมรและภาษาส่วย) เป็นภาษาที่ใช้ภายในครอบครัวและกับคนใกล้ชิด ส่วนภาษาไทยและภาษาลาว เป็นภาษาสำหรับการก้าวไปสู่โลกภายนอก คือใช้เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารกับคนทั่วไป การเลือกภาษาเพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาถึงหน้าที่ของแต่ละภาษาหรือสถานการณ์ในการใช้ภาษาเป็นสำคัญ

สินหา วงศ์ฮาด (2542) ศึกษาภาษาที่มีใช้ในชุมชนหลายภาษาที่บ้านท่าคอยนาง ตำบลสวาย อำเภอปราสาท จังหวัดศรีสะเกษ และศึกษาการเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างที่มีชาติพันธุ์ เพศ และอายุที่ต่างกัน รวมทั้งศึกษาความสามารถในการใช้ภาษาทั้งการพูด และการฟังของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนแห่งนี้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจาก 3 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ ลาว เขมร และกวย ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนแห่งนี้มีภาษาแม่ทั้งสิ้น 6 ภาษา ได้แก่ ภาษาลาว(ภาษาไทยถิ่นอีสาน) ภาษาเขมร ภาษากวย ภาษาไทย ภาษาผู้ไท และภาษาไทยถิ่นเหนือ จากการจัดภาษาในชุมชนตามเกณฑ์ของ Stewart (1968) พบว่า ภาษาหลักของชุมชนคือ ภาษาไทย และภาษาลาว ภาษารองคือ ภาษากวยและภาษาเขมร โดยภาษาที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนมี 4 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาเขมร และภาษากวย ซึ่งแต่ละภาษามีหน้าที่ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ภาษาไทยทำหน้าที่เป็นภาษาราชการ ใช้สื่อสารในระดับประเทศ และเป็นภาษาในการศึกษา ส่วนภาษาลาวเป็นภาษากลางของชุมชน ใช้สื่อสารในระดับชุมชนและภาษาของกลุ่ม ภาษาเขมร และภาษากวย ทำหน้าที่เป็นภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์เท่านั้น

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปได้ว่า ภาวะหลายภาษาก็คือภาวะที่ชุมชนใดชุมชนหนึ่งมีภาษาที่ถูกใช้โดยประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นๆ ตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไป และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับภาวะหลายภาษาในท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยแล้ว พบว่างานวิจัยของ สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2545) เป็นการศึกษาเพื่อให้เห็นภาพรวมของภาวะหลายภาษาในประเทศไทยว่ามีภาษาใดบ้าง จำนวนผู้พูดที่พูดภาษานั้นๆประมาณร้อยละเท่าใด ซึ่งจะต่างกับงานวิจัยของ ประพนธ์ จันทวิเทศ (2532) และ สินหา วงศ์ฮาด (2542) ที่นอกจากจะศึกษาว่ามีภาษาใดบ้างในชุมชนแล้ว ยังจำแนกบทบาทและหน้าที่ของแต่ละภาษาในชุมชนโดยใช้เกณฑ์ในการจัดภาษา เพื่อตัดสินใจว่าภาษาใดเป็นภาษาหลัก และภาษารองในชุมชนอีกด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษา

แนวคิดและทฤษฎี

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 24) กล่าวว่า การเลือกภาษา หมายถึง การเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งในการสื่อสาร กล่าวคือ คนที่พูดได้สองภาษาจะต้องเลือกว่าเมื่อใดจะพูดภาษาหนึ่งและเมื่อใดจะพูดอีกภาษาหนึ่ง ส่วนใหญ่แล้วการเลือกขึ้นอยู่กับหน้าที่ของแต่ละภาษา หรือสถานการณ์ว่าเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ตัวอย่างเช่น คนสิงคโปร์ซึ่งส่วนมากพูดทั้งภาษาอังกฤษและจีน และบางคนยังพูดภาษามาเลย์ได้อีก มักใช้ภาษาอังกฤษในโรงเรียน มหาวิทยาลัย และในการติดต่อทางราชการ แต่ที่บ้านมักพูดภาษาจีน เป็นต้น ในบางกรณีผู้พูดอาจไม่เลือกใช้ภาษาแยกกันไปโดยเด็ดขาดตาม โอกาสหรือสถานการณ์ แต่กลับใช้สองภาษาสลับกันไปมา ซึ่งเรียกว่า การสลับภาษา (code switching) หรืออาจใช้ปนกันไปในประโยคเดียวกัน ซึ่งเรียกว่า การปนภาษา (code mixing)

Holmes (1992: 23-30) กล่าวว่า การเลือกใช้ภาษาในสังคมจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยทางสังคมบางประการ เช่น คนที่เราพูดด้วย บริบทของการสนทนา หน้าที่หรือจุดประสงค์ของการพูด สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นส่วนประกอบในการพูดคุยหรือการปฏิสัมพันธ์กันของคนในสังคม ในแวดวงของการใช้ภาษาในแต่ละแวดวงเช่น โรงเรียน ครอบครัว สนามเด็กเล่น วัดหรือโบสถ์ ศาล เป็นต้น ในแต่ละแวดวงภาษาจะประกอบด้วยปัจจัยทางสังคมต่างๆ ได้แก่ สถานที่ เรื่องที่พูด ผู้ร่วมสนทนา

ในสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมภาษาเดียว หรือสังคมหลายภาษา ผู้พูดจะพบวก่อนที่เราจะพูดกับใครนั้น จะต้องพิจารณาหลายๆ ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่อยู่ในตัวของผู้ที่เราจะพูดด้วย เช่น อายุ เพศ การศึกษา ความสนิทสนม หรือหัวข้อสนทนาที่เราจะใช้พูด หรือแม้แต่ภาษาที่เราจะใช้พูด ในกรณีที่ผู้พูดอยู่ในสังคมหลายภาษา ซึ่งทั้งหมดนี้รวมเรียกว่า ปัจจัยทางสังคม (social factors) ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. ผู้ร่วมสนทนา (participant)
2. ฉากหรือสถานที่ (setting)
3. หัวข้อสนทนา (topic)
4. หน้าที่ (function) หรือจุดประสงค์ (purpose)

ในชุมชนที่มีภาวะหลายภาษา ซึ่งมีภาษาตั้งแต่สองภาษาหรือมากกว่านั้น ในการเลือกใช้ภาษาแต่ละภาษานั้น จึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจว่าจะใช้ภาษาใด โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ดังเช่นที่ Fasold (1984) กล่าวไว้ว่า “With different objectives and methods, language use has been extensively studied in three disciplines, namely sociology, social psychology and anthropology.”

จากข้างต้น จะเห็นว่า Fasold (1984) ได้กล่าวถึงทฤษฎีที่มักจะถูกนำมาใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษา เช่น ทฤษฎีทางสังคมวิทยา จิตวิทยาทางสังคม และมนุษยวิทยา ที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษาที่แตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ ตัวบุคคลหรือหัวข้อในการสนทนา เป็นต้น

นอกจากนี้ Fasold (1984: 183-202) ยังได้กล่าวถึงทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเลือกภาษา ดังนี้

1. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociology) Joshua Fishman (1964, 1965, 1968 cited in Fishman, 1972) เสนอแนวคิดเรื่องของแควง (domain) ที่มีต่อการเลือกใช้ภาษา (language choice) โดยดูที่โครงสร้างสังคม (Social structure) แล้วทำการวิจัยโดยการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติแล้วนำเสนอผลการวิจัย ซึ่งในแต่ละแควง ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญๆ ได้แก่ สถานที่ (location) หัวข้อการสนทนา (topic) และคู่สนทนา (participants)

แนวคิดเกี่ยวกับแควงการใช้ภาษา (Domains of Language use) ของ Fishman (1964, 1965, 1968 cited in Fishman, 1972)

Fishman (1972: 82) เป็นผู้ที่ให้คำจำกัดความ “แควง” (domain) เพื่อใช้การศึกษาการเลือกภาษาของประชากร ซึ่งใช้ในการศึกษาที่ครอบคลุมเกี่ยวกับหัวเรื่องในการสนทนา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและคู่สนทนา ปฏิกริยาระหว่างผู้สนทนา โดยอ้างอิงสถานที่และสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมเป็นเกณฑ์ในการศึกษา นอกจากนี้ผลจากการศึกษายังสามารถนำมาใช้ในการอธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมและรูปแบบของสังคมได้อีกด้วย Fishman (1972) ยังกล่าวไว้ใน การกำหนดแควงการใช้ภาษาเพื่อศึกษาการเลือกภาษาของประชากร อาจมีการกำหนดแควงที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่ทำการศึกษาที่มีความแตกต่างกันออกไป

Fishman (1964, 1965, 1968 cited in Fishman, 1972) เสนอแนวคิด Domains of Language use หรือแวดวงการใช้ภาษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษา โดยในแต่ละแวดวงการใช้ภาษาหรือ Domain จะประกอบด้วยปัจจัยทางสังคมต่างๆ รวมกันได้แก่ สถานที่ (location), เรื่องที่พูด (topic) และผู้ร่วมสนทนา (participants) แวดวงการใช้ภาษา หรือ Domains of Language use ได้แก่ แวดวงครอบครัว โรงเรียน ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เป็นต้น

ตัวอย่างของสังคมหลายภาษา: ปารากวัย ซึ่งมีภาษาใช้ 2 ภาษา คือ ภาษา Spanish และ ภาษา Guarani แวดวงการใช้ภาษาที่ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษาก็จะประกอบขึ้นจากปัจจัยทางสังคมต่างๆ จะเป็นตัวบ่งชี้ให้ผู้พูดเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งระหว่าง 2 ภาษา

ตารางที่ 1 ตัวอย่างแวดวงการใช้ภาษาในประเทศปารากวัย

แวดวงการใช้ภาษา	บุคคลที่สนทนา	สถานที่	หัวข้อเรื่องสนทนา	ภาษาที่ใช้
ครอบครัว	พ่อแม่	บ้าน	งานเลี้ยง	Guarani
เพื่อน	เพื่อน	ร้านอาหาร	พูดคุยเรื่องจำขันธ์	Guarani
ศาสนา	บาทหลวง	โบสถ์	เลือกเพลงสวด	Spanish
การศึกษา	อาจารย์	มหาวิทยาลัย	เฉลยโจทย์	Spanish

แวดวงพื้นฐานที่สุด คือ หัวข้อสนทนาที่ใช้พูดกันในแวดวงครอบครัว (family domain topic) ถ้าคนนั้นอยู่ที่บ้านพูดกับสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไปเรียกว่า ผู้อยู่ในแวดวงครอบครัว โดยที่มีแวดวงภาษาที่สัมพันธ์กับการแบ่งหน้าที่ของภาษาอย่างชัดเจน โดยที่ภาษาที่มีบทบาทในสังคมนั้นๆ น้อย หรือภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่าจะถูกนำมาใช้ในแวดวงครอบครัว ส่วนภาษาที่มีบทบาทที่สำคัญในสังคมหรือภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่าจะถูกใช้ในการพูดเกี่ยวกับหัวข้อสนทนาที่มีความเป็นทางการกว่า เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา(education) ผลงานที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีนี้คืองานของ Greenfield (1972) Laosa (1975) และ Parasher (1980)

2. ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) จะเน้นการศึกษาขบวนการทางจิตวิทยา (psychological processes) แล้วทำการศึกษาและวิจัย โดยใช้วิธีการเช่นเดียวกันกับทฤษฎีทางสังคมวิทยา โดยดูที่ individual motivation ซึ่งเน้นการศึกษาที่ตัวบุคคลหรือ person-centered มากกว่าจะ

เน้นที่สังคม (society-centered) เช่นกับทฤษฎีสังคมวิทยา และผลงานที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีนี้ คือ งานของ Simon Herman (1968) Giles (1973)

3. ทฤษฎีทางมานุษยวิทยา (Anthropology) เน้นที่ความรู้สึกของผู้พูด โดยသူသူ့သူ့นั้น เลือกรภาษา เพื่อให้ผู้ฟังรู้ถึงค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมของตัวผู้พูดอย่างไร เนื่องจากผู้พูด แสดงถึงค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมแต่ละครั้งที่พูดไม่เหมือนกัน การศึกษาทางมานุษยวิทยา จึงเน้นการวิเคราะห์การเลือกภาษาในแต่ละปฏิสัมพันธ์ โดยดูว่าในการพูดสนทนาแต่ละครั้งมีการ ปนภาษา (code-mixing) หรือไม่ และดูว่ามีการสลับภาษา (code-switching) หรือไม่ ซึ่งสำหรับ นักมานุษยวิทยา แล้วการเลือกใช้ภาษาในลักษณะของการปนภาษาและการสลับภาษานี้เป็น การแสดงออกถึงค่านิยมทางวัฒนธรรม สำหรับวิธีการศึกษาจะใช้วิธีที่เรียกว่าการสังเกตอย่าง มีส่วนร่วม (participant observation) คือ การเข้าไปอาศัยอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมนั้นๆ เพื่อ ทำการศึกษาซึ่งผลจากการศึกษาทางมานุษยวิทยาจะทำให้ทราบถึงโครงสร้างทางสังคม

ในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษา วิธีที่ใช้ในการศึกษาก็คือ การกำหนดแวดวงการใช้ภาษา ซึ่งผู้ที่ทำการศึกษาแต่ละงานก็กำหนดแวดวงที่ใช้แตกต่างกันออกไปตามโครงสร้างทางสังคมใน พื้นที่ที่ทำการศึกษานั้น แวดวงการใช้ภาษาพื้นฐานประกอบด้วย แวดวงครอบครัว เพื่อนบ้าน ศาสนา การศึกษา และการทำงาน นอกจากนี้ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200) ยังได้นำเสนอวิธีศึกษาโดยการกำหนดบุคคลที่สนทนาด้วย เพื่อให้ผู้พูดเลือกว่าในการที่จะสนทนา กับบุคคลนั้นๆ ผู้พูดจะเลือกใช้ภาษาใด

Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับมาตราบ่งชี้ (Implicational Scale) ซึ่งเกี่ยวเนื่องมาจากงานวิจัยที่ศึกษาการเลือกภาษาในเมือง Oberwart, Australia ซึ่งพบว่ามีความแตกต่างในการใช้ภาษาระหว่างภาษาเยอรมันกับภาษาอังกฤษอย่าง ชัดเจน โดยนำผลการศึกษามาเสนอแบบมาตราบ่งชี้ ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นลักษณะทางภาษา ของสังคมและแนวโน้มของภาษาต่างๆ ในอนาคตได้ โดยกลุ่มที่มีอายุน้อยจะเป็นตัวแทนของ การใช้ภาษาในอนาคต ในขณะที่กลุ่มคนสูงอายุจะเป็นตัวแทนของการใช้ภาษาในอดีต

ตารางที่ 2 ตัวอย่างการนำเสนอข้อมูลการเลือกภาษาตามคู่สนทนาแบบมาตราบังชี้ (Implicational scale) ในการเลือกภาษาในเมือง Oberwart

Speaker	Age of speaker	To God	To older peasants	To parents	To friends	To children	To doctor
A	63	Hu	Hu	Hu	Hu	G Hu	G
B	61	Hu	Hu	Hu	Hu	G Hu	G
C	58	Hu	Hu	Hu	G Hu	G Hu	G
D	52	Hu	Hu	Hu	G Hu	G Hu	G
E	27	Hu	Hu	G Hu	G	G	G
F	25	Hu	Hu	G Hu	G	G	G
G	22	Hu	Hu	G	G	G	G

หมายเหตุ: Hu = ภาษาอังกฤษเรียน G = ภาษาเยอรมัน GHu = ภาษาอังกฤษเรียนและภาษาเยอรมัน

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะทางภาษาของสังคมเมือง Oberwart ในอนาคตที่กำลังจะเกิดการเปลี่ยนภาษา (shifting) จากภาษาอังกฤษเรียนมาเป็นเยอรมันเพียงภาษาเดียว (monolingual) โดยคู่ได้จากอัตราการเลือกภาษาของกลุ่มที่มีอายุน้อยที่หันมาใช้ภาษาเยอรมันมากกว่าภาษาอังกฤษเรียน ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอัตราการใช้ภาษาอังกฤษเรียนมากกว่าภาษาเยอรมัน โดยกลุ่มผู้สูงอายุจะยังคงใช้ทั้งสองภาษาอยู่ต่อไป

กล่าวโดยสรุปในการเลือกภาษานั้น ได้มีการนำทฤษฎีต่างๆ มาใช้ในการวิเคราะห์การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่าง คือ ทฤษฎีทางสังคมวิทยา หรือทฤษฎีแวดวงการใช้ภาษา (Domains of Language use) ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) และทฤษฎีทางมานุษยวิทยา (Anthropology) ซึ่งในการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดในทฤษฎีแวดวงการใช้ภาษาเพื่อกำหนดแวดวงการใช้ภาษาและการเลือกภาษาตามคู่สนทนาในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษาในชุมชนมอญบางขันหมาก สำหรับการเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษานั้น แบ่งออกเป็น 7 แวดวง ของ Parasher (1980 cited in Fasold, 1984: 184-186) และการเลือกภาษาตามคู่สนทนาของ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการเลือกภาษานั้น ผู้วิจัยพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษาในภาวะหลายภาษา (Multilingualism) และภาวะสองภาษา (Bilingualism) ในงานวิจัยทั้งในและนอกประเทศไทย ดังนี้

Greenfield (1972 cited in Fasold, 1984: 183) ศึกษาการเลือกภาษา โดยวิธีการกำหนดแวงวงการใช้ภาษาให้เลือกระหว่างภาษาสเปน (Spanish) กับภาษาอังกฤษ (English) ของคนเปอโต-ริกัน ในกรุงนิวยอร์ก ซึ่งมีสถานะภาษาเป็นแบบทวิภาษา (diglossic) โดยมีภาษาสเปนเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่า หรือเรียกว่า ภาษาที่มีศักดิ์ศรีต่ำกว่า (Low prestige) และภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่า หรือเรียกว่า ภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่า (High prestige) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามซึ่งเป็นแบบให้คะแนน 1-5 โดย 1 หมายถึงภาษาสเปน 2 หมายถึงภาษาสเปน > ภาษาอังกฤษ 3 หมายถึงภาษาสเปน = ภาษาอังกฤษ 4 หมายถึงภาษาอังกฤษ > ภาษาสเปน 5 หมายถึง ภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า ภาษาสเปนใช้มากในแวงวงครอบครัวและเพื่อน ส่วนภาษาอังกฤษ จะใช้มากในแวงวงศาสนา การศึกษา และการทำงาน

นอกจากนี้ Greenfield (1972) สรุปว่า ภาษาที่ใช้ มีความสัมพันธ์กับแวงวงภาษา ซึ่งจะเห็นว่า ในแวงวงที่มีความเป็นทางการ เช่น ในแวงวงศาสนา การศึกษา การทำงาน ภาษาที่ถูกเลือกใช้ในแวงวงดังกล่าว ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ซึ่งจัดเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่า (High prestige) ในทางกลับกัน ในแวงวงที่มีความเป็นทางการน้อยหรือเป็นกันเอง เช่น แวงวงครอบครัวหรือเพื่อนฝูง ภาษาที่ใช้ จะมีความเป็นกันเองมากกว่า ซึ่งในที่นี้ภาษาสเปนจัดเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่า (Low prestige)

Parasher (1980 cited in Fasold, 1984:184-186) ทำการศึกษาการเลือกภาษาตามแวงวงและสถานการณ์ต่างๆ ของประชากรที่พูดสองภาษา ภาษาแม่-ภาษาอังกฤษ ในเมืองไฮเดอราบัด (Hyderabad) และเมืองเซคุนเดอราบัด (Secunderabad) ในประเทศอินเดีย ซึ่งมีทั้งหมด 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาแรก (first language) ภาษาท้องถิ่น ภาษาฮินดี และภาษาอื่นๆ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นกลุ่มที่มีการศึกษา จำนวน 350 คน ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่เป็นแบบประเมินตนเอง (self-reported) โดยใช้ทฤษฎีแวงวงการใช้ภาษาของ Fishman ซึ่งมีทั้งหมด 7 แวงวง ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้าน การติดต่อระหว่างกลุ่ม การศึกษา ราชการ และการทำงานซึ่งในแต่ละแวงวง ประกอบด้วยสถานการณ์ที่ประกอบไปด้วย คน สถานที่

และหัวข้อสนทนา โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยสอบถามเกี่ยวกับความถี่ในการใช้ภาษาทั้ง 5 ภาษตามสถานการณ์ที่กำหนดในแต่ละแวดวง ซึ่ง Parasher (1980) กำหนดค่าของคำตอบเป็นระดับคะแนน โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบเกี่ยวกับความถี่ในการใช้ภาษาในสถานการณ์นั้นๆ ได้แก่ ตลอดเวลา(always) หรือเป็นประจำ (usually) หรือ บ่อยๆ (often) หรือ บางครั้ง (sometimes) หรือ ไม่เคย(never) โดยคะแนนของความถี่จะมีตั้งแต่ 40 สำหรับ ตลอดเวลา (always) และไล่ลงไปเป็น 30 20 10 และ 0 ตามลำดับ ผลการศึกษาพบว่า ในแวดวงครอบครัวมีการใช้ภาษาแม่ (mother tongue) มากที่สุด และมากกว่าทุกภาษารวมกัน ซึ่ง Parasher (1980) เรียกปรากฏการณ์ที่มีประชากรเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งมากกว่าทุกภาษารวมกัน (dominate)

นอกจากนี้ Parasher (1980) ยังสรุปผลการศึกษาว่า ในแวดวงครอบครัว เพื่อน และเพื่อนบ้าน ถือว่าเป็นแวดวงที่มีความเป็นทางการน้อย (Low domains) ส่วนในแวดวงการศึกษา ราชการและการทำงานเป็นแวดวงที่มีความเป็นทางการมากกว่า (High domains) ส่วนแวดวงการติดต่อกันระหว่างกลุ่มอาจจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับชนิดของการปฏิสัมพันธ์ ดังนั้น สามารถคาดเดาได้ว่าภาษาแม่จะถูกใช้มากในแวดวงที่มีความเป็นทางการน้อย ส่วนภาษาอังกฤษ, ภาษาฮินดี หรือภาษาถิ่นจะถูกใช้มากในแวดวงที่มีความเป็นทางการมากกว่า ซึ่งจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้ภาษาถิ่น ภาษาฮินดี และภาษาอื่นมีน้อยมาก ส่วนภาษาแม่ที่คาดว่าจะใช้มากในแวดวงที่มีความเป็นทางการน้อยนั้น กลับปรากฏว่าใช้มากในแวดวงเดียว คือ แวดวงครอบครัว ส่วนภาษาอังกฤษใช้มากที่สุดเมื่อเทียบกับภาษาอื่นๆ ในแวดวงเพื่อนและใช้มากที่สุดในการคบเพื่อนบ้าน ส่วนภาษาอังกฤษนั้นมีคะแนนสูงในแวดวงการศึกษา ราชการและการทำงาน โดยเฉพาะในกลุ่มคนอินเดียที่มีการศึกษาสูง และโดยเฉพาะในรัฐที่ทำการวิจัยซึ่งเป็นบริเวณที่ภาษาอังกฤษเป็นที่นิยม ซึ่งภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้มากในแวดวงเพื่อนและเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่สามารถพูดได้ 2 ภาษา (bilingual) ที่มีการศึกษา ซึ่งจะไม่ใช่ภาษาแม่พูดกับเพื่อน นอกจากนี้หัวข้อที่สนทนาที่พูดกับเพื่อนก็มีความเป็นทางการ เช่นเรื่องเกี่ยวกับการเรียน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เป็นต้น

Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200) ศึกษาการเลือกภาษาในเมือง Oberwart ออสเตรีย ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับชายแดนฮังการี ด้วยเหตุนี้ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ จึงสามารถพูดได้ 2 ภาษา คือ ภาษาเยอรมันและฮังการี ซึ่งภาษาเยอรมันเป็นภาษาประจำชาติของออสเตรีย และเป็นภาษาที่ใช้ในการศึกษา ในขณะที่ภาษาฮังการีเป็นสัญลักษณ์ของชาวเมืองที่มีค่านิยมเก่า โดย Gal (1978b, 1979) ใช้วิธีการศึกษาการเลือกภาษาจากบุคคลที่สนทนาด้วย (participant) ผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างในการใช้ภาษาระหว่างภาษาเยอรมันกับฮังการีอย่างชัดเจน

ซึ่งทำให้เห็นว่าแนวโน้มลักษณะทางภาษาของสังคมเมือง Oberwart กำลังจะกลายเป็นภาวะที่มีการใช้ภาษาเยอรมันภาษาเดียว (monolingual) แม้ว่าในกลุ่มผู้สูงอายุนั้นจะยังคงมีการใช้สองภาษา (bilingual) อยู่ได้แก่ ภาษาเยอรมันและฮังการี

คิยู ศรีนราวัฒน์ และคณะ (2537) ได้ทำการศึกษาการเลือกภาษาของคนจีนที่พูด 2 ภาษาไทย-จีน (แต่จิวในกรุงเทพฯ) จำนวน 319 คน โดยวิธีการสัมภาษณ์ประชากร 5 กลุ่ม แบ่งตามระดับการศึกษาผลการศึกษาพบว่า การเลือกภาษาขึ้นอยู่กับสถานภาพและบทบาทในสังคมของกลุ่มชนหนา ประชากรจะเลือกภาษาที่เหมาะสมกับบุคคลที่พูดด้วยแต่ละกลุ่ม กล่าวคือ จะใช้ภาษาจีนกับบุคคลที่มีสถานภาพสูงกว่า อาวุโสกว่าหรือเป็นที่เคารพนับถือของตน เช่น พ่อ-แม่ และญาติผู้ใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนจีนรุ่นแรกๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย และยังคงความเป็นจีน (chineseness) ส่วนบุคคลที่มีสถานภาพเท่ากันหรือต่ำกว่า เช่น คู่สมรส พี่น้อง ญาติทั่วไป และลูก-หลาน ประชากรส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย แต่การที่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มีการใช้ภาษาจีนและไทยพอๆ กันเมื่อพบกับคู่สมรสนั้น เพราะว่ากลุ่มนี้แม้จะมีการศึกษาน้อย แต่ส่วนใหญ่จะมีธุรกิจการค้า จึงมีแนวโน้มที่จะใช้ชีวิตชีวิตแบบคนจีน อีกทั้งยังมีความจำเป็นต้องใช้ภาษาจีนกับพ่อ-แม่ อยู่ตรงกันข้ามกับกลุ่มที่มีการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งใช้ชีวิตประจำวันแบบไทยมากกว่า ทั้งที่เป็นนักเรียนและทำงานรับราชการหรือเอกชน จะมีความรู้สึกสะดวกสบายที่จะใช้ภาษาไทยกับคู่สมรส อีกทั้งยังไม่คาดหวังให้ลูก-หลาน พูดภาษาจีนได้ดีเท่าไรนัก จึงพูดภาษาไทยกับลูก-หลานโดยทั่วไป ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยมักจะใช้ภาษาจีนกับคู่สมรสกัน แต่จะเลือกใช้ภาษาไทยกับลูก-หลาน เช่นเดียวกับกลุ่มอื่นๆ แสดงให้เห็นว่า ประชากรรุ่นต่อๆ ไปจะใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันมากขึ้น สำหรับการเลือกภาษากับบุคคลอื่นๆ นอกครอบครัว เช่น เพื่อนร่วมงาน นายจ้าง ลูกจ้าง เพื่อนบ้าน และลูกค้า ประชากรทั้งหมดใช้ภาษาไทย (ยกเว้นกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยจะใช้ภาษาจีนกับผู้ร่วมงานและนายจ้าง) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่สำคัญต่อการติดต่อธุรกิจต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ถึงแม้ว่าภาษาจีนจะถูกพิจารณาว่าเป็นภาษาที่จำเป็นในการค้า และธุรกิจก็ตาม (เนื่องจากถูกควบคุมโดยคนจีนส่วนใหญ่) แต่ภาษาไทยก็ยังคงเป็นภาษาราชการอย่างเดียวและใช้ในวงการสื่อสารมวลชนทุกชนิดอย่างกว้างขวาง

Suwanawat (2003) ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและทัศนคติที่มีต่อกลุ่มและภาษาของตนเองของกลุ่มคนปลั่งบ้านห้วยน้ำขุ่น จังหวัดเชียงราย ซึ่งอธิบายถึงสถานการณ์ของภาษาปลั่งในปัจจุบันและคาดการณ์การคงอยู่ของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ปลั่งในอนาคตได้ เก็บข้อมูลโดยใช้

แบบสอบถามสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 174 คน แบ่งข้อมูลตามลักษณะโครงสร้างประชากรได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และกลุ่มชาติพันธุ์

ผลการศึกษาพบว่า คนปลั่งใช้ภาษาปลั่งกับคนปลั่งด้วยกัน และใช้ภาษาอื่นกับคนต่างกลุ่มตามแนวทางการใช้ภาษา เช่น ภาษาไทยมาตรฐานใช้ในแนวทางการศึกษา การค้าและราชการ ภาษาไทยใหญ่ใช้ในแวดวงศาสนา การทดสอบสมมติฐานพบว่า ไม่มีนัยสำคัญในทุกแนวทางการใช้ภาษาระหว่างเพศ แต่มีนัยสำคัญระหว่างอายุและการศึกษา ผู้สูงอายุ และผู้ที่ไม่มีการศึกษาใช้ภาษาปลั่งมากกว่ากลุ่มอื่น วัยรุ่นใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากที่สุด วัยกลางคนใช้ภาษาคำเมืองมากกว่ากลุ่มอื่น และไม่พบว่ามีความสำคัญในการใช้ภาษาระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ปลั่งแท้และปลั่งผสมในแนวทางการศึกษาและราชการ นอกจากนี้ Suwanawat (2003) ยังสรุปว่า คนปลั่งยังคงใช้ภาษาปลั่งกับคนปลั่งด้วยกัน แม้ว่าจะเริ่มเปลี่ยนจากผู้พูดภาษาเดียวเป็นผู้พูดสองภาษาหรือหลายภาษา แต่การที่คนปลั่งมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มและภาษาของตนเอง จึงมีแนวโน้มว่าภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ปลั่งจะยังคงอยู่ต่อไปในอนาคต

ประพนธ์ จันทวิเทศ (2532) ในงานชิ้นเดียวกันกับที่กล่าวถึงไปแล้วในหัวข้อการศึกษาภาวะหลายภาษานั้น ประพนธ์ยังได้ศึกษาการเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนหลายภาษาบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม ตำบลดินแดง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษด้วย ซึ่งในการศึกษาการเลือกภาษา ประพนธ์ได้กำหนดปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกภาษาคือ แนวทางการใช้ภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ เพศและกลุ่มอายุ ผลการศึกษาพบว่า การเลือกภาษาในแวดวงในชุมชนกับนอกชุมชน มีรูปแบบที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดคือ ในแวดวงในชุมชน ประชาชนจะมีการใช้ภาษาแม่ของตนอยู่ทั่วไป แต่ในแวดวงนอกชุมชน ปรากฏว่ามีการใช้ภาษาแม่ของตนน้อยกว่า (โดยเฉพาะภาษาเขมรและภาษาส่วย) ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ประชาชนหันไปใช้ภาษาสำหรับสื่อสารในวงกว้างแทนได้แก่ ภาษาไทยหรือ ภาษาลาว เพื่อความสะดวกในการสื่อสารกับคนกลุ่มใหญ่นอกชุมชน รูปแบบที่เหมือนกันอย่างหนึ่งคือ การเลือกภาษาจะขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคมของผู้ฟังด้วย

การเลือกภาษาเฉพาะในแวดวงในชุมชนด้วยกันพบว่า มีรูปแบบที่ต่างกันคือในแวดวงที่บ้าน โดยทั่วไปจะใช้ภาษาแม่ของตนส่วนใหญ่หรือทั้งหมดแต่ในแวดวงนอกบ้านอื่นๆปรากฏว่ามีการใช้ทั้งภาษาแม่ของตนและภาษาอื่นๆทั่วไป และการที่ผู้พูดจะเลือกภาษาใดขึ้นอยู่กับกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้ฟัง ความสามารถในการใช้ภาษาของผู้ฟังและฐานะทางสังคมของผู้ฟัง สำหรับการเลือกภาษาเฉพาะในแวดวงนอกชุมชนด้วยกัน พบว่ามีรูปแบบที่ต่างกันระหว่างในระดับอำเภอและจังหวัด คือ

ในระดับอำเภอประชาชนยังมีการใช้ภาษาแม่ของตนอยู่บ้าง (โดยเฉพาะภาษาเขมร) แต่ในระดับจังหวัดจะไม่ปรากฏการใช้ภาษาแม่ของประชาชนเลย (ทั้งภาษาเขมรและภาษาส่วย)

การเลือกภาษาของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในทุกแควงจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ การเลือกภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์เขมรจะขึ้นกับผู้พูดพูดภาษาตนได้หรือไม่ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ส่วยจะใช้ภาษาตามผู้ฟัง ตรงข้ามกับกลุ่มชาติพันธุ์ลาวที่มักจะใช้ภาษาของตนกับคนทั่วไป ส่วนการเลือกภาษาของประชากรตามเพศต่างๆ ในทุกแควงโดยทั่วไปจะมีรูปแบบที่เหมือนกัน จะมีความต่างกันบ้างในบางสถานการณ์ ที่เห็นได้เด่นชัดคือ เมื่อพูดกับคนไทยหรือคนที่มิรู้ภาษาทางสังคมสูงกว่า ประชากรเพศชายทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการใช้ภาษาไทยมากกว่าเพศหญิง และสำหรับการเลือกภาษาของประชากรตามกลุ่มอายุต่างๆ ในทุกแควงโดยทั่วไปจะมีรูปแบบที่เหมือนกัน จะมีความต่างกันบ้างในบางสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับความสามารถในการใช้ภาษาต่างๆ ของประชากรแต่ละกลุ่ม คือ คนรุ่นหลังๆ มีการใช้ภาษาไทยมากกว่าคนรุ่นก่อนๆ กลุ่มชาติพันธุ์ลาวรุ่นก่อนๆ มีการใช้ภาษาเขมรและส่วยมากกว่าคนรุ่นหลังๆ และกลุ่มชาติพันธุ์เขมรรุ่นใหม่จะไม่มีการใช้ภาษาส่วยเลย

ลิเนหา วังคะฮาด (2542) ในงานชิ้นเดียวกันกับที่กล่าวถึงไปแล้วในหัวข้อการศึกษาภาวะหลายภาษา ลิเนหายังได้ทำการศึกษาการเลือกภาษาของประชากรที่อาศัยอยู่ในภาวะหลายภาษาในชุมชนบ้านท่าคอยนาง ตำบลสวาย อำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษอีกด้วย

ผลการศึกษาการเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ชาติพันธุ์ เพศ และอายุ ไม่มีผลต่อการเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่าง แควงภาษาทั้ง 3 แควง คือ แควงภาษาที่บ้าน แควงภาษาที่โรงเรียน แควงภาษาที่อื่นๆ มีผลต่อการเลือกภาษาในการสนทนา โดยแควงภาษาที่บ้าน กลุ่มตัวอย่างจะใช้ภาษาประจำชาติพันธุ์ในการสนทนากับคู่สนทนาซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนที่มิมีชาติพันธุ์เดียวกัน แควงที่โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างจะใช้ภาษาไทยทุกครั้งในการสนทนากับครู ไม่ว่าจะครูจะมีชาติพันธุ์ใดก็ตาม และส่วนใหญ่จะใช้ภาษาลาวสนทนากับบุคคลทั่วไป สำหรับแควงภาษาในที่อื่นๆ กลุ่มตัวอย่างจะใช้ภาษาลาวในการสนทนาเป็นส่วนมาก โดยทั่วไป กลุ่มตัวอย่างจะใช้ภาษาประจำชาติพันธุ์ของตนเมื่อสนทนากับบุคคลที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน ผลการศึกษายังพบด้วยว่าภาษาลาวเป็นภาษากลางที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ในการสนทนาข้ามชาติพันธุ์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการเลือกภาษา พบว่ามีวิธีในการศึกษา 2 วิธี ซึ่งวิธีที่ส่วนใหญ่นิยมใช้คือ การกำหนดแวดวงการใช้ภาษา (Domains of Language use) เพื่อศึกษาว่าภาษาใดถูกนำมาใช้ในแวดวงใดมากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Greenfield (1972) Parasher (1980) Suwanawat (2003) ประพนธ์ (2532) และสิเนหา (2542) อีกวิธีหนึ่งคือ การศึกษาการเลือกภาษา โดยกำหนดบุคคลที่สนทนา (participant) ด้วย ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984) และคิยู ศรีนราวัฒน์และคณะ (2537) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าไม่ว่าจะเป็นวิธีการศึกษาโดยการกำหนดแวดวงหรือบุคคลที่สนทนานั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยทางสังคม (social factors) ได้แก่ คู่สนทนา สถานที่ หัวข้อสนทนา และหน้าที่ของภาษานั้นๆ ในสังคมด้วย

ดังนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษา ในที่นี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้เป็นวัตถุประสงค์ที่ 2 ซึ่งมุ่งทำการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกใช้ภาษาตามแวดวงต่างๆ ของประชากรในชุมชน ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีแวดวงการใช้ภาษาของ Fishman (1964, 1965, 1968 cited in Fasold, 1984) รวมถึงงานวิจัยของ Parasher (1980 cited in Fasold, 1984) และ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984) เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยในประเด็นนี้

การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษา

แนวคิดและทฤษฎี

ในชุมชนหนึ่งๆ อาจมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ของประชากรที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งนั่นทำให้มีการใช้ภาษาที่หลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งทำให้เกิด “ภาวะหลายภาษาในชุมชน” ปัจจุบัน ในชุมชนหลายภาษา ภาษาที่ใช้กันเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่มนั้น มีบทบาทค่อนข้างลดลง ประชากรในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้ลดความสำคัญของภาษาของตนเองลง ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์

ดังนั้น ในการที่จะศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการธำรงภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาระดับความสามารถในการใช้ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้ เพื่อจะได้หาวิธีในการกำหนดนโยบายและวางแผนทางภาษาต่อไป

Grimes (1986 cited in Chanmekha, 2003: 20) กล่าวว่า การประเมินความสามารถทางภาษา ในภาวะสองภาษา (bilinguals) จะทำให้เห็นระดับความสามารถในการใช้ภาษาที่แตกต่างกันในแต่ละภาษาของผู้ที่พูดได้สองภาษา วิธีที่นำมาใช้ในการศึกษาที่เป็นที่นิยม ถูกออกแบบโดย The Foreign Service Institute of the U.S. Department of State (FSI) ซึ่งในการประเมินความสามารถทางภาษานั้น แบ่งออกเป็น 6 ระดับ เรียงลำดับจาก 0-5 ในการประเมินความสามารถแต่ละระดับ ประกอบด้วย ความสามารถในการออกเสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์ รวมถึงความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา ซึ่ง The Foreign Service Institute of the U.S. Department of State (FSI) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินความสามารถทางภาษา 6 ระดับ ดังนี้

ระดับ 0 ไม่มีความสามารถในการใช้ภาษาที่สอง

ระดับ 1 มีความสามารถพูดได้เพียงบางคำและเข้าใจหัวข้อในการสนทนาพื้นฐาน

ระดับ 2 มีความสามารถในการบอกทิศทาง เส้นทาง และเข้าใจเรื่องทั่วไปที่ไม่มีการใช้ศัพท์เฉพาะกลุ่ม

ระดับ 3 มีความสามารถในการใช้ภาษาตามหลักไวยากรณ์ในสิ่งที่พูดมากขึ้น และสามารถพูดเรื่องต่างๆ ไปที่มีความซับซ้อนมากขึ้น

ระดับ 4 มีความสามารถในการใช้ภาษาอย่างคล่องแคล่ว และสามารถพูดในเรื่องที่เป็นทางการและซับซ้อนได้

ระดับ 5 มีความสามารถทางภาษาใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา และสามารถพูดและแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

นอกจากนี้ Grimes (1986 cited in Chanmekha, 2003: 20) ยังได้อธิบายเกี่ยวกับวิธีการทดสอบความสามารถทางภาษาของประชากรในชุมชนที่มีการใช้สองภาษาไว้ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ของ U.S. Foreign Service Institute ซึ่งวิธีนี้ผู้สัมภาษณ์ต้องพูดคุยกับผู้พูดสองภาษาเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในแต่ละระดับ ทั้งนี้ เพื่อประเมินความสามารถของผู้พูด โดยให้ความสำคัญต่อการออกเสียง คำศัพท์ ไวยากรณ์ การนำไปใช้และความคล่องแคล่ว

2. การสังเกต วิธีนี้จะใช้เวลาค่อนข้างมากกว่าจะได้ข้อมูลที่เพียงพอในการที่จะวิเคราะห์ผลที่ชัดเจนและแม่นยำ ผู้สังเกตจะต้องศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถทางภาษาและอธิบายว่าปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อความสามารถทางภาษาอย่างไร ซึ่งวิธีนี้ส่วนใหญ่มักจะใช้เพื่อเป็นข้อสนับสนุนวิธีอื่นๆ หรือกรณีที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาโดยตรงได้

3. การแปล วิธีนี้เป็นการทดสอบความสามารถในการแปลภาษาของผู้บอกภาษา โดยการกำหนดให้แปลประโยคที่ผู้วิจัยกำหนดจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่งกลับไปกลับมา ปัญหาที่พบในการใช้วิธีนี้คือ การที่ไม่สามารถใช้ทดสอบได้กับผู้บอกภาษาทั้งหมด

4. การศึกษาเป็นรายกรณีเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับสถานการณ์ที่ซับซ้อน เช่น ในกรณีที่ชุมชนภาษานั้นมีประชากรจำนวนมากที่ไม่รู้หนังสือหรือภาษาที่ใช้ในชุมชนไม่มีภาษาเขียน ซึ่งในกรณีนี้เป็นไปไม่ได้ที่จะใช้วิธีการแปลโดยให้ผู้บอกภาษาแปลจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่ง แต่วิธีนี้ไม่ค่อยเป็นที่นิยมเนื่องจากในการศึกษาต้องใช้ประชากรจำนวนมาก

5. การใช้แบบสอบถามเป็นวิธีที่ใช้ในการทดสอบความสามารถและเหมาะกับชุมชนที่มีประชากรที่ไม่รู้หนังสือจำนวนมากหรือชุมชนที่ภาษาประจำกลุ่มไม่มีภาษาเขียนหรือจำนวนผู้ที่รู้ภาษาเขียนมีจำนวนน้อยมาก ซึ่งในการทดสอบความสามารถทางภาษาโดยใช้แบบสอบถามนั้น ผู้บอกภาษาจะเป็นผู้ที่ประเมินความสามารถทางภาษาของตนเอง ตัวอย่างคำถามในแบบสอบถาม เช่น “คุณสามารถที่จะ...?” โดยให้ผู้บอกภาษาเลือกตอบ “ได้” และ “ไม่ได้”

โดยสรุปการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาของประชากรสามารถแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและการธำรงภาษาของประชากรได้ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาความสามารถทางภาษามอญและภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่างประชากร ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นแนวโน้มของภาษาในอนาคตของชุมชนว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือการธำรงภาษามอญหรือไม่ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาข้อที่ 3 นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าวิธีในการศึกษาความสามารถทางภาษามีหลายวิธีด้วยกัน ตามที่ Grimes (1986, cited in Chanmekha, 2003) ได้นำเสนอในข้างต้น เช่น การสังเกตการณ์ การใช้ข้อความทดสอบการแปล การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ในชุมชนที่ศึกษานั้นมีจำนวนประชากรที่รู้ภาษาเขียนในภาษามอญค่อนข้างน้อย ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการให้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แบบสอบถามในการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความสามารถทางภาษา ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าว มักจะทำการศึกษาในสภาพชุมชนที่มีภาวะหลายภาษาหรือสองภาษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Rita *et al.* (1992) ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาและการใช้ภาษาของเด็กในชุมชนภาษา Kadazan ในรัฐ Sabah มาเลเซีย ซึ่งวิธีการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาโดยให้ผู้ปกครองของเด็กเป็นผู้ที่ประเมินความสามารถทางภาษาของเด็กในภาษา Kadazan และภาษา Malay แบ่งผลการประเมินออกเป็น 4 ระดับ คือ มีความคล่องแคล่วมาก คล่องแคล่ว พอรู้บ้าง และไม่รู้เลย ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีผู้ปกครองคนใดที่บอกว่าลูกของตนเองไม่รู้ภาษา Malay ซึ่งจะเห็นได้จากผลการประเมิน 0 (0%) ในทางตรงกันข้ามจะเห็นว่าผู้ปกครองของเด็กส่วนใหญ่พิจารณาว่าเด็กมีความสามารถทางภาษา Kadazan ดีกว่าภาษา Malay และเมื่อเปรียบเทียบความสามารถทางภาษาของเด็กทั้ง 2 ภาษา พบว่า 40% กล่าวว่า เด็กมีความสามารถในการพูด 2 ภาษาได้ดีเท่าๆ กัน ในขณะที่ 35% บอกว่าเด็กมีความสามารถในการใช้ภาษา Malay ดีกว่าภาษา Kadazan และอีก 25% บอกว่าความสามารถของเด็กในการใช้ภาษา Kadazan นั้นดีกว่าในภาษา Malay

ดิฐ ศรีนราวัฒน์ และคณะ (2537) ศึกษาความสามารถในการใช้ภาษาไทยและภาษาจีนของคนจีนในกรุงเทพมหานคร โดยให้ตัวอย่างประชากรประเมินทักษะทางภาษาของตนเอง ผลปรากฏว่าในด้านทักษะภาษาจีน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เกิดในประเทศจีนหรือกลุ่มชาวจีนอพยพสามารถพูดและอ่าน-เขียนภาษาจีนได้มากกว่าตัวอย่างประชากรที่เกิดในประเทศไทย ในทางตรงข้ามตัวอย่างประชากรกลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่ประเมินว่าการใช้ภาษาไทยได้ดีกว่าภาษาจีน ซึ่งทักษะการใช้ภาษาไทยที่ประเมิน โดยกลุ่มที่เกิดในเมืองไทยจะมีมากน้อยเป็นสัดส่วนที่ลดหลั่นกันอย่างต่อเนื่องสอดคล้องตามระดับการศึกษา โดยกลุ่มที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี หรือจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่ามีทักษะภาษาไทยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

ประพนธ์ จันทวิเทศ (2532) ศึกษาความสามารถในการใช้ภาษาของประชากรชุมชนหลายภาษาบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม ตำบลคินแดง อำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้ประโยคทดสอบความสามารถในการฟังและพูดเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่า ประชากรส่วนใหญ่พูดได้ตั้งแต่ 3 ภาษาขึ้นไป ยกเว้นประชากรลาวที่ส่วนใหญ่พูดได้ตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไป และยังมีผู้พูดได้เพียงภาษาลาวเพียงภาษาเดียวอีกด้วย ส่วนการฟังประชากรส่วนใหญ่ฟังเข้าใจได้ทั้ง 4 ภาษา นอกจากนี้ประพนธ์ ยังพบว่า ความสามารถในการใช้ภาษายังมีความแตกต่างกันทั้งตามกลุ่มชาติพันธุ์ เพศ และอายุด้วย

ด้านความสามารถในการใช้ภาษา ประชากรช่วยมีความสามารถในการใช้ภาษาเขมรมากกว่าประชากรลาวและประชากรเขมรมีความสามารถในการใช้ภาษาช่วยมากกว่าประชากรลาว ประชากรเขมรมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยสูงสุด ส่วนประชากรช่วยมีความสามารถในการใช้ได้ทั้ง 4 ภาษาสูงสุด รองลงมา คือ ประชากรเขมร และประชากรลาวตามลำดับ ประชากรเพศหญิงมีความสามารถในการใช้ภาษาเขมรและช่วยมากกว่าประชากรเพศชาย แต่ประชากรเพศชายมีความสามารถในการพูดภาษาไทยได้มากกว่าประชากรเพศหญิง นอกจากนี้ ประชากรเขมรรุ่นใหม่มีความสามารถในการใช้ภาษาช่วยลดลงอย่างมาก ทำให้มีแนวโน้มว่าประชากรเขมรรุ่นต่อไปจะพูดได้เพียง 3 ภาษา คือ เขมร-ลาว-ไทย เช่นเดียวกับประชากรลาวรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาเขมรและภาษาช่วยลดลงอย่างมาก โดยเฉพาะภาษาช่วย ทำให้มีแนวโน้มว่าประชากรลาวรุ่นต่อไปจะพูดได้เพียง 2 ภาษา คือ ลาว-ไทย ประชากรรุ่นหลังๆ มีความสามารถในการพูดภาษาไทยได้มากกว่าประชากรรุ่นก่อนๆ เมื่อพิจารณาความแตกต่างตามเพศ และอายุร่วมกัน พบว่า ประชากรเพศหญิงที่มีอายุมากมีความสามารถในการพูดภาษาไทยน้อยกว่าคนที่มีอายุน้อย และปรากฏการณ์เช่นนี้จะเกิดมากกว่าประชากรเพศชาย

ลิเนหา วังคะฮาด (2542) ศึกษาความสามารถทางด้านภาษาของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนหลายภาษาบ้านท่าคอยนาง ตำบลสวาย อำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ โดยวิธีการให้แปลประโยคเพื่อทดสอบความสามารถในการฟังและพูดเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่าในด้านความสามารถในการใช้ภาษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความสามารถในการฟังเข้าใจภาษาต่างชาติพันธุ์มากกว่าการพูด กลุ่มตัวอย่างชาติพันธุ์ลาวมีความสามารถรู้ 2 ภาษามากที่สุด ชาติพันธุ์เขมรมีความสามารถในการใช้ได้ 3 ภาษามากที่สุด และชาติพันธุ์ญ้อมีความสามารถในการใช้ 4 ภาษามากที่สุด ผลการศึกษาภาวะหลายภาษาพบว่า ทั้ง 3 ชาติพันธุ์มีความเป็นภาวะหลายภาษาที่แตกต่างกัน กล่าวคือลาวมีความเป็น 2 ภาษา เขมรมีความเป็น 3 ภาษา และญ้อมีความเป็น 4 ภาษา ทั้งนี้ ภาวะ

หลายภาษาอย่างน้อยจะประกอบด้วยภาษาไทยและภาษาลาวเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่าเพศชายในแต่ละชาติพันธุ์ ในแต่ละกลุ่มอายุมีความสามารถใช้ได้หลายภาษามากกว่าเพศหญิง ส่วนด้านอายุ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มผู้ใหญ่ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ในแต่ละเพศมีความสามารถในการใช้ได้หลายภาษามากกว่ากลุ่มของเด็ก

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นว่างานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถทางภาษานั้น มีวิธีในการศึกษาใน 2 วิธี คือ การทดสอบความสามารถทางภาษาด้วยแบบทดสอบ (language proficiency test) ซึ่งใช้ประโยชน์ในการทดสอบความสามารถที่มีข้อจำกัดเฉพาะทักษะในการพูด และฟังเท่านั้น จะเห็นได้จากงานวิจัยของ ประพนธ์ (2532) และ สีนหา (2542) อีกวิธีหนึ่งที่เป็นที่นิยมและสะดวกในการเก็บข้อมูล คือ การประเมินความสามารถทางภาษาของตนเอง (self-evaluation) โดยการให้ผู้บอกภาษาประเมินความสามารถทางภาษาของตนเอง โดยการใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งให้กลุ่มตัวอย่างประเมินทักษะความสามารถทางภาษาของตนเอง ทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การพูด การฟัง การอ่าน และการเขียน จะเห็นได้จากงานวิจัยของ Rita *et al.* (1992) และ ดิยู ศรีนราวัฒน์ และคณะ (2537) ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเช่นที่กล่าวไว้ นอกจากนี้ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษา ยังสามารถเป็นข้อมูลสนับสนุนในส่วนของการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการธำรงภาษาและการบ่งบอกถึงแนวโน้มของการใช้ภาษาต่างๆ ของประชากรในอนาคตอีกด้วย

การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษา

แนวคิดและทฤษฎี

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532: 50-51) กล่าวว่า ทัศนคติต่อภาษา (Language attitude) หมายถึง ค่านิยมหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับฐานะ ความถูกต้องและความบริสุทธิ์ของภาษาใดภาษาหนึ่ง เช่น เห็นว่าภาษาหนึ่งต่ำด้อยกว่าอีกภาษาหนึ่ง ทัศนคติต่อภาษาเป็นเรื่องทางสังคม เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างหรือลักษณะทางภาษาแล้ว ไม่อาจกล่าวได้ว่าภาษาหนึ่งสูง หรือไพเราะกว่าอีกภาษาหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะทุกภาษาต่างก็มีโครงสร้างและคุณสมบัติที่สมบูรณ์ในตัวของมันเอง การที่คนคิดว่าภาษาใดสูงหรือต่ำ ก็เพราะนำภาษาไปผูกกับตัวผู้พูด ดังนั้น วิชาภาษา (variety) ที่พูดโดยคนชั้นต่ำของสังคมจึงถูกมองว่าเป็นภาษาที่ต่ำด้อยไป

ปราณี กุลละวณิช และคณะ (2540: 121-124) ได้กล่าวเกี่ยวกับทัศนคติของคนในสังคมต่อภาษา โดยแบ่งออกเป็นทัศนคติที่ผู้พูดมีต่อภาษาพื้นเมือง และทัศนคติของผู้พูดภาษาต่อภาษามาตรฐาน

1. ทัศนคติที่ผู้พูดมีต่อภาษาพื้นเมือง ภาษาพื้นเมืองหมายถึงภาษาที่คนในชุมชนหนึ่งๆ ใช้ในชีวิตประจำวันของตน เป็นภาษาที่เรียนรู้จากบรรพบุรุษและใช้สืบทอดกันเป็นเวลานาน เช่น คนที่อาศัยอยู่ในเขตภาคเหนือของไทย จะใช้ภาษาล้านนาเป็นภาษาพื้นเมือง ผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตสกลนครในบางหมู่บ้านใช้ภาษาภูไทเป็นภาษาพื้นเมืองของตน เป็นต้น

ทัศนคติของผู้พูดภาษาพื้นเมืองแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ ในลักษณะที่เห็นว่าภาษาพื้นเมืองของตนเป็นภาษาที่ไพเราะกว่าภาษาอื่น และควรจะต้องทำนุบำรุงไว้ ความต้องการปลุกฝังความรักถิ่นหรือถิ่นนิยมนี้ จะเห็นได้จากการฟื้นฟูเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำถิ่น เช่น การฟ้อนรำ ศิลปะประจำถิ่น การละเล่นประจำถิ่น ภาษาก็จัดเป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ของถิ่นด้วย อีกลักษณะหนึ่ง คือ การที่ผู้พูดภาษาพื้นเมืองมองเห็นว่าภาษาของตนด้อยกว่าภาษาราชการหรือภาษาประจำชาติ ในประเทศไทยคนทุกภาคจะมองภาษากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นภาษาราชการว่าเป็นภาษาที่ไพเราะ เป็นภาษาของผู้มีการศึกษาสูง คนในภาคต่างๆ บางคนจึงไม่ยอมพูดภาษาถิ่น แม้แต่ในพวกเดียวกัน เพราะเห็นว่าภาษาพื้นเมืองของตนด้อยกว่า

2. ทัศนคติของผู้พูดภาษาต่อภาษามาตรฐาน ในท่ามกลางทัศนคติต่างๆ ของผู้พูดภาษาและในท่ามกลางการใช้ภาษาต่างๆ เหล่านี้ก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภาษาที่เป็นมาตรฐานที่เป็นแบบอ้างอิง ภาษามาตรฐาน คือ ภาษาที่เป็นที่ยอมรับของสังคมว่าเป็นภาษาที่ถูกต้อง มักเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีกว่าภาษาย่อยต่างๆ โดยปกติภาษามาตรฐานของประเทศใด มักได้แก่ ภาษาประจำชาติหรือภาษาราชการของประเทศนั้น

ผู้พูดภาษาโดยทั่วไปมีทัศนคติว่าภาษาประจำชาตินั้น เป็นภาษามาตรฐาน กล่าวคือเป็นภาษาที่ได้รับการยกย่องว่าถูกต้องและเป็นบรรทัดฐาน ด้วยเหตุนี้ผู้ที่พูดภาษาประจำชาติหรือภาษามาตรฐานได้ชัดเจนก็ได้รับการนับถือมากกว่าผู้ที่พูดภาษาถิ่นอื่นๆ

Fishman and Agheyisi (1970 cited in Suwanawat, 2003: 40) กล่าวถึงปัจจัยที่สำคัญ 3 ปัจจัยเกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษาในการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคม

1. บทบาทหรือสถานภาพทางภาษาทำให้เกิดทัศนคติที่มีต่อภาษาในแง่ดีและไม่ดี ดังจะเห็นได้จากภาวะหลายภาษาในชุมชนย่อมจะต้องมีภาษาหนึ่งในชุมชนที่ถือว่าเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรี (High prestige หรือ ภาษา H) ประชากรในชุมชนก็จะมีทัศนคติที่ดีต่อภาษานั้น และในขณะเดียวกันก็ต้องมีภาษาใดภาษาหนึ่งถือว่าเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่า (Low prestige หรือ ภาษา L) ซึ่งประชากรในชุมชนก็ย่อมมีทัศนคติตรงกันข้าม

2. ความรู้สึกของประชากรในชุมชนที่มีต่อภาษาของตนเองและความหลากหลายทางภาษาในชุมชน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับลักษณะความสำคัญทางสังคมของภาษาหรือความแตกต่างทางภาษา เช่น ทัศนคติที่มีต่อผู้พูดภาษาที่แตกต่างกันในชุมชนที่มีภาวะหลายภาษา

3. วิธีการในการศึกษาทัศนคติต่อภาษาที่ต่างกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมทางภาษา โดยรวมถึงความสัมพันธ์ทางทัศนคติที่มีต่อการเลือกภาษา การใช้ภาษา การเรียนรู้ภาษารวมทั้งการกำหนดและวางแผนนโยบายทางภาษา

โดยสรุป การศึกษาทัศนคติต่อภาษานั้น ทำให้ทราบว่าประชากรมีความรู้สึกต่อภาษานั้นๆ อย่างไร บทบาทของภาษานั้นในชุมชน รวมถึงแนวโน้มของภาษาในอนาคต ซึ่งมีวิธีการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษามากมาย ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น แบบสอบถาม (questionnaire) การสัมภาษณ์ (interview) การสังเกต (observation) การศึกษาจากความแตกต่างทางความหมาย (semantic differential) การวัดระดับความผูกพันทางภาษา (commitment measure) และ การใช้คู่เทียบเสียง (matched guise) สำหรับในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม เพื่อเป็นเครื่องมือในการศึกษาทัศนคติของประชากรในชุมชนที่มีต่อภาษามอญและภาษาไทย ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ในการสำรวจทัศนคติของประชากรที่มีต่อภาษาไทยและภาษามอญตามตัวแปรอายุที่แตกต่างกันไปของกลุ่มตัวอย่างประชากร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษา ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษานั้น มักจะเป็นหัวข้อหนึ่งในการศึกษาหัวข้อต่างๆ เกี่ยวกับภาษา ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษา การเลือกภาษา ความสามารถทางภาษา เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้รวบรวม ดังนี้

Suwanawat (2003) ศึกษาทัศนคติของกลุ่มคนปลังบ้านห้วยน้ำขุ่น จังหวัดเชียงราย ที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาของตนเอง ซึ่งเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ทัศนคติที่มีต่อกลุ่มของตนเอง และทัศนคติต่อตนเองและภาษา โดยให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นต่อข้อความ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับคะแนนดังนี้ เห็นด้วยมาก เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างมาก ผลการศึกษาทัศนคติทางภาษาพบว่า คนปลังมีทัศนคติที่ดีต่อกลุ่มและภาษาของตนเอง การทดสอบสมมติฐานพบว่า มีนัยสำคัญในทัศนคติต่อกลุ่มและภาษาของตนเองในทุกตัวแปร ยกเว้นตัวแปร เพศ ผู้สูงอายุและผู้ที่ไม่มีการศึกษามีทัศนคติต่อกลุ่มและภาษาของตนเองดีกว่ากลุ่มอื่น วัยกลางคนและผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามีทัศนคติต่อภาษาของตนเองดีกว่าวัยรุ่นและผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า ปลังแท้มีทัศนคติต่อกลุ่มและภาษาของตนเองดีกว่าปลังผสม

ดิฐุ ศรีนราวัฒน์ และคณะ (2537) ศึกษาทัศนคติของคนจีนที่พูด 2 ภาษา ไทย-จีน (แต้จิ๋ว) ในกรุงเทพมหานครที่มีต่อภาษาไทยและภาษาจีนอีกด้วย ผลการศึกษาในเรื่องทัศนคติต่อภาษาไทย พบว่า ประชากรกลุ่มที่ 1-4 ซึ่งเป็นคนจีนที่เกิดในไทยส่วนใหญ่แสดงทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย โดยเห็นว่าภาษาไทยมีความสำคัญและจำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทย แต่กลุ่มที่ 5 แสดงความเห็นด้วยน้อยกว่า ผลการศึกษาเรื่องนี้ยังสอดคล้องกับรูปแบบการเลือกภาษาอีกด้วย ในกลุ่มประชากรที่เติบโตและได้รับการศึกษาในเมืองไทยจะกลมกลืนเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมไทยมากกว่า จึงทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อภาษาและวัฒนธรรมไทย และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ 1-4 ด้วยกันแล้ว พบว่า มีความแตกต่างไปตามสัดส่วนของระดับการศึกษา กล่าวคือ ความนิยมที่มีต่อภาษาไทยจะเพิ่มขึ้นตามระดับการศึกษาของประชากรแต่ละกลุ่ม สำหรับผลการศึกษาในเรื่องทัศนคติที่มีต่อภาษาจีนพบว่า ทัศนคติที่มีต่อภาษาจีนต่างกันไปตามระดับการศึกษา กล่าวคือ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง มีความนิยมที่มีต่อภาษาจีนน้อยที่สุด ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียนของไทยที่มีความนิยมต่อภาษาจีนมากที่สุด และต้องการรักษาความเป็นจีนและภาษาจีนในสังคมไทยไว้ให้ได้มากที่สุด

Chanmekha (2003) ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติทางภาษา การใช้ภาษา และความสามารถทางภาษาของชาวกะซอใน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านด่านชุมพล บ้านคลองแสง และบ้านปะเตา ตำบลด่านชุมพล อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด โดยใช้แบบสอบถามที่เป็นแบบมาตราวัดประเมินค่าในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 73 คน ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ และภาษาที่หนึ่ง

ผลการศึกษาพบว่า ชาวกะซอมีทัศนคติในทางบวกต่อภาษาชาติพันธุ์ของตน แต่มีบางคน ที่เห็นความสำคัญหรือประโยชน์ของภาษาต่างออกไป กล่าวคือ คนหนุ่มสาวจะเห็นความสำคัญหรือประโยชน์ของภาษาชาติพันธุ์ของตนน้อยกว่าคนในกลุ่มวัยอื่นๆ รวมทั้งคนที่มีการศึกษาในระดับมัธยมจะเห็นความสำคัญหรือประโยชน์ของภาษาชาติพันธุ์ของตนน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับประถมหรือที่ไม่มีการศึกษา คนหนุ่มสาวใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนน้อยกว่าคนในกลุ่มวัยอื่นๆ คนในกลุ่มวัยนี้แทบไม่ได้ใช้ภาษาชาติพันธุ์ของตนเองเลย แม้แต่กับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นแวดวงที่ใกล้ชิดที่สุด รวมทั้งคนที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่งและคนที่ เป็นกะซอลูกครึ่งใช้ภาษาชาติพันธุ์กะซอของตนน้อยกว่าคนที่มีการศึกษาในระดับประถมหรือที่ไม่มีการศึกษา คนที่พูดภาษากะซอเป็นภาษาที่หนึ่งและคนที่ เป็นคนกะซอแท้จากการศึกษายังพบอีกด้วยว่า คนหนุ่มสาวแทบไม่มีความสามารถในการใช้ภาษาชาติพันธุ์กะซอของตนเองเลย เมื่อเปรียบเทียบกับคนในกลุ่มวัยกลางคนและวัยสูงอายุ ทั้งๆ ที่คนกลุ่มวัยนี้มีทัศนคติที่ดีต่อภาษาชาติพันธุ์ของตนเอง จากผลการศึกษา Chanmekha (2003) สรุปว่า ทัศนคติต่อภาษาและชาติพันธุ์ในทางบวกไม่ได้มีผลให้การใช้ภาษาและระดับความสามารถทางภาษามีมากเพียงพอที่จะทำให้นั่นใจได้ถึงการดำรงอยู่ของภาษากะซอในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาทัศนคติต่อภาษานั้น วิธีที่นิยมนำมาใช้ในการศึกษา ก็คือ การใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ในการประเมินทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อภาษานั้นๆ และพบว่า ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทัศนคติต่อภาษามีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาและความสามารถทางภาษาของประชากร เช่น ในการศึกษาทัศนคติของคนจีนที่พูด 2 ภาษา ไทย-จีน (แต่จีว) (ดิยู และคณะ, 2537) ซึ่งแสดงผลการศึกษาว่าทัศนคติมีความสอดคล้องกับรูปแบบการเลือกภาษา เป็นต้น และยังพบว่า ที่ไม่แสดงความสัมพันธ์ใดต่อกันเลยหรือแสดงผลการศึกษาในทิศทางตรงกันข้ามกัน เช่น ในการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติทางภาษา การใช้ภาษาและความสามารถทางภาษาของชาวกะซอ (Chanmekha, 2003) ซึ่งพบว่าทัศนคติไม่ได้มีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาและความสามารถทางภาษาของชาวกะซอเลย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ทักษะที่ดีถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะยังผลต่อแนวโน้มของภาษานั้นๆ ในอนาคต หากประชากรที่ใช้ภาษานั้นๆ มีทักษะที่ดีต่อภาษา ก็จะทำให้ภาษานั้นสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ และในทางกลับกันหากประชากรมีทักษะที่ด้อยต่อภาษาของตนเอง ภาษานั้นก็จะถูกเลิกใช้ไปในที่สุด ดังนั้น ในงานวิจัยนี้เพื่อที่จะศึกษาว่าภาษามอญในชุมชนบางชั้นหมากจะยังคงดำรงอยู่หรือจะค่อยๆ หายไป ผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถาม มาเป็นเครื่องมือในการทดสอบทักษะของประชากรในชุมชนที่มีต่อการ ใช้ภาษามอญ

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงภาษา

แนวคิดและทฤษฎี

นอกจากการศึกษาในประเด็นต่างๆ ข้างต้นแล้ว ในการศึกษาเกี่ยวกับการดำรงและการเปลี่ยนภาษานั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงปัจจัยแวดล้อมต่างๆ เพื่อเป็นข้อพิสูจน์หรือยืนยันเกี่ยวกับลักษณะหรือรูปแบบของการดำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนนั้นด้วย ซึ่งก็ได้มีผู้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ ที่สนับสนุน ที่ทำให้เกิดทั้งการดำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนต่างๆ ดังนี้

Fishman (1985a cited in Holmes *et al.*, 1993) ได้กล่าวเกี่ยวกับ เกณฑ์ทางสังคม มนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการดำรงภาษาในชุมชน ซึ่งมี 8 ประการดังนี้ได้แก่

1. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน
2. การใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองภายในชุมชน
3. การที่สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของภาษาและมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนเอง
4. การที่ชุมชนมีพื้นที่ที่ติดต่อกัน
5. การต่อต้านการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์
6. การที่ชุมชนสนับสนุนให้มีโรงเรียนที่สอนภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง
7. การที่ชุมชนยังคงสนับสนุนให้มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์
8. การที่คนในชุมชนยังคงรำลึกถึงพื้นแผ่นดินเกิดของตนเอง

Kloss (1966 cited in Schiffman, 2000) กล่าวเกี่ยวกับปัจจัยและอิทธิพลเกี่ยวกับการธำรงภาษา (language Maintenance; LM) และการเปลี่ยนภาษา (language Shift; LS) ไว้ดังนี้

1. ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการธำรงภาษา ซึ่ง Kloss (1966) ได้แบ่งเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรก Kloss ใช้คำว่า “clear-cut” ในกรณีที่ปัจจัยนั้นสนับสนุนให้เกิดการธำรงภาษาอย่างชัดเจน และ “ambivalent” ในกรณีที่ปัจจัยนั้นสามารถเป็นได้ทั้งปัจจัยที่ทำให้เกิดการธำรงภาษาและเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนภาษา

1.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการธำรงภาษา

1.1.1 การอพยพตั้งถิ่นฐานในระยะแรกๆ

1.1.2 การดำรงอยู่ในดินแดนที่ล้อมรอบไปด้วยดินแดนอื่นๆ ที่มีภาษาแตกต่างกัน

1.1.3 การเป็นสมาชิกภาพที่ขึ้นกับโรงเรียนที่ดำเนินการโดยหน่วยงานทาง

ศาสนา

1.1.4 ประสบการณ์ก่อนที่จะมีการอพยพย้ายถิ่นในการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่ม

1.2 ปัจจัยที่สามารถทำให้เกิดการธำรงภาษาและเป็นอิทธิพลต่อการเปลี่ยนภาษา

1.2.1 ระดับการศึกษาของผู้อพยพ ซึ่งระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เป็นสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อวัฒนธรรมและพฤติกรรมทางภาษาของชนกลุ่มน้อย แต่ในทางตรงกันข้ามนั้นอาจหมายถึง การที่ง่ายต่อการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับคนในกลุ่มสังคมที่ใหญ่กว่า ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่มีต่อการใช้ภาษากับคนในสังคมและวงการศึกษา

1.2.2 ความหนักแน่นของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งหากจำนวนสมาชิกในกลุ่มมีจำนวนมาก ก็จะเป็นแรงผลักดันในการธำรงภาษาของกลุ่มไว้ อย่างไรก็ตามหากมีจำนวนสมาชิกมาก แต่กระจัดกระจาย ก็จะทำให้เป็นอุปสรรคในการที่จะธำรงภาษา

1.2.3 ความเหมือนกันทางภาษาและวัฒนธรรมกับกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญ ซึ่งทำให้การที่ชนกลุ่มน้อยจะอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของตนเองไว้นั้นเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้ เนื่องจากความเกี่ยวข้องกันภายในสังคมซึ่งทำให้ง่ายต่อการปรับตัวเข้าหากัน

1.2.4 ทักษะคติของกลุ่มที่มีบทบาทต่อภาษาและกลุ่มของตนเอง แม้ว่ากลุ่มที่มีบทบาทในสังคมจะมีทัศนคติด้านบวกและสนับสนุนในการอนุรักษ์ภาษาของชนกลุ่มน้อย แต่การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปในลักษณะที่มีการหยุดยั้ง หรือแม้แต่การรบกวนการดำเนินการในการที่จะอนุรักษ์ภาษาของชนกลุ่มน้อย

1.2.5 ลักษณะวัฒนธรรมทางสังคมของกลุ่ม ในที่นี้ Kloss (1966) กล่าวว่า เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างชนกลุ่มน้อยในการอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มไว้ ซึ่งอาจหมายถึง การที่คนในกลุ่มเห็นความสำคัญหรือตระหนักในคุณค่าของภาษาตนเองหรือบทบาทของภาษาที่ถือเป็นเอกลักษณ์ประจำกลุ่ม

2. การที่ชนกลุ่มน้อยตระหนักในความสำคัญหรือคุณค่าทางภาษา (language as a core value) เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ใช้ในการอธิบายว่า ทำไมชนกลุ่มน้อยจึงยังคงอนุรักษ์ภาษาของกลุ่มตนเองไว้ได้ เมื่อเปรียบเทียบกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นๆ ด้วยกัน ซึ่งอ้างอิงจากทฤษฎี “core value” Smolicz (1980) โดยเชื่อว่าชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่มนั้นมีลักษณะเฉพาะที่เป็นส่วนหนึ่งของคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตจึงยังคงดำรงอยู่ในลักษณะที่มีเอกลักษณ์ที่ต่างกันออกไป ในขณะที่บางกลุ่มนั้น ภาษาถูกนำมาใช้เพื่อบ่งชี้ถึงลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่าแทนวัฒนธรรม ดังนั้น การธำรงภาษาจึงถูกสันนิษฐานว่ามีความสำคัญต่อชนกลุ่มน้อยในการที่เห็นว่าภาษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญหรือบทบาทสำคัญ

3. ความสามารถในการอยู่รอดของกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาษา (Ethnolinguistic vitality) จากแนวคิดดังกล่าวเชื่อมโยงกับวิธีการทางจิตวิทยาสังคมในการศึกษาภาษาและการติดต่อระหว่างกลุ่ม ซึ่งพบได้ในงานของ Giles, Bourhis and Taylor (1977) Giles and Johnson (1981) Taifel (1974, 1982) แนวคิดนี้แตกต่างจากทฤษฎี “core value” ตรงมุ่งประเด็นที่สนใจไปที่ปัจจัยต่างๆ ในการบ่งชี้เอกลักษณ์ ซึ่งกลุ่มหนึ่งๆ มีความต้องการหรือเชื่อมั่นในการที่ทำให้ลักษณะหรือเอกลักษณ์ของกลุ่มมีความแตกต่างออกไป โดยเฉพาะการแสดงลักษณะหรือเอกลักษณ์ระหว่างกลุ่มในกลุ่มที่มีความสามารถในการอยู่รอดของกลุ่มชาติพันธุ์สูงจะยังคงดำเนินเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มตนเองไว้ได้ ในทางตรงข้ามกลุ่มที่มีความสามารถในการอยู่รอดของกลุ่มชาติพันธุ์ค่อนข้างต่ำก็จะทำให้การอนุรักษ์เอกลักษณ์ของกลุ่มไว้ได้นั้นเป็นไปได้ยาก

4. การให้ความสำคัญต่อคุณค่าภาษาในทางเศรษฐกิจ (The market value of language)

จากการจัดลำดับของนักวิชาการ (Haugen,1980; Jaspaert and Kroon,1988; Tandefelt, 1988) ซึ่งทำงานเกี่ยวกับการกำหนดภาษาของชนกลุ่มน้อย เห็นว่าความจริงนั้น ภาษาถูกนำไปพิจารณาในทางเศรษฐศาสตร์สังคม ซึ่งมีคุณค่าในทางการตลาด ในการศึกษาเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการติดต่อพบว่า หากภาษาใดเป็นที่ยอมรับกันว่ามีประโยชน์ในทางการรับรู้ทางเศรษฐศาสตร์สังคม ภาษานั้นก็จะมีคามมั่นคง ทฤษฎีนี้จะใช้อธิบาย เช่นในกรณีที่ทำให้ไม่จึงมีการจัดลำดับความแตกต่างในรูปแบบของการชำระภาษามีกลุ่มชาติพันธุ์ทางภาษาเดียวกัน ดังนั้น การชำระภาษาของชนกลุ่มน้อยสามารถทำให้เศรษฐศาสตร์สังคมดีขึ้น เช่นนั้นก็เป็นไปได้ว่าภาษานั้นจะได้รับการชำระไว้

Giles and Johnson (1987 cited in Chakshuraksha, 2003: 20) ซึ่งกล่าวว่าในการที่จะอธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์การชำระภาษาในแต่ละชุมชนได้ให้ชัดเจนนั้น ควรมีการพิจารณาและวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นสังคม จิตวิทยา รวมถึงแนวคิดด้านสังคมวิทยาและภาษาศาสตร์สังคม ทั้งนี้ เนื่องจากในกลุ่มชนกลุ่มน้อยนั้นก็เปรียบเสมือนสังคมๆ หนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกอาศัยอยู่ร่วมกัน ทุกคนในชุมชนล้วนแต่มีสิทธิในการเลือกหรือตัดสินใจว่าจะใช้ภาษาแม่ของกลุ่มตนเอง (ethnic mother tongue) หรือไม่ โดย Giles and Johnson ได้เสนอ “ethnolinguistic identity theory” ซึ่งช่วยให้เข้าใจวิธีการตัดสินใจของแต่ละคน (individual’s decision-making) โดยต้องอาศัยพื้นฐานทฤษฎี “social identity theory” ซึ่งครอบคลุมปัจจัยหลักๆ 3 ข้อ โดยเฉพาะการเข้าใจความสามารถในการอยู่รอด (perceived vitality) การเข้าใจขอบเขตของกลุ่ม (perceived group boundaries) และการที่กลุ่มมีสมาชิกจำนวนมาก (multiple group memberships) ซึ่งได้อ้างอิงไว้ในการศึกษาด้านจิตวิทยาสังคมของชนกลุ่มน้อยของ Giles and Johnson (1987) ซึ่งสรุปว่าภาษาจะถูกอนุรักษ์หรือชำระนั้นก็ต่อเมื่อสมาชิกของกลุ่มมีความสามารถในการอยู่รอดของกลุ่มที่สูง ความเชื่อมั่นที่มีต่อกลุ่มอย่างมั่นคง การปิดกั้นขอบเขตของกลุ่มและมีความพยายามที่จะรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มไว้ แม้จะได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอกก็ตาม

Landweer (2001) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและการชำระภาษา (list of eight four-stage hierarchy-scaled factors influencing language maintenance and shift) ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ประการ ดังนี้

1. ระดับความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบท
2. แนวทางการใช้ภาษา

3. ความถี่และลักษณะการสลับภาษา
4. จำนวนประชากรและการเคลื่อนที่ของกลุ่ม
5. การกระจายตัวของผู้พูดแต่ละภาษาภายในเครือข่ายทางสังคมเดียวกัน
6. เกี่ยวกับทัศนคติทางสังคมและภายในชุมชนภาษา
7. ศักดิ์ศรีทางภาษา
8. การเข้าไปอย่างมั่นคงและเป็นที่ยอมรับทางพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพบว่า มีผู้นำเสนอเกี่ยวกับปัจจัยและเกณฑ์ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการร่ำเรียนภาษามากมาย เช่น Fishman (1985a), Kloss (1966), Conklin and Lourie (1983), Giles and Johnson (1987), Landweer (2001) รวมถึงวิธีการศึกษาในประเด็นดังกล่าว ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Fishman (1985a) มาเป็นแนวทางในการศึกษาว่า ภาษาในชุมชนนั้นๆ มีการเปลี่ยนหรือยังคงร่ำเรียนอยู่หรือไม่ ด้วยเหตุผลหรือปัจจัยใด ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 5 ในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการศึกษาของ Pauwels (2004) เป็นแนวทางในการจัดทำเครื่องมือในการศึกษาด้วย ซึ่งได้กล่าวไว้ในหน้า 8-9

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนและการร่ำเรียนภาษา ผู้วิจัยพบว่า การศึกษาในประเด็นดังกล่าว มีอยู่น้อยมาก และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาอย่างกว้างๆ เช่น Liang Chua (1995), Premsrirat (1995) และ Chakshuraksha (2003) เป็นต้น

Chua (1995) ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนและการร่ำเรียนภาษาในครอบครัวที่เป็นสิงคโปร์-จีน โดยอ้างอิงแนวคิดจาก Gupta and Siew (1995) ที่เสนอว่า การสูญเสียภาษาถิ่นจีนมีเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการแยกตัวไปตั้งครอบครัวเดี่ยว ซึ่ง Chua ได้สนับสนุนแนวคิดนี้ที่ว่า การอยู่แบบครอบครัวขยาย ซึ่งมีคนหลายช่วงอายุอยู่ร่วมกัน ช่วยรักษาภาษาถิ่นจีนซึ่งเป็นภาษาของบรรพบุรุษไว้ ครอบครัวที่ศึกษาในงานนี้ประกอบไปด้วย คน 3 ช่วงอายุที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ใช้วิธีการศึกษาโดยเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) และทำการบันทึกเทปโดยที่ไม่ให้สมาชิกในครอบครัวนั้นรู้ตัว แล้วนำเทปมาถอดคำอักษรถอดและวิเคราะห์ผลจากการใช้คำศัพท์ของคนแต่ละรุ่น ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า คนรุ่นหลานแม้จะแสดงแนวโน้มในการที่จะเปลี่ยนจากภาษาถิ่นจีนไปเป็นภาษาอังกฤษและภาษาจีนกลางแต่ยังสามารถใช้ภาษาจีนสกเกี้ยนได้ดี ผลการศึกษาแสดง

ให้เห็นว่า แม้ว่าภาษาอังกฤษและภาษาจีน (แมนดาริน) จะเข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันมากขึ้น แต่การที่คนรุ่นหลานยังสามารถพูดภาษาสกเกี้ยนได้นั้น สามารถบ่งชี้ถึงการดำรงอยู่ของภาษาจีนสกเกี้ยนในอนาคตได้

Premsrirat (1995 อ้างใน Chakshuraksha, 2003: 17) ศึกษาเกี่ยวกับการดำรงและการเปลี่ยนภาษาของชาวโซ่ง (So Thavung) ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชาวโซ่งมีการเปลี่ยนจากการใช้ภาษาดั้งเดิมหรือภาษาประจำกลุ่มของตนไปใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาลาว สำหรับปัจจัยที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนภาษานี้คือ การขาดการสนับสนุนการใช้ภาษาโซ่งในโรงเรียน การถูกกีดกันในการทำงานของชาวโซ่ง การแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ และการได้รับอิทธิพลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในชุมชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น และจากปัจจัยดังกล่าวทำให้ชาวโซ่งมีทัศนคติในด้านลบต่อภาษาดั้งเดิมของตนเอง อีกทั้งชาวโซ่งยังรู้สึกที่ภาษาของตนมีความต่ำต้อยในสังคมเมื่อเทียบกับภาษาไทยมาตรฐานและภาษาลาว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภาษาของชาวโซ่งได้ค่อยๆ สูญหายไปจากชุมชน

Chakshuraksha (2003) ศึกษาเกี่ยวกับการดำรงและการเปลี่ยนภาษา กรณีศึกษาภาษาไทยคำ ณ หมู่บ้านหนองเข้ ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยทำการสำรวจการใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาของชุมชนไทยคำ ซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์เทปสนทนาในเหตุการณ์จริง ผลการศึกษาพบว่าชุมชนยังดำรงภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ปัจจัยที่มีผลต่อการดำรงภาษาได้แก่ การใช้ภาษาอย่างแพร่หลายในชุมชน การส่งต่อภาษาไปยังรุ่นลูกหลาน การรักษาลักษณะดั้งเดิมของภาษา การปนภาษาเกิดขึ้นน้อย หน้าที่ของภาษาในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูชาผีบรรพบุรุษ อีกทั้งประชากรมีทัศนคติที่ดีและซื่อสัตย์ต่อภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง นอกจากนี้ Chakshuraksha (2003) ยังพบปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการเปลี่ยนภาษาไทยคำในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการแต่งงานนอกกลุ่มชาติพันธุ์ การได้รับการศึกษาในโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชน และสื่อต่างๆ โดยเฉพาะวิทยุและโทรทัศน์ที่มีอยู่แพร่หลายในชุมชน

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นพบว่า วิธีการศึกษาส่วนใหญ่คือการเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) เพื่อศึกษาสภาพการใช้ภาษาในชุมชนและหาปัจจัยที่อาจทำให้เกิดการดำรงและการเปลี่ยนภาษา ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Premsrirat (1995) และ Chakshuraksha (2003) แต่ในงานวิจัยของ Chua (1995) นั้น นอกจากจะศึกษาโดยการเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมแล้ว ยังศึกษาจากการใช้ศัพท์ของคนแต่ละรุ่นอายุร่วมด้วย นอกจากนี้จากการศึกษา

ยังพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการรื้อสร้างและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนนั้น อาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกชุมชนได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในการที่จะศึกษาว่าภาษาในชุมชนใด มีการเปลี่ยนหรือการรื้อสร้างนั้น นอกจากจะศึกษาจากสาเหตุหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาษา เพื่อนำมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินว่าภาษานั้นๆ ในชุมชนเกิดการเปลี่ยนหรือยังคงรื้อสร้างอยู่นั้น ผู้วิจัยจะนำผลการศึกษาด้านต่างๆ มาพิจารณาร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็นการเลือกภาษาตามแนวคิดวงการใช้ภาษาต่างๆ ของประชากร ความสามารถทางภาษาของประชากร รวมถึงทัศนคติที่มีต่อภาษาที่มีในชุมชนของประชากร ทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การคัดเลือกชุมชน

ในการเลือกวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาในระดับชุมชนหมู่บ้าน คือ ชุมชนบ้านบางขันหมาก ตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีนั้น โดยผู้วิจัยคำนึงถึงความเหมาะสมดังต่อไปนี้

1. ชุมชนที่ยังคงมีการใช้ภาษาชนกลุ่มน้อย หรือภาษากลุ่มของตนตั้งแต่การอพยพตั้งถิ่นฐานจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าจะได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เช่น การแผ่อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก การซึมซับเอาวัฒนธรรมประเพณีของไทย ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การศึกษา เศรษฐกิจ เป็นต้น
2. ชุมชนที่จะทำการวิจัยควรเป็นชุมชนที่ไม่ใหญ่มาก พื้นที่ของชุมชนติดต่อกัน จำนวนหลังคาเรือนและประชากรไม่มากเกินไป การตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มไม่กระจัดกระจาย สามารถติดต่อสื่อสารกันภายในชุมชนได้สะดวก
3. ชุมชนจะต้องไม่มีลักษณะหรือบทบาทเด่นชัดในด้านท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กล่าวคือเป็นชุมชนที่มีความเป็นเอกเทศ และยังคงเอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน
4. ชุมชนที่มีประชากรสามารถพูดได้สองภาษาขึ้นไป

การคัดเลือกตัวอย่างประชากร

ผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ดังนี้

1. เป็นประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก ตำบลบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
2. มีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษาหรือมากกว่า
3. มีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กำหนด 3 กลุ่ม เพื่อให้เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ดังนั้น จึงมีช่วงอายุที่ศึกษาทั้งหมด 3 ช่วง ดังนี้

กลุ่มที่ 1 อายุ 15-30 ปี จำนวน 20 คน

กลุ่มที่ 2 อายุ 35-50 ปี จำนวน 20 คน

กลุ่มที่ 3 อายุ 55-70 ปี จำนวน 20 คน

เนื่องจากผู้วิจัยตั้งสมมติฐานว่า อายุ เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการศึกษา “การชำรงและการเปลี่ยนภาษา” ซึ่งอายุเป็นปัจจัยที่ทำให้มีพฤติกรรมและการใช้ภาษาที่ต่างกัน และสามารถแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่ชัดเจน ซึ่ง Labov (1972c อ้างใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544: 39) กล่าวว่า “เราสามารถมองเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้จากการแปรของภาษาในคนที่ต่างรุ่นอายุกัน ภาษาของผู้พูดที่มีอายุมากที่สุด สามารถเปรียบได้กับภาษาอดีต ภาษาของผู้พูดรุ่นกลางๆ ก็ถือเป็นภาษาปัจจุบัน และภาษาของคนรุ่นอายุน้อยถือได้ว่าเป็นภาษาของอนาคต”

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นตัวแปรในการกำหนดคุณสมบัติของประชากรและเป็นตัวแปรในการศึกษา โดยกำหนดประชากรออกเป็น 3 กลุ่มอายุ เพื่อให้เป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา แต่ละกลุ่มมีช่วงอายุในกลุ่ม 15 ปี และช่วงห่างของอายุระหว่างกลุ่ม 5 ปี ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการให้มีช่วงห่างของแต่ละกลุ่มอายุแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างวัยอย่างชัดเจน ดังนั้น จึงมีกลุ่มอายุที่ทำการศึกษาทั้งหมด 3 กลุ่ม ดังแสดงในคุณสมบัติที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ข้างต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในทางสังคมมนุษยวิทยา

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ (สำหรับใช้เป็นคำถามในการสัมภาษณ์และใช้บันทึกข้อมูลที่ได้) แบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บอกภาษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกภาษา

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษา

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อภาษา

โดยผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามเพื่อใช้สำรวจข้อมูลจากตัวอย่างประชากรใน 4 ประเด็น คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามแบบเติมคำเกี่ยวกับ เพศ อายุ ลักษณะชาติพันธุ์ กลุ่มชาติพันธุ์ของบิดามารดา ระดับการศึกษา ภาษาที่พูดได้เป็นภาษาแรก จำนวนภาษาและภาษาที่พูดได้ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับการเลือกภาษา โดยแบ่งเป็นการเลือกภาษาตามแนวทางการใช้ภาษาต่างๆ และบุคคลที่สนทนาของตัวอย่างประชากร โดยสอบถามเกี่ยวกับการเลือกใช้ภาษาไทยและภาษามอญของตัวอย่างประชากรว่าใช้ภาษาใด เมื่อไร และกับใคร ซึ่งในการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการใช้ภาษาและคู่สนทนา เป็นตัวแปรในการศึกษาการเลือกภาษาของตัวอย่างประชากร

ในการศึกษาการเลือกภาษาตามแวดวงต่างๆ นั้น ผู้วิจัยดัดแปลงมาจาก Fishman (1971) ส่วนการเลือกภาษาตามคู่สนทนา ผู้วิจัยดัดแปลงจาก Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200) ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับการศึกษาการเลือกภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยดังนี้

การเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษา แบ่งออกเป็น 7 แวดวงได้แก่ แวดวงครอบครัว แวดวงญาติพี่น้อง แวดวงเพื่อนบ้าน แวดวงการศึกษา แวดวงศาสนา แวดวงการค้าต่อค้าขาย และ แวดวงการค้าต่อสถานที่ราชการ

โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวอักษรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษานี้ดังนี้

M หมายถึง ภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาที่ตัวอย่างประชากรเลือกใช้ภาษามอญเป็นส่วนใหญ่

T หมายถึง ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ตัวอย่างประชากรเลือกใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่

MT หมายถึง ทั้งภาษามอญและไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ตัวอย่างประชากรเลือกใช้ภาษามอญและภาษาไทย ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

การเลือกภาษาตามคู่สนทนานั้น แบ่งออกเป็น 9 กรณีได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ที่อาวุโสกว่า พ่อแม่ เพื่อนที่มีอายุเท่ากัน เพื่อนบ้าน เด็ก พ่อค้า/แม่ค้า หมอ/พยาบาล และเจ้าหน้าที่ราชการ โดยผู้วิจัยได้กำหนดตัวอักษรในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกภาษาตามคู่สนทนา ดังนี้

M หมายถึง ภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาที่ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มเลือกใช้ภาษามอญเมื่อพูดกับบุคคลนั้น

T หมายถึง ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มเลือกใช้ภาษาไทยเมื่อพูดกับบุคคลนั้น

M/T หมายถึง ทั้งภาษามอญและภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ในแต่ละกลุ่มเลือกใช้ภาษามอญและภาษาไทยในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ตอนที่ 3 ความสามารถในการใช้ภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งจะถามคำถามโดยให้ผู้ตอบประเมินทักษะทางภาษา 4 ด้าน (ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน) ของตนเอง (self-evaluation) ว่ามีความสามารถในการใช้ภาษาในด้านการฟัง พูด และอ่าน-เขียนกี่ภาษา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำแบบทดสอบประเมินความสามารถทางภาษา ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจาก Grimes (1986 cited in Chanmekha, 2003: 20) เพื่อใช้วัดระดับทักษะทางภาษา ความสามารถในการใช้ภาษา โดยในคำถามแต่ละข้อจะบ่งบอกได้ถึงระดับความสามารถของประชากร ในที่นี้คำถามจะถามถึงการใช้ทักษะทางภาษาในภาษามอญว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรทำได้หรือไม่ โดยเลือกตอบว่าทำได้หรือไม่ได้

ตอนที่ 4 ทักษะการที่มีต่อภาษาไทยและภาษามอญ ในส่วนนี้เป็นการสำรวจความคิดเห็นของตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษาไทยโดยกำหนดข้อความที่ให้กลุ่มตัวอย่างประชากรแสดงความคิดเห็นที่มีต่อภาษาไทย จำนวน 11 ข้อความ ซึ่งมีข้อความเชิงลบ 3 ข้อความ และมีข้อความเชิงบวก 8 ข้อความ และความคิดเห็นของตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษามอญ โดยกำหนดข้อความที่ให้กลุ่มตัวอย่างประชากรแสดงความคิดเห็นที่มีต่อภาษามอญ จำนวน 14 ข้อความ ซึ่งมีข้อความเชิงลบ 1 ข้อความ และข้อความเชิงบวก 13 ข้อความ โดยให้ผู้ตอบประเมินความคิดเห็นของตนเองที่มีต่อข้อความ ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงจาก ดิยุ ศรีนราวัฒน์ และคณะ (2537: 55-56) ด้วยการให้เลือกตอบบนมาตราประเมินค่า (rating scale) แบบ 4 ช่วงคะแนน คือ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2. การสัมภาษณ์ (interview) ซึ่งในที่นี้รวมถึงการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามที่จัดทำไว้ ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ คำตอบที่ชัดเจน

3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) โดยการเข้าร่วมในกิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพของชุมชน และสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลในหัวข้อการศึกษา ข้อที่ 5 ที่เกี่ยวกับเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษา

การเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูล

1. นำแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างประชากรตอบ และเนื่องจากในงานวิจัยนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่มีค่อนข้างมีอายุ ซึ่งไม่สะดวกในการอ่านและเขียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ในส่วนนี้ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยการอธิบายคำถามและถามคำถามเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างตอบและผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกข้อมูล จากแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 60 ชุด ผู้วิจัยได้รับกลับมาครบตามจำนวนทั้งสิ้น 60 ชุด

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา แต่ละประเด็น

1.3 การสัมภาษณ์และการเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลในหัวข้อ การศึกษา ข้อที่ 5 ที่เกี่ยวกับเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษา ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์ควบคู่กับการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

1.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ไปวิเคราะห์ตามเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยา

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล 2 ระยะ คือ เดือนพฤศจิกายน 2550 และเดือนธันวาคม 2550

การจัดระเบียบข้อมูล

หลังจากเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรด้วยแบบสอบถามเสร็จสิ้นลง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่บันทึกข้อมูลต่างๆ มาจัดระเบียบข้อมูล โดยแยกกลุ่มข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มตามกลุ่มอายุของผู้ตอบแบบสอบถามที่กำหนดได้แก่ อายุ 15-30 ปี อายุ 35-50 ปี และอายุ 55-70 ปี รวมทั้งสิ้น 60 ชุด แล้วนำมาจัดแบ่งตามประเด็นต่างๆ ในการศึกษาตามวัตถุประสงค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้ มาวิเคราะห์โดยนำข้อมูลของทุกรายการมานับความถี่ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ได้ตั้งไว้ ตามลำดับดังนี้

1. การวิเคราะห์เกี่ยวกับภาวะหลายภาษา ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่ามีภาษาที่กลุ่มตัวอย่างใช้ในชีวิตประจำวันกี่ภาษา และภาษาแต่ละภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรใช้พูดเป็นภาษาแม่ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาภาษาหลักและภาษารองในชุมชน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลในตอนที่ 1 ของแบบสอบถามซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวกับจำนวนภาษาที่กลุ่มตัวอย่างพูดได้ และจำนวนประชากรที่ใช้พูดเป็นภาษาแม่ของแต่ละภาษา มานับความถี่ โดยนำมาคำนวณเป็นค่าร้อยละ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะแสดงผลออกมาในรูปของตารางแสดงร้อยละของจำนวนประชากรที่พูดแต่ละภาษาในชุมชน แล้วจึงนำค่าร้อยละที่ได้จากการคำนวณในแต่ละภาษามาเปรียบเทียบกัน โดยใช้เกณฑ์ในการจัดภาษาในชุมชนเพื่อหาว่าภาษาใดเป็นภาษาหลัก และภาษาใดเป็นภาษารองของชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้อ้างอิงเกณฑ์ของ Ferguson (1966 cited in Fasold, 1984: 62) ในการจัดภาษาในชุมชน ดังนี้

Ferguson จัดภาษาใดก็ตามเป็นภาษาหลัก ถ้ามีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประการนี้

- 1) ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่า 25 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมดหรือตั้งแต่ 1 ล้านขึ้นไป
- 2) ภาษาที่เป็นภาษาราชการของประเทศ
- 3) ภาษาที่นำไปใช้ในการศึกษาจำนวนมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่สำเร็จชั้นมัธยมในประเทศ

Ferguson จัดภาษาใดก็ตามที่ไม่มีคุณสมบัติข้อใดเลยของภาษาหลักเป็นภาษารอง ภาษารองจะมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งใน 2 ข้อนี้

1) ภาษาที่มีคนใช้เป็นภาษาแม่มากกว่า 5 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด หรือมากกว่า 100,000 คน

2) ภาษาที่ใช้เป็นสื่อการสอนในชั้นที่สูงกว่าชั้นประถมศึกษาต้น และใช้ในการเขียนตำราที่นอกเหนือไปจากหนังสือเรียนภาษาระดับประถม

2. การวิเคราะห์การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่าภาษาใดเป็นภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุเลือกใช้ในแต่ละแวดวงการใช้ภาษาและคู่สนทนา มากที่สุด เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวโน้มในการใช้ภาษา โดยแบ่งวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1 การเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษา

2.2 การเลือกภาษาตามคู่สนทนา

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นำมาเสนอในรูปแบบมาตราชี้บ่ง (Implicational scale) ตามแบบของ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200) มาตราชี้บ่งนี้แสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลแต่ละหน่วย

3. การวิเคราะห์ความสามารถในการใช้ภาษา ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรมีความสามารถในการใช้ภาษามากหรือน้อย แตกต่างกันตามกลุ่มอายุที่ต่างกันหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้มในการใช้ภาษา โดยแบ่งวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.1 แบบประเมินความสามารถทางภาษาด้วยตนเอง

3.2 แบบประเมินความสามารถทางภาษาของ FSI

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลแบบสอบถามจากตอนที่ 3 ซึ่งเกี่ยวกับความสามารถของประชากรในการใช้ภาษา มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างประชากรประเมินทักษะทางภาษา 4 ด้าน (ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน) ของตนเอง (self-evaluation) และจากแบบทดสอบที่ใช้ประเมินระดับทักษะทางภาษาวัดความสามารถในการใช้ภาษา โดยในคำถามแต่ละข้อจะบ่งบอกได้ถึงระดับความสามารถของประชากร ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระดับคะแนนไว้ดังนี้

ลักษณะของคำตอบ	ระดับคะแนน
ไม่ได้	0
ได้	1

ทั้งนี้ คำถามในแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 5 ระดับความสามารถทางภาษาของ The United States Foreign Service Institute (FSI) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการดัดแปลงมาจาก Grimes (1986 cited in Chanmekha, 2003: 20) เนื่องจากผู้วิจัยได้กำหนดหนึ่งในคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ มีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษาขึ้นไป จึงทำให้ระดับความสามารถทางภาษาของ กลุ่มตัวอย่างประชากรจัดอยู่ตั้งแต่ในระดับ 1 ขึ้นไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่นำเกณฑ์วัดระดับ ความสามารถทางภาษาในระดับ 0 มาวิเคราะห์ในประเด็นนี้

- ระดับ 0 ไม่มีความสามารถทางภาษา
- ระดับ 1 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับพื้นฐาน (Elementary proficiency)
- ระดับ 2 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับปานกลาง (Limited working proficiency)
- ระดับ 3 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับดี (Professional proficiency)
- ระดับ 4 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับดีมาก (Full professional proficiency)
- ระดับ 5 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับเดียวกับเจ้าของภาษาหรือผู้ที่พูดได้สอง ภาษา (Native or bilingual proficiency)

4. การวิเคราะห์ทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษาไทยและภาษามอญ โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุ มีทัศนคติหรือความคิดเห็นอย่างไร ต่อภาษาไทยและภาษามอญ และกลุ่มอายุที่ต่างกันของกลุ่มตัวอย่างประชากรนั้น มีผลต่อค่านัย สำคัญทางสถิติหรือไม่

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในตอนต้นที่ 4 มาวิเคราะห์แยกเป็น 2 กลุ่ม คือ ทัศนคติที่มีต่อภาษาไทย ซึ่งมีข้อความที่ให้กลุ่มตัวอย่างประชากรแสดงความคิดเห็นที่มี ต่อภาษามอญ จำนวน 14 ข้อความ ซึ่งมีข้อความเชิงลบจำนวน 1 ข้อความและมีข้อความเชิงบวก 13 ข้อความ และทัศนคติที่มีต่อภาษามอญ นำข้อมูลแต่ละกลุ่มมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยของแต่ละ ความคิดเห็น แล้วหาค่าเฉลี่ยทั้งหมดของแต่ละข้อความ บนมาตราวัดแบบประเมินค่า (rating scale) 4 ช่วงคะแนน ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากการวัดเจตคติแบบลิเคอร์ท (Likert Scale อ้างใน บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2547: 311) ดังนี้

ข้อความในเชิงบวก		ข้อความในเชิงลบ
4	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
3	เห็นด้วย	2
2	ไม่เห็นด้วย	3
1	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	4

ผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างของทัศนคติระหว่างกลุ่ม โดยการทดสอบค่า F (F-test) คำนวณค่าเฉลี่ยจากข้อคำถามในรูปแบบมาตราประมินค่าแบบ 4 ช่วงคะแนน ผลจากคำนวณนำเสนอในรูปแบบมาตราชี้บ่ง (Implicational scale) ตามแบบ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200)

5. การวิเคราะห์ภาพรวมของชุมชนตามเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการชำระภาษาในชุมชนของ Fishman (1985a cited in Holmes and et al., 1993: 15) ซึ่งได้กล่าวไว้ในหน้า 41 โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการเข้าไปสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในชุมชน มาวิเคราะห์ร่วมกับเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการชำระภาษาในชุมชนของ Fishman (1985a cited in Holmes *et al.*, 1993: 15) ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการศึกษา

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาการร่ำองและการเปลี่ยนภาษาของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์จากประเด็นต่อไปนี้

1. ความหลากหลายของภาษา: ภาษาหลัก และภาษารอง
2. การเลือกภาษาตามวัตถุประสงค์การใช้ภาษาและคู่สนทนา
3. ความสามารถทางภาษาของประชากร
4. ทักษะของประชากรที่มีต่อภาษา
5. เกณฑ์ทางสังคมมนุษย์วิทยาที่มีอิทธิพลต่อการร่ำองภาษาในชุมชน

ผู้วิจัยพบรายละเอียดในแต่ละหัวข้อดังนี้

ความหลากหลายของภาษา

จากการวิจัยพบว่า ภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรใช้เป็นหลักในชีวิตประจำวันมีทั้งหมด 2 ภาษา คือ ภาษามอญและภาษาไทย โดยเมื่อจำแนกดูรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนประชากรที่ใช้ภาษาพบว่า ร้อยละ 65 ใช้ภาษาไทยและร้อยละ 35 ใช้ภาษามอญในชีวิตประจำวัน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่พูดภาษาไทยและภาษามอญในชีวิตประจำวัน

ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้พูด	
	จำนวนประชากร	ร้อยละ
ภาษาไทย	39	65
ภาษามอญ	21	35
รวม	60	100

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการสำรวจภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรใช้พูดเป็นภาษาแม่ เพื่อนำไปวิเคราะห์เกี่ยวกับภาษาหลักและภาษารองในชุมชนตามเกณฑ์การจัดภาษาในชุมชนของ Ferguson (1966) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับภาษาที่ใช้พูดเป็นภาษาแม่ พบว่า ภาษาที่ใช้พูดเป็นภาษาแม่ในชุมชนบางชั้นหมากมี 2 ภาษา ได้แก่ ภาษามอญ และภาษาไทย โดยพบว่าจำนวนผู้พูดของแต่ละภาษาเป็นภาษาแม่ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรและภาษาที่ใช้พูดเป็นภาษาแม่

ภาษา	กลุ่มตัวอย่างที่ใช้พูดเป็นภาษาแม่	
	จำนวนประชากร	ร้อยละ
ภาษามอญ	34	56.7
ภาษาไทย	26	43.3
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นได้ว่า ภาษามอญเป็นภาษาที่มีประชากรตัวอย่างใช้พูดเป็นภาษาแม่จำนวนมากกว่าภาษาไทย ประมาณร้อยละ 56.7 ของประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษา รองลงมา คือภาษาไทย มีประชากรใช้พูดเป็นภาษาแม่ ประมาณร้อยละ 43.3 ของกลุ่มตัวอย่างประชากร

ภาษาหลักของชุมชน

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินว่าภาษาใดเป็นภาษาหลัก หรือภาษาใดเป็นภาษารองของ Ferguson (1966) พบว่า ทั้งภาษาไทยและภาษามอญ ถือได้ว่าเป็นภาษาหลักดังรายละเอียดของเกณฑ์ในหน้า 54-55

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีประชากรตัวอย่างพูดเป็นภาษาแม่ ร้อยละ 43.3 และยังเป็นภาษาราชการของประเทศ ซึ่งตรงตามคุณสมบัติในข้อที่ 1 และ 2 ส่วนภาษามอญเป็นภาษาหลักอีกภาษาหนึ่งของชุมชนบางชั้นหมาก เพราะเป็นภาษาที่ประชากรตัวอย่างใช้เป็นภาษาแม่ถึงร้อยละ 56.7 ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างประชากร

ภาษารองของชุมชน

ตามเกณฑ์การจัดภาษารองในชุมชนของ Ferguson (1966) ดังรายละเอียดในหน้า 54-55 ไม่พบว่าภาษาใดเป็นภาษารอง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ประชากรในชุมชนบางชั้นหมากให้ความสำคัญและบทบาทของภาษาทั้งสองใกล้เคียงกัน

นอกจากการศึกษาภาษาหลักและภาษารองในชุมชนแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษาการเลือกภาษา (Language Choice) ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถทำให้เห็นแนวโน้มของการใช้ภาษาในปัจจุบัน และในอนาคตของกลุ่มตัวอย่างประชากร

การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก

จากการศึกษาการเลือกภาษาซึ่งแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษา (Domains of language use) ทั้งหมด 7 แวดวง และการเลือกภาษาของประชากรตามคู่สนทนา (Participants) ทั้ง 9 กรณีตามตัวแปรอายุของกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยผู้วิจัยจะนำเสนอรายละเอียดทีละหัวข้อ ตามลำดับ

การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรตามแวดวงการใช้ภาษา

1. การเลือกภาษาในแวดวงครอบครัว
2. การเลือกภาษาในแวดวงญาติพี่น้อง
3. การเลือกภาษาในแวดวงเพื่อนบ้าน
4. การเลือกภาษาในแวดวงศาสนา
5. การเลือกภาษาในแวดวงการศึกษา
6. การเลือกภาษาในแวดวงการค้าขาย
7. การเลือกภาษาในแวดวงการติดต่อราชการ

การศึกษาคือการเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษาทั้ง 7 แวดวงของกลุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยแสดงไว้ในตารางที่ 3 โดยผู้วิจัยจะเรียงลำดับแวดวงการใช้ภาษาจากแวดวงการใช้ภาษาภายในชุมชนไปหาแวดวงการใช้ภาษาภายนอกชุมชนตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละการเลือกภาษาตามแควดวงต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างประชากร

แควดวงการใช้ภาษา	ภาษา	ภาษามอญ (ร้อยละ)	ภาษาไทย (ร้อยละ)	ทั้งภาษาไทย และมอญ (ร้อยละ)	รวม
ครอบครัว		41.7	50	8.3	100
ญาติพี่น้อง		58.3	36.7	5	100
เพื่อนบ้าน		53.3	38.3	8.4	100
ศาสนา		43.3	38.3	18.4	100
การศึกษา		-	100	-	100
การค้าขาย		6.7	91.7	1.6	100
การติดต่อราชการ		-	100	-	100

จากตารางที่ 5 จะเห็นว่า ภาษามอญเป็นภาษาที่ใช้มากที่สุดใแควดวงญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และศาสนา ลดหลั่นกัน ตามลำดับ อยู่ที่อัตราร้อยละ 58.3, 53.3 และ 43.3 ตามลำดับ ในขณะที่ภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้มากที่สุดใแควดวงการติดต่อราชการและการศึกษา ซึ่งมีอัตราร้อยละ 100 เท่ากัน รองลงมา คือ แควดวงการค้าขาย อัตราร้อยละ 91.7 สำหรับแควดวงครอบครัวจะเห็นว่าอัตราของการใช้ภาษามอญและภาษานั้น ไม่แตกต่างกันมากนัก เมื่อเทียบกับอัตรการใช้ภาษามอญและภาษาไทยใแควดวงต่างๆ ดังนั้น ภาษามอญและภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้ใแควดวงครอบครัว ในอัตราที่ใกล้เคียง

เมื่อนำข้อมูลข้างต้นมาพิจารณาตามกลุ่มอายุของตัวอย่างประชากรทั้ง 3 กลุ่มตามการใช้ภาษาใแควดวงต่างๆ ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุเลือกใช้ในแต่ละ
 แวดวงการใช้ภาษา

ร้อยละของภาษาที่ใช้ แวดวงภาษา	กลุ่มอายุ 15-30 ปี			กลุ่มอายุ 35-50 ปี			กลุ่มอายุ 55-70 ปี		
	M	T	M/T	M	T	M/T	M	T	M/T
ครอบครัว	25	75	-	55	40	5	45	35	20
ญาติพี่น้อง	25	75	-	70	30	-	80	5	15
เพื่อนบ้าน	15	85	-	65	30	5	80	-	20
ศาสนา	20	80	-	-	100	-	55	-	45
การศึกษา	-	100	-	55	35	10	-	100	
การค้าขาย	-	100	-	5	95	-	15	80	5
การติดต่อราชการ	-	100	-	-	100	-	-	100	-

หมายเหตุ: M หมายถึง ภาษามอญ

T หมายถึง ภาษาไทย

M/T หมายถึง ทั้งภาษามอญและภาษาไทย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้นำเสนอตารางที่ 7 เพื่อให้เห็นภาพรวมของการใช้ภาษา รวมถึง
 แนวโน้มของภาษาต่างๆ ในชุมชน โดยผู้วิจัยจะนับภาษาที่ใช้โดยพิจารณาจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 ประชากรที่ใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งมากกว่ากันก็จะถือว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เลือกใช้
 ภาษานั้น ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แนวทางการใช้ภาษาและการเลือกภาษาของส่วนใหญ่ของกลุ่มตัวอย่างประชากร
ตามกลุ่มอายุ

แนวทางการใช้ภาษา	กลุ่มอายุของตัวอย่างประชากร		
	15-30 ปี	35-50 ปี	55-70 ปี
ครอบครัว	T	M	M
ญาติพี่น้อง	T	M	M
เพื่อนบ้าน	T	M	M
ศาสนา	T	T	T
การศึกษา	T	M	M
การค้าขาย	T	T	T
การติดต่อราชการ	T	T	T

หมายเหตุ: M หมายถึง การที่ตัวอย่างประชากรเลือกใช้ภาษามอญเป็นส่วนใหญ่

T หมายถึง การที่ตัวอย่างประชากรเลือกใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่

เนื่องจากข้อมูลในตารางที่ 7 เป็นข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ว่าในแต่ละกลุ่มอายุเลือกใช้ภาษาใดมากกว่า ระหว่างภาษามอญและภาษาไทยในแนวทางการใช้ภาษาที่กำหนด จากตารางจะเห็นว่าตัวอย่างประชากรที่อยู่ในกลุ่มอายุ 15-30 ปี ส่วนใหญ่เลือกใช้ภาษาไทยในทุกแนวทางการใช้ภาษา ซึ่งในที่นี้ยังมีประชากรส่วนหนึ่งของกลุ่มอายุ 15-30 ปี ซึ่งถือว่าเป็นส่วนน้อยที่เลือกใช้ภาษามอญเมื่อเทียบกับกลุ่มที่เลือกใช้ภาษาไทย จึงทำให้ข้อมูลการเลือกภาษาตามแนวทางการใช้ภาษาแสดงออกมาว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี ส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยในทุกแนววง ในขณะที่ส่วนใหญ่ของตัวอย่างประชากรที่อยู่ในกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี เลือกใช้ภาษาในแต่ละแนววงของการใช้ภาษาที่ใกล้เคียงกัน

เมื่อนำผลการศึกษาการเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรตามแนวทางการใช้ภาษาโดยรวมแล้ว ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาในแต่ละแนววง ดังนี้

การเลือกภาษาในแวดวงครอบครัว

การเลือกภาษาในแวดวงครอบครัว เป็นการเลือกภาษาของประชากรตัวอย่าง เมื่อพูดกับสมาชิกในครอบครัวที่บ้าน เกี่ยวกับเรื่องต่างๆภายในครอบครัว ภาษาที่ประชากรตัวอย่างใช้สามารถแสดงให้เห็นโดยภาพรวมได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแวดวงครอบครัว

ภาษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร	
	จำนวนประชากร	ร้อยละ
ภาษาไทย	30	50
ภาษามอญ	25	41.7
ทั้งภาษาไทยและมอญ	5	8.3
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นว่า ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในครอบครัวมากที่สุด คือ ภาษาไทย รองลงมาคือ ภาษามอญ และทั้งภาษาไทยและมอญ โดยแสดงค่าร้อยละ 50 41.7 และ 8.3 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามอายุที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในการเลือกภาษาในแวดวงครอบครัว แสดงดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแควงครอบครัว จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรใช้พูดในแควงครอบครัว			
	ภาษามอญ	ภาษาไทย	ภาษาไทยและมอญ	รวม
15-30 ปี	25	75	-	100
35-50 ปี	55	40	5	100
55-70 ปี	45	35	20	100

จากตารางที่ 9 จะเห็นว่า กลุ่มอายุ 15-30 ปี ใช้ภาษาไทยมากที่สุดใแควงครอบครัว คือ ประมาณร้อยละ 75 ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี ที่ใช้ภาษามอญมากที่สุดใแควงครอบครัว โดยมีค่าร้อยละ 55 และ 45 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุ 15-30 ปี และกลุ่มอายุ 35-50 55-70 ปี อย่างชัดเจนใการเลือกภาษาที่ใช้ใแควงครอบครัว กลุ่มอายุ 15-30 ปี มีความชัดเจนใการเลือกใช้ระหว่างภาษาไทยและภาษามอญใแควงครอบครัว ในขณะที่กลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี ยังคงมีการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษามอญ โดยกลุ่มอายุ 55-70 ปี มีอัตราการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษามอญใแควงครอบครัวมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับกลุ่มอายุ 35-50 ปี นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกลุ่มอายุ 35-50 และ 55-70 ปี พบว่าใกลุ่มอายุ 35-50 ปี มีการใช้ภาษามอญใแควงครอบครัวที่สูงกว่ากลุ่มอายุ 55-70 ปี และมีการใช้ภาษาต่างๆ ลดหลั่นกันตามลำดับใแต่ละกลุ่มอายุ

การเลือกภาษาใแควงญาติพี่น้อง

การเลือกภาษาใแควงญาติพี่น้อง เป็นการเลือกภาษาของประชากรตัวอย่าง เมื่อพูดกับญาติพี่น้องเกี่ยวกับญาติคนอื่นๆ ที่บ้าน ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้ สามารถ แสดงให้เห็นโดยภาพรวมดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษามอญ และไทยในแคววงญาติพี่น้อง

ภาษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาษามอญ	35	58.3
ภาษาไทย	22	36.7
ภาษามอญและภาษาไทย	3	5
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นว่า ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแคววงญาติพี่น้องมากที่สุด คือ ภาษามอญ รองลงมา คือ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญ โดยแสดงค่าร้อยละ 58.3 36.7 และ 5 ของประชากรตัวอย่าง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามอายุที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในการเลือกภาษาในแคววงญาติพี่น้อง ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแคววงญาติพี่น้อง จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแคววงญาติพี่น้อง			
	ภาษามอญ	ภาษาไทย	ภาษาไทยและมอญ	รวม
15-30 ปี	25	75	-	100
35-50 ปี	70	30	-	100
55-70 ปี	80	5	15	100

จากตารางที่ 11 จะเห็นว่า กลุ่มอายุ 15-30 ปี ใช้ภาษาไทยมากที่สุดในแวดวงญาติพี่น้อง คือ ประมาณร้อยละ 75 ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี ที่ใช้ภาษามอญมากที่สุด โดยมีอัตราการใช้ภาษามอญอยู่ที่ร้อยละ 70 และ 80 ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุที่มีผลต่อการเลือกภาษาในแวดวงญาติพี่น้องอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 15-30 ปี และกลุ่มอายุ 55-70 ปี ทั้งนี้ จะเห็นว่าภาษาที่กลุ่มอายุ 15-30 ปี ใช้มากที่สุดในแวดวงญาติพี่น้อง คือ ภาษาไทย ในอัตราร้อยละ 75 รองลงมา คือ ภาษามอญ ในอัตราร้อยละ 25 ของประชากรในกลุ่มอายุเดียวกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับภาษาที่กลุ่มอายุ 55-70 และ 35-50 ปี ใช้มากที่สุด คือ ภาษามอญ ในอัตราการใช้อ้อยละ 80 และ 70 ของประชากรแต่ละกลุ่มอายุ ตามลำดับ

การเลือกภาษาในแวดวงเพื่อนบ้าน

การเลือกภาษาในแวดวงเพื่อนบ้าน เป็นการเลือกภาษาของประชากรตัวอย่าง เมื่อพูดกับเพื่อนบ้านเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไปที่บ้าน ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้ สามารถ แสดงให้เห็น โดยภาพรวมได้ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญในแวดวงเพื่อนบ้าน

ภาษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาษามอญ	32	53.3
ภาษาไทย	23	38.3
ภาษาไทยและภาษามอญ	5	8.4
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นว่า ภาษามอญเป็นภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงเพื่อนบ้าน มากกว่าภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญ โดยแสดงค่าร้อยละ 53.3 38.3 และ 8.4 ของประชากรตัวอย่าง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามอายุที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในการเลือกภาษาในแวดวงเพื่อนบ้าน แสดงดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงเพื่อนบ้าน จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงเพื่อนบ้าน			
	ภาษามอญ	ภาษาไทย	ภาษาไทยและมอญ	รวม
15-30 ปี	15	85	-	100
35-50 ปี	65	30	5	100
55-70 ปี	80	-	20	100

จากตารางที่ 13 จะเห็นว่า กลุ่มอายุที่ใช้ภาษามอญมากที่สุดในแวดวงเพื่อนบ้าน คือ กลุ่มอายุ 55-70 ปี ประมาณร้อยละ 80 ของประชากร และพบว่า อัตราการใช้ภาษามอญในแวดวงเพื่อนบ้าน มีอัตราที่ลดหลั่นกันตามกลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 15-30 ปี ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุ 15-30 ปี กับกลุ่มอายุ 35-50 และ 55-70 ปี ในการเลือกภาษาที่ใช้ในแวดวงเพื่อนบ้านที่ชัดเจน โดยภาษาไทยเป็นภาษาที่กลุ่มอายุ 15-30 ปี ใช้มากที่สุดถึงร้อยละ 85 ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี ที่ใช้ภาษามอญในแวดวงเพื่อนบ้านมากกว่า ในกลุ่มอายุ 55-70 ปี ไม่พบว่ามีการใช้ภาษาไทยเพียงภาษาเดียวในแวดวงเพื่อนบ้าน แต่เป็นการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษามอญควบคู่กันไป ซึ่งเห็นได้จากอัตราการใช้ทั้งสองภาษา อยู่ที่ร้อยละ 20 ของประชากรในกลุ่มอายุ 55-70 ปี

การเลือกภาษาในแวดวงการศึกษา

การเลือกภาษาในแวดวงการศึกษา เป็นการเลือกภาษาของประชากรตัวอย่าง เมื่อพูดกับคุณครู อาจารย์ เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ที่สถานศึกษา ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้ สามารถแสดงให้เห็นโดยภาพรวมได้ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงการศึกษา

ภาษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาษามอญ	-	-
ภาษาไทย	60	100
ภาษาไทยและภาษามอญ	-	-
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นว่า ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงศึกษามากที่สุด คือ ภาษาไทย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรที่ทำการศึกษา

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามอายุที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่า ไม่มี ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในการเลือกภาษาในแวดวงการศึกษา แสดงดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงการศึกษา จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงการศึกษา			
	ภาษามอญ	ภาษาไทย	ภาษาไทยและมอญ	รวม
15-30 ปี	-	100	-	100
35-50 ปี	-	100	-	100
55-70 ปี	-	100	-	100

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่า ภาษาที่ทุกกลุ่มอายุใช้ในแวดวงการศึกษามากที่สุด คือ ภาษาไทย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากแวดวงการศึกษาเป็นแวดวงที่ค่อนข้างมีความเป็นทางการ ดังนั้น ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาราชการของประเทศ รวมทั้งเป็นภาษาหลักของชุมชน จึงเป็นภาษาที่นำมาใช้ในแวดวงดังกล่าว ซึ่งจะเห็นว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุใดในการเลือกภาษาที่ใช้ในแวดวงการศึกษา ทั้งนี้ ภาษาไทยเป็นภาษาที่ทุกกลุ่มอายุเลือกใช้ในแวดวงการศึกษา

การเลือกภาษาในแวดวงศาสนา

การเลือกภาษาในแวดวงศาสนา เป็นการเลือกภาษาของประชากรตัวอย่าง เมื่อสนทนากับ พระสงฆ์ เกี่ยวกับธรรมะหรือเรื่องทั่วไปที่วัด ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้ สามารถแสดงให้เห็น โดยภาพรวมได้ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงศาสนา

ภาษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาษามอญ	26	43.3
ภาษาไทย	23	38.3
ภาษาไทยและมอญ	11	18.4
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นว่า ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงศาสนามากที่สุด คือ ภาษามอญ รองลงมา คือ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทยและมอญ โดยแสดงค่าร้อยละ 43.3 38.3 และ 18.4 ของประชากรตัวอย่าง ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามอายุที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่า มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในการเลือกภาษาในแวดวงศาสนา

ตารางที่ 17 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงศาสนา จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงศาสนา			รวม
	ภาษามอญ	ภาษาไทย	ภาษาไทยและมอญ	
15-30 ปี	20	80	-	100
35-50 ปี	55	35	10	100
55-70 ปี	55	-	45	100

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่า กลุ่มอายุ 35-50 และ 55-70 ปี ใช้ภาษามอญมากที่สุดในแวดวงศาสนา คือ ประมาณร้อยละ 55 ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มอายุ 15-30 ปี ที่ใช้ภาษามอญน้อยที่สุดในแวดวงดังกล่าว โดยมีอัตราการใช้ภาษามอญอยู่ที่ร้อยละ 20 ในขณะที่ภาษาไทยเป็นภาษาที่กลุ่มอายุนี้ใช้มากที่สุดในแวดวงศาสนาถึงร้อยละ 80 ซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุที่มีผลต่อการเลือกภาษาในแวดวงศาสนาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในกลุ่มอายุ 15-30 ปี และกลุ่มอายุ 55-70 ปี จะเห็นว่าภาษาที่กลุ่มอายุ 15-30 ปี ใช้มากที่สุดในแวดวงศาสนา คือ ภาษาไทย รองลงมา คือ ภาษามอญ ซึ่งตรงกันข้ามกับภาษาที่กลุ่มอายุ 55-70 และ 35-50 ปี ใช้มากที่สุดในแวดวงศาสนา คือ ภาษามอญ และที่น่าสังเกต คือ ในกลุ่มอายุ 55-70 ปีนั้น ภาษาไทยจะไม่ถูกนำมาใช้เพียงภาษาเดียว หากแต่มีการใช้ควบคู่ไปกับภาษามอญด้วย

การเลือกภาษาในแวดวงการค้าขาย

การเลือกภาษาในแวดวงการค้าขาย เป็นการเลือกภาษาของประชากรตัวอย่าง เมื่อพูดกับพ่อค้า แม่ค้าเกี่ยวกับเรื่องราคาของสินค้าที่ตลาด ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้ สามารถแสดงให้เห็นโดยภาพรวมได้ดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงการค้าขาย

ภาษา	จำนวนตัวอย่างประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาษามอญ	4	6.7
ภาษาไทย	55	91.7
ภาษาไทยและมอญ	1	1.6
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นว่า ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงการค้าขายมากที่สุด คือ ภาษาไทย รองลงมา คือ ภาษามอญ และทั้งภาษาไทยและมอญ โดยแสดงค่าร้อยละ 91.7 6.7 และ 1.6 ของประชากรตัวอย่าง ตามลำดับ ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามอายุ ที่ผู้วิจัยกำหนดพบว่า ไม่ค่อยมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในการเลือกภาษาในแวดวงดังกล่าว แสดงดังได้ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงการค้าขาย จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงการค้าขาย			
	ภาษามอญ	ภาษาไทย	ภาษาไทยและมอญ	รวม
15-30 ปี	-	100	-	100
35-50 ปี	5	95	-	100
55-70 ปี	15	80	5	100

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่า ทุกกลุ่มอายุใช้ภาษามอญมากที่สุดในแวดวงการค้าขาย โดยแสดงอัตราการใช้ภาษาในแวดวงดังกล่าวลดหลั่นกันไปในแต่ละกลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุ 15-30 ปี ร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี อยู่ที่ร้อยละ 95 และ 80 ตามลำดับ นอกจากนี้

ยังพบว่าในกลุ่มอายุ 35-50 ปี ที่ยังใช้ภาษามอญในแควงดั่งกล่าว อยู่ที่ร้อยละ 5 ในขณะที่กลุ่มอายุ 55-70 ปี ใช้ภาษามอญเพียงภาษาเดียวและใช้ทั้งสองภาษา อยู่ที่ร้อยละ 15 และ 5 ตามลำดับ ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าภาษาที่ทุกกลุ่มอายุใช้มากที่สุดใแควงค้ำขาย คือ ภาษาไทย ในขณะที่ภาษามอญ ก็ยังพบว่า ยังคงถูกใช้ในแควงดั่งกล่าวเช่นกัน แต่ในอัตราที่ค่อนข้างน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการใช้ภาษาไทย ซึ่งพบในกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี โดยในกลุ่มอายุ 55-70 ปี ก็ยังพบว่า มีการใช้ทั้งภาษาไทยและภาษามอญอยู่ในแควงค้ำขายแต่ในอัตราที่น้อยกว่าอัตราการ ใช้ภาษามอญ ในกลุ่มอายุเดียวกัน

การเลือกภาษาในแควงการติดต่อราชการ

การเลือกภาษาในแควงการติดต่อราชการ เป็นการเลือกภาษาของประชากรตัวอย่าง เมื่อไปติดต่อเจ้าหน้าที่ทางราชการเกี่ยวกับเรื่องในราชการ เช่น ติดต่อทำบัตร/ต่ออายุบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้ สามารถแสดงให้เห็นโดยภาพรวมได้ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแควงการติดต่อราชการ

ภาษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากร	
	จำนวน	ร้อยละ
ภาษามอญ	-	-
ภาษาไทย	60	100
ภาษาไทยและมอญ	-	-
รวม	60	100

จากตารางจะเห็นว่า ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแควงการติดต่อราชการมากที่สุด คือ ภาษาไทย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรที่ทำการศึกษา

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มตามอายุที่ผู้วิจัยกำหนด พบว่า ไม่มี ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุในการเลือกภาษาในแควงการติดต่อราชการ

ตารางที่ 21 ค่าร้อยละของจำนวนตัวอย่างประชากรที่พูดภาษามอญ ภาษาไทย และทั้งภาษาไทย และมอญในแวดวงการศึกษาติดต่อกับราชการ จำแนกตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	ภาษาที่ตัวอย่างประชากรใช้พูดในแวดวงการศึกษาติดต่อกับราชการ			
	ภาษามอญ	ภาษาไทย	ภาษาไทยและมอญ	รวม
15-30 ปี	-	100	-	100
35-50 ปี	-	100	-	100
55-70 ปี	-	100	-	100

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่า ภาษาที่ทุกกลุ่มอายุใช้ในแวดวงการศึกษาติดต่อกับราชการมากที่สุด คือ ภาษาไทย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากแวดวงการศึกษาติดต่อกับราชการเป็นแวดวงที่มีความเป็นทางการ ดังนั้น ภาษาที่ใช้จึงควรเป็นภาษาราชการ คือภาษาไทย นอกจากนี้ จะเห็นว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุใดในการเลือกภาษาที่ใช้ในแวดวงการศึกษาติดต่อกับราชการ ทั้งนี้ ภาษาไทยเป็นภาษาที่ทุกกลุ่มอายุเลือกใช้ในแวดวงดังกล่าว

การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรตามคู่สนทนา

การศึกษาการเลือกภาษาตามคู่สนทนาของตัวอย่างประชากร จะนำเสนอในรูปแบบมาตราชี้บ่ง (Implicational scale) ตามแบบของ Gal (1978b, 1979 cited in Fasold, 1984: 195-200) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคู่สนทนาหรือบุคคลต่างๆ ที่ตัวอย่างประชากรพูดด้วย ออกเป็น 9 กรณี ได้แก่ การเลือกภาษาเมื่อพูดกับพระสงฆ์ ผู้ที่อาวุโสกว่า พ่อแม่ เพื่อนที่มีอายุเท่ากันเพื่อนบ้าน เด็ก พ่อค้า/แม่ค้า หมอ/พยาบาล และเจ้าหน้าที่ราชการ

จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มอายุ เมื่อสนทนากับคู่สนทนาทั้ง 9 กรณี แสดงผลการศึกษา ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การเลือกภาษาของตัวอย่างประชากรตามคู่สนทนา แบ่งตามกลุ่มอายุของกลุ่มตัวอย่างประชากร

กลุ่มอายุ	คู่สนทนา								
	พระสงฆ์	ผู้ที่อาวุโสกว่า	พ่อแม่	เพื่อนที่มีอายุเท่ากัน	เพื่อนบ้าน	พี่น้อง	พ่อค้าแม่ค้า	หมอพยาบาล	เจ้าหน้าที่ราชการ
15-30	M/T	T	M/T	T	M/T	T	T	T	T
35-50	M	M	M	M/T	M	M	T	T	T
55-70	M	M	M	M	M	M	T	T	T

หมายเหตุ: M หมายถึง การที่ตัวอย่างประชากรร้อยละ 50 ขึ้นไปในแต่ละกลุ่มเลือกใช้ภาษามอญเมื่อพูดกับบุคคลนั้น

T หมายถึง การที่ตัวอย่างประชากรร้อยละ 50 ขึ้นไปในแต่ละกลุ่มเลือกใช้ภาษาไทยเมื่อพูดกับบุคคลนั้น

M/T หมายถึง การที่ตัวอย่างประชากรร้อยละ 50 ขึ้นไปในแต่ละกลุ่มเลือกใช้ภาษามอญและภาษาไทยในสัดส่วนใกล้เคียงกัน

จากตารางที่ 22 จะเห็นว่า ตัวอย่างประชากรเกือบทุกกลุ่มใช้ภาษาไทย ในการสนทนากับ พ่อค้า-แม่ค้า หมอ-พยาบาล และเจ้าหน้าที่ราชการ ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่นอกชุมชน ไม่มีความสนิทสนมหรือรู้จักกันมาก่อน ดังนั้น ในการพูดคุยจึงจำเป็นต้องระมัดระวังตัวในการใช้ภาษา กลุ่มตัวอย่างประชากรจึงเลือกใช้ภาษาไทย ซึ่งถือว่าเป็นภาษาราชการและยังเป็นภาษาหลักของประเทศ นอกจากนี้ จะเห็นว่าในกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เลือกใช้ภาษามอญ ในการสนทนากับบุคคลที่อยู่ภายในชุมชนหรือเป็นคนที่รู้จักกัน ในขณะที่ตัวอย่างประชากรที่อยู่ในกลุ่มอายุ 15-30 ปี เลือกใช้ภาษาไทยเป็นส่วนใหญ่ในการสนทนากับบุคคลต่างๆ แต่ก็ยังพบว่า มีการใช้ทั้งภาษามอญและภาษาไทยในการสนทนากับบุคคลต่างๆ เช่น ในการสนทนากับพระสงฆ์ พ่อแม่ และเพื่อนบ้านอยู่บ้าง

ความสามารถในการใช้ภาษาเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในการศึกษา การชำระและการเปลี่ยนภาษา ทั้งนี้ เนื่องจากผลจากการศึกษาในส่วนนี้จะสามารถบ่งชี้ได้ถึง ความสามารถของกลุ่มตัวอย่างประชากรในแต่ละภาษา รวมถึงแนวโน้มของภาษาต่างๆ ในอนาคต อีกด้วย

ความสามารถในการใช้ภาษาทั้ง 4 ทักษะของตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก

ความสามารถในการใช้ภาษาในงานวิจัยนี้ หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาของตัวอย่างประชากร ทั้งด้านการฟัง พูด อ่าน-เขียน โดยผลการศึกษาแบ่งเป็น 1) การประเมินความสามารถในการใช้ภาษาของตนเอง (self-assessment) และ 2) แบบประเมินความสามารถทางภาษาของ The Foreign Service Institute (FSI) (Grimes, 1986 cited in Chanmekha, 2003: 20) พบรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความสามารถทางภาษาที่ได้จากการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษา ซึ่งได้จากการประเมินตนเองของกลุ่มตัวอย่างประชากรในด้านการพูด การฟัง และการอ่าน-เขียน พบผลการศึกษา ดังนี้

ความสามารถในด้านการพูด

จากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรมีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษา คือ ภาษามอญ และภาษาไทย และพูดได้เพียง 1 ภาษา คือ ภาษาไทย ดังแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ความสามารถในการพูดของตัวอย่างประชากร คิดเป็นค่าร้อยละ

จำนวนภาษา	ร้อยละ	จำนวน
2 ภาษา	95	57
1 ภาษา	5	3
รวม	100	60

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่มีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษา ถึงร้อยละ 95 และกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สามารถพูดได้ 1 ภาษา เพียงร้อยละ 5 ของประชากรที่ทำการศึกษาเท่านั้น ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ชุมชนบางชั้นหมากจัดเป็นชุมชน

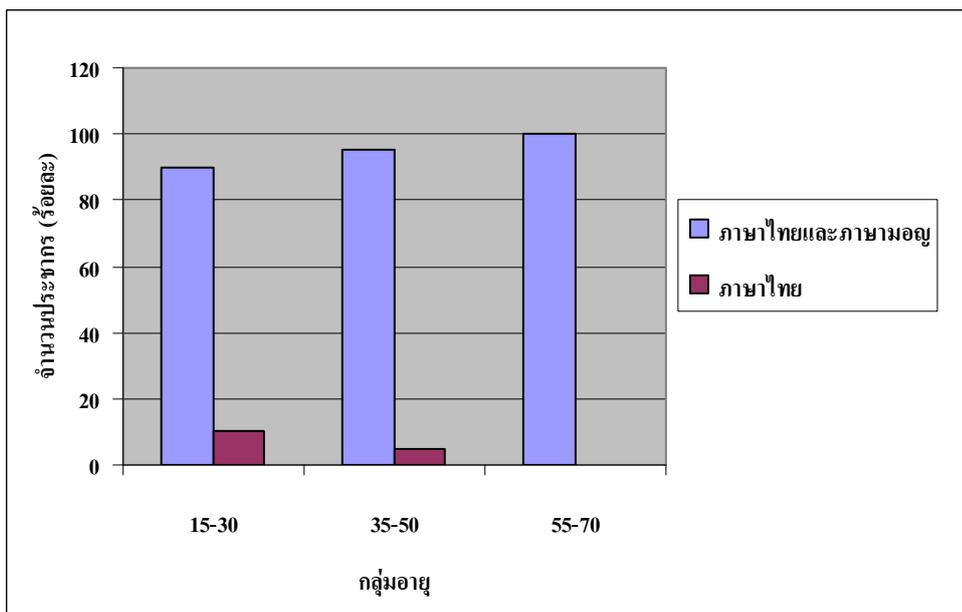
ที่มีภาวะหลายภาษา ทั้งนี้ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างประชากรมีความสามารถในการพูดได้มากกว่า 1 ภาษา ถึงร้อยละ 95 ของประชากรทั้งหมดที่ทำการศึกษา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า เมื่อจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในด้านการพูดของกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยจำแนกตามกลุ่มอายุ จะแสดงให้เห็นความแตกต่างในด้านการพูด ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ความสามารถในการพูดของตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

จำนวนภาษาที่พูดได้	15-30 ปี		35-50 ปี		55-70 ปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2 ภาษา	18	90	19	95	20	100
1 ภาษา	2	10	1	5	-	-
รวม	20	100	20	100	20	100

จากตารางจะเห็นว่า กลุ่มอายุ 55-70 ปี มีความสามารถในการพูด 2 ภาษาได้ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุอื่นๆ ในขณะที่ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่ในกลุ่มอายุ 15-30 ปี และ 35-50 ปี มีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษาในอัตราที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุเดียวกัน คือ ร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากตารางข้างต้น นำเสนอด้งภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสามารถในการพูดของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มอายุ 55-70 ปี มีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษา สูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 35-50 ปี และกลุ่มอายุ 15-30 ปี ตามลำดับ นอกจากนี้จะเห็นอย่างชัดเจนว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษา

ความสามารถในด้านการฟัง

ผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่มีความสามารถในการฟังได้ 2 ภาษา คือ ภาษามอญ และภาษาไทย และกลุ่มที่มีความสามารถในการฟังได้เพียง 1 ภาษา คือ ภาษาไทย ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ความสามารถในการฟังของตัวอย่างประชากร

จำนวนภาษาที่ฟังได้	ร้อยละ	จำนวน
2 ภาษา	95	57
1 ภาษา	5	3
รวม	100	60

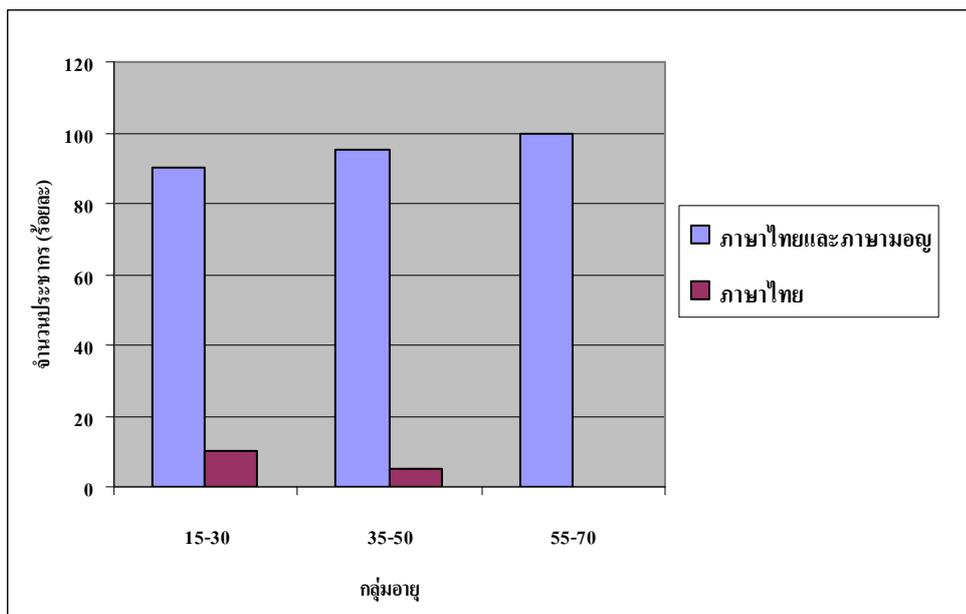
จากตารางข้างต้น จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่มีความสามารถในการฟังได้ 2 ภาษา ถึงร้อยละ 95 และกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สามารถฟังได้ 1 ภาษา เพียงร้อยละ 5 เท่านั้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่า เมื่อจำแนกข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในด้านการฟังของกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยจำแนกตามกลุ่มอายุ ไม่พบความแตกต่างในด้านการฟังตามกลุ่มอายุ

ตารางที่ 26 ความสามารถในการฟังของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

จำนวนภาษาที่ฟังได้	15-30 ปี		35-50 ปี		55-70 ปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2 ภาษา	18	90	19	95	20	100
1 ภาษา	2	10	1	5	-	-
รวม	20	100	20	100	20	100

จากตารางที่ 26 จะเห็นว่าตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่มีความสามารถในการฟังได้ 2 ภาษา โดยกลุ่มอายุ 55-70 ปี เป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการฟังได้ 2 ภาษา ถึงร้อยละ 100 ในขณะที่กลุ่มอายุ 15-30 ปี และ 35-50 ปีอยู่ที่ร้อยละ 90 และ 95 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า กลุ่มอายุ 15-30 ปี และ 35-50 ปี มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่สามารถฟังได้เพียงภาษาเดียว คือ ภาษาไทยอยู่ที่ร้อยละ 10 และ 5 ตามลำดับ

ภาพที่ 2 ความสามารถในการฟังของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพที่ 2 จะเห็นว่า ประชากรทุกกลุ่มอายุ มีความสามารถในการฟังได้ 2 ภาษา ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่มอายุที่มีความสามารถในการฟังได้ 2 ภาษาเกินร้อยละ 80 ขึ้นไป

ความสามารถในด้านการอ่าน-เขียน

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่าน-เขียนได้เพียง 1 ภาษา คือ ภาษาไทยเท่านั้น รองลงมา คือ กลุ่มที่ไม่สามารถอ่าน-เขียนภาษาใดๆ ได้เลย และกลุ่มที่สามารถอ่าน-เขียนได้ 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษามอญ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ความสามารถในการอ่าน-เขียนของกลุ่มตัวอย่างประชากร

จำนวนภาษา	ร้อยละ	จำนวน
1 ภาษา	83.4	50
2 ภาษา	8.3	5
ไม่สามารถอ่าน-เขียนได้	8.3	5
รวม	100	60

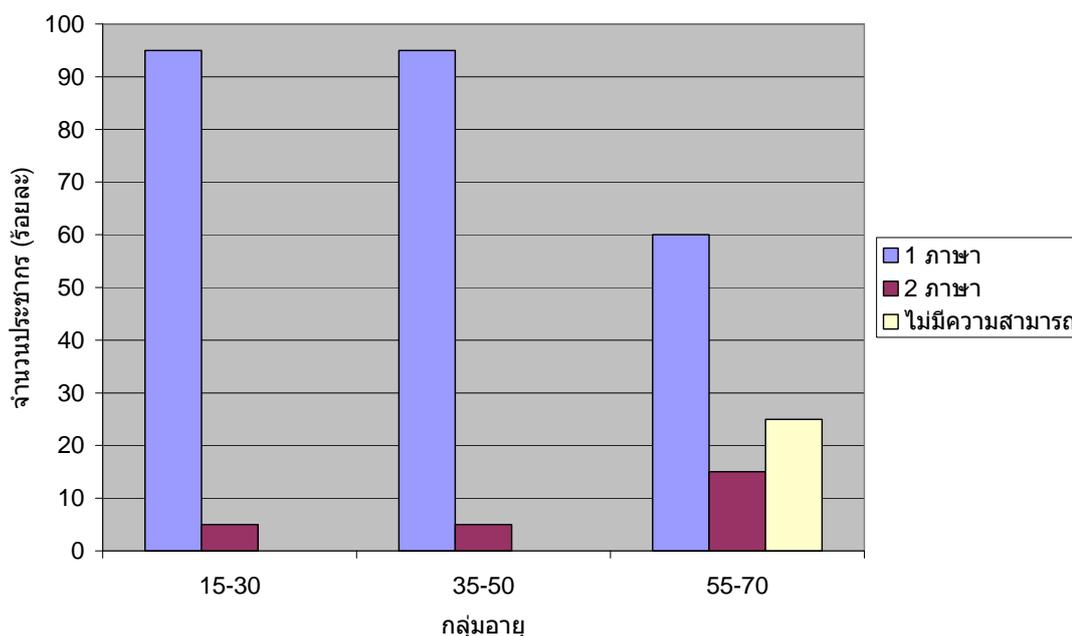
จากตารางที่ 27 จะเห็นว่า ตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่าน-เขียนได้เพียง 1 ภาษา โดยมีอัตราถึงร้อยละ 83.4 ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรที่ทำการศึกษา ในขณะที่มีตัวอย่างประชากรที่มีความสามารถในการอ่าน-เขียนได้ 2 ภาษา ซึ่งมีอัตราส่วนใกล้เคียงกับตัวอย่างประชากรที่ไม่มีความสามารถในการอ่าน-เขียนภาษาใดๆ เลย คือ ร้อยละ 8.3

เมื่อพิจารณาข้อมูลข้างต้น โดยจำแนกข้อมูลตามกลุ่มอายุออกเป็น 3 กลุ่มอายุ ผู้วิจัยพบว่า ในแต่ละกลุ่มอายุ ไม่มีความแตกต่างในด้านความสามารถในการอ่าน-เขียน ซึ่งแสดงดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ความสามารถในการอ่าน-เขียนของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

จำนวนภาษาที่อ่าน-เขียนได้	15-30 ปี		35-50 ปี		55-70 ปี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2 ภาษา	1	5	1	5	3	15
1 ภาษา	19	95	19	95	12	60
ไม่สามารถอ่าน-เขียนได้	-	-	-	-	5	25
รวม	20	100	20	100	20	100

จากตารางที่ 28 จะเห็นว่า ตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่มีความสามารถในการอ่าน-เขียนได้เพียง 1 ภาษา ซึ่งจะเห็นได้จากจำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม เรียงจากกลุ่มอายุ 15-30, 35-50, 55-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 95, 95 และ 60 ตามลำดับ เมื่อสังเกตจากข้อมูลในตาราง จะเห็นว่าในกลุ่มอายุ 55-70 ปีนั้น มีประชากรที่ไม่มีความสามารถในการอ่าน-เขียน คิดเป็นร้อยละ 25 ของตัวอย่างประชากรในกลุ่มอายุนั้นๆ ทั้งนี้ เนื่องจากในอดีต ประชากรในกลุ่มอายุดังกล่าว บางส่วนได้รับการศึกษาหรือการส่งเสริมในการเรียนหนังสือค่อนข้างน้อยหรือไม่ได้เรียนหนังสือเลย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลตารางที่ 26 มาแสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ความสามารถในการอ่าน-เขียนของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการอ่าน-เขียนของตัวอย่างประชากรในกลุ่มอายุ 15-30 ปีและ 35-50 ปี มีความใกล้เคียงกันมาก เมื่อพิจารณาที่ระดับความสามารถในการอ่าน-เขียน พบว่า กลุ่มอายุ 55-70 ปี มีความสามารถในการอ่าน-เขียน 2 ภาษา (ภาษาไทยและมอญ) สูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุอื่นๆ และในขณะเดียวกันก็พบอีกว่าในกลุ่มอายุนี้อีกยังมีจำนวนประชากรที่ไม่รู้หนังสือหรือไม่สามารถอ่าน-เขียนได้ในจำนวนที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรที่สามารถอ่าน-เขียนได้ 2 ภาษาในกลุ่มอายุเดียวกัน

ความสามารถทางภาษาที่ได้จากแบบประเมินความสามารถทางภาษา

ผลของการใช้แบบประเมินความสามารถทางภาษา ซึ่งเป็นของ Grimes (1986 cited in Chanmekha, 2003: 20) มาทดสอบดังรายละเอียดในหน้า 32-33 โดยแบ่งผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร และส่วนที่สองเป็นความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งจำแนกตามกลุ่มอายุ

ความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร

ผู้วิจัยพบว่าจำนวนของกลุ่มตัวอย่างประชากรลดลงตามระดับความสามารถทางภาษามอญที่เพิ่มขึ้น กล่าวคือยิ่งระดับความสามารถทางภาษาที่สูงขึ้น จำนวนประชากรก็ยิ่งลดลงเรื่อยตามลำดับ ซึ่งแสดงรายละเอียดดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 ผลการประเมินระดับความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร

ระดับความสามารถทางภาษามอญ	จำนวนประชากร (60 คน)	คิดเป็นร้อยละ
ระดับ 1 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับพื้นฐาน	52	86.7
ระดับ 2 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับปานกลาง	50	83.3
ระดับ 3 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับดี	50	83.3
ระดับ 4 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับดีมาก	44	73.3
ระดับ 5 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับเดียวกับ เจ้าของภาษาหรือผู้ที่พูดได้สองภาษา	39	65

จากตารางที่ 29 จะเห็นว่า จำนวนประชากรลดหลั่นกันไปตามระดับความสามารถทางภาษาที่เพิ่มขึ้นในแต่ละระดับ ซึ่งในระดับที่ 1 เป็นการวัดความสามารถทางภาษาในระดับพื้นฐาน มีจำนวนประชากร คิดเป็นร้อยละ 86.7 และลดลงจนถึงในระดับที่ 5 ซึ่งเป็นระดับความสามารถทางภาษาที่เทียบได้กับผู้พูดสองภาษา (bilingual) ซึ่งมีจำนวนประชากรที่อยู่ในระดับนี้ คิดเป็นร้อยละ 65

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลในตารางจะเห็นว่า ในระดับความสามารถทางภาษา ระดับที่ 5 จำนวนประชากรจะลดลง แต่จำนวนตัวอย่างประชากรก็เกินกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ทำการศึกษา ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่าภาษามอญในชุมชนบางชั้นหมากจะยังคงดำรงไว้ได้ต่อไปในอนาคต

ความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

ผลการศึกษาที่ได้จากแบบประเมินความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร แต่ละกลุ่มอายุ แสดงดังตารางที่ 30

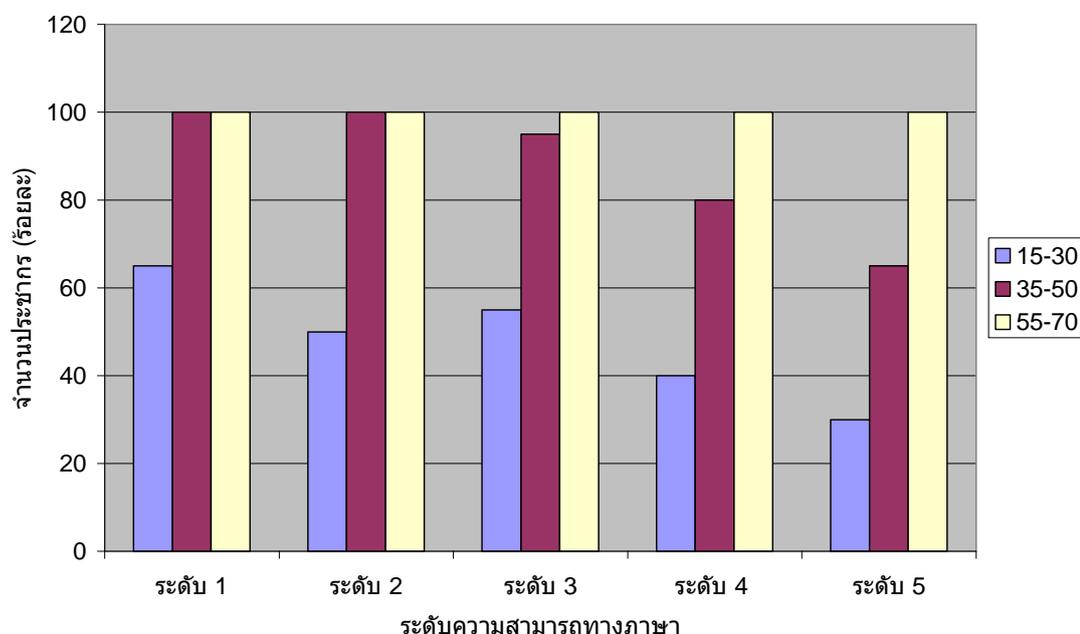
ตารางที่ 30 ค่าเฉลี่ยผลการประเมินความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

ระดับความสามารถทางภาษา	กลุ่มอายุ		
	15-30	35-50	55-70
ระดับ 1 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับพื้นฐาน			
1. ถ้ามีคนไทยอยากรู้ว่าสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น พระอาทิตย์ ต้นไม้ นก แมว ภาษามอญเรียกว่าอย่างไร คุณสามารถบอกเขาได้หรือไม่			
2. ถ้ามีคนมอญมาว่ากล่าว ดำเนินคุณเป็นภาษามอญ โดยใช้คำพูดที่ฟังเข้าใจง่าย คุณสามารถเข้าใจและโต้กลับไปเป็นภาษามอญได้หรือไม่	65	100	100
3. ถ้าคุณจำเป็นต้องไปซื้อมะนาว และน้ำตาลทรายจากร้านที่คนขายพูดภาษามอญ เวลาที่คนขายบอกราคาของที่คุณซื้อ คุณสามารถเข้าใจและจ่ายเงินตามราคาที่คนขายบอก โดยที่ไม่จ่ายเกินกว่าราคาที่คุณซื้อได้หรือไม่			
ระดับ 2 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับปานกลาง			
4. สมมติถ้าคนในบ้านคุณไม่สบาย คุณจำเป็นต้องพาเขาไปหาหมอที่พูดภาษามอญ เวลาที่หมอบอกเกี่ยวกับวิธีการกินยาว่ากินตอนไหนอย่างไร คุณสามารถเข้าใจในสิ่งที่หมอบอกหรือไม่			
5. ถ้าเพื่อนบ้านที่เป็นชาวมอญของคุณ ไม่สบายเป็นไข้ตัวร้อน คุณสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลตัวเอง เช่น ดื่มน้ำเยอะๆ กินยาก่อน-หลังอาหาร ให้กับเขาเป็นภาษามอญได้หรือไม่	50	100	100
6. คุณสามารถบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวของคุณ เช่น มีกี่คน รูปพรรณสัณฐาน อายุ เป็นภาษามอญได้หรือไม่			

ตารางที่ 30 (ต่อ)

ระดับความสามารถทางภาษา	กลุ่มอายุ		
	15-30	35-50	55-70
ระดับ 3 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับดี			
7. คุณสามารถบอกเล่าเกี่ยวกับบ้านของคุณว่าอยู่ที่ไหน พ่อแม่ของคุณเป็นใคร เป็นภาษามอญได้หรือไม่			
8. คุณสามารถบอกวัน เวลาเป็นภาษามอญได้หรือไม่	55	95	100
9. ถ้ามีคนที่เป็นมอญมาถามทางไปสถานีอนามัยกับคุณ คุณสามารถเข้าใจและบอกทางไปสถานีอนามัยให้กับเขาเป็นภาษามอญได้หรือไม่			
ระดับ 4 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับดีมาก			
10. ถ้ามีชาวมอญอยากคุยกับคุณเกี่ยวกับเรื่องเหตุบ้านการเมือง เช่น เรื่องการทำงานของรัฐบาล วิกฤตใน 3 จังหวัดภาคใต้ เป็นต้น คุณสามารถคุยกับเขาเป็นภาษามอญได้หรือไม่			
11. คุณสามารถเล่าประวัติของคุณและความใฝ่ฝันในอนาคตเป็นภาษามอญได้หรือไม่	40	80	100
12. คุณสามารถบอกวันที่เหมาะสมที่ควรกระทำการใดๆ เป็นภาษามอญได้หรือไม่ เช่น ควรจัดงานบุญในตอนเช้า ก่อนพระจะฉันเพล เป็นต้น			
ระดับ 5 มีความสามารถทางภาษาอยู่ในระดับเดียวกับเจ้าของภาษา หรือผู้ที่พูดได้สองภาษา			
13. คุณสามารถอธิบายถึงสิ่งที่คุณเห็นจากภายนอกหมู่บ้านเป็นภาษามอญได้หรือไม่ เช่น คุณเห็นชาวต่างประเทศกลุ่มใหญ่ที่อำเภอ คุณจึงเอามาเล่าให้เพื่อนคุณฟังว่าพวกเขาเป็นอย่างไร และมาทำอะไรที่นั่น เป็นต้น	30	65	100
14. คุณคิดว่า คุณสามารถพูดภาษามอญได้ดี (คล่องแคล่ว)			
15. คุณคิดว่า คุณสามารถพูดภาษามอญได้ดี ไม่แพ้ชาวมอญรุ่นเก่าๆ หรือไม่			

ทั้งนี้ เพื่อให้ให้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับความสามารถทางภาษาของแต่ละกลุ่มอายุที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลในตารางที่ 30 มาแสดงดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ระดับความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุ

จากภาพที่ 4 จะเห็นว่ากลุ่มอายุ 55-70 ปี เป็นกลุ่มที่มีระดับความสามารถในการใช้ภาษามอญ สูงที่สุด ซึ่งจัดอยู่ในระดับ 5 ตามเกณฑ์วัดระดับความสามารถทางภาษามอญเทียบได้กับผู้พูดสอง ภาษาหรือเจ้าของภาษา ในขณะที่กลุ่มอายุ 15-30 ปี และ 35-50 ปี จำนวนประชากรลดหลั่นตาม ระดับความสามารถทางภาษาที่สูงขึ้น แต่ในกลุ่มอายุ 15-30 ปี จะพบว่า จำนวนประชากรที่มีระดับ ความสามารถทางภาษาในระดับ 3 มากกว่าจำนวนประชากรที่มีระดับความสามารถในระดับ 2 ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่มีความง่ายกว่า ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าส่วนที่ทำให้เกิดความต่างระหว่างจำนวน ประชากรที่มีระดับความสามารถทางภาษาระดับ 2 และ 3 นั้น เป็นจำนวนที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน จึงไม่ทำให้เกิดความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แม้ว่าระดับความสามารถทางภาษาจะเพิ่มขึ้น แต่จะเห็นว่าก็ยังคงมีจำนวนตัวอย่างประชากร ในกลุ่มอายุ 15-30 และ 35-50 ปี ที่มีความสามารถในระดับดังกล่าวอยู่ แม้จะมีจำนวนไม่มาก หรือไม่ถึงครึ่งหนึ่งก็ตาม ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่า ภาษามอญยังคงธำรงไว้ได้ในชุมชนบางชั้นหมาก

โดยคุณได้จากระดับความสามารถในการใช้ภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งยังคงสามารถใช้ภาษามอญในสถานการณ์ที่กำหนดได้

เมื่อนำผลการศึกษามาทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติพบรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ความแตกต่างทางสถิติของความสามารถทางภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากรตามกลุ่มอายุและระดับความสามารถทางภาษา

ความสามารถทางภาษา	กลุ่มอายุ			ค่านัยสำคัญทางสถิติ
	15-30 ปี	35-50 ปี	55-70 ปี	
ระดับ 1 ระดับพื้นฐาน	65	100	100	0.043
ระดับ 2 ระดับปานกลาง	50	100	100	0.036
ระดับ 3 ระดับดี	55	95	100	0.041
ระดับ 4 ระดับดีมาก	40	80	100	0.038
ระดับ 5 ระดับเดียวกับเจ้าของภาษา	30	65	100	0.035

หมายเหตุ: ค่านัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ $< .05^*$

เกณฑ์วัดระดับความสามารถทางภาษาในระดับ 0 จะไม่นำมาพิจารณา เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างประชากรมีความสามารถทางภาษาจัดอยู่ในระดับ 1 ขึ้นไป

จากตารางที่ 31 แสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการใช้ภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากรมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญตามกลุ่มอายุของตัวอย่างประชากร กล่าวคือ กลุ่มอายุ 55-70 ปี เป็นกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้ภาษามอญ อยู่ในระดับสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น ซึ่งมีความสามารถในการใช้ภาษาลดหลั่นกันไปตามกลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 15-30 ปี ตามลำดับ

นอกจากการศึกษาภาษาหลักและภาษารองในชุมชน การเลือกภาษา และความสามารถในการใช้ภาษาแล้ว ทักษะที่มีต่อภาษาเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา เนื่องจากผลการศึกษาในส่วนนี้จะสามารถบ่งบอกถึงความคิดหรือความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อภาษาต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนอย่างมาก

ทักษะที่มีต่อภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ทักษะที่มีต่อภาษามอญ และภาษาไทย ดังนี้

ทักษะที่มีต่อภาษามอญ

ผลจากการศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 32

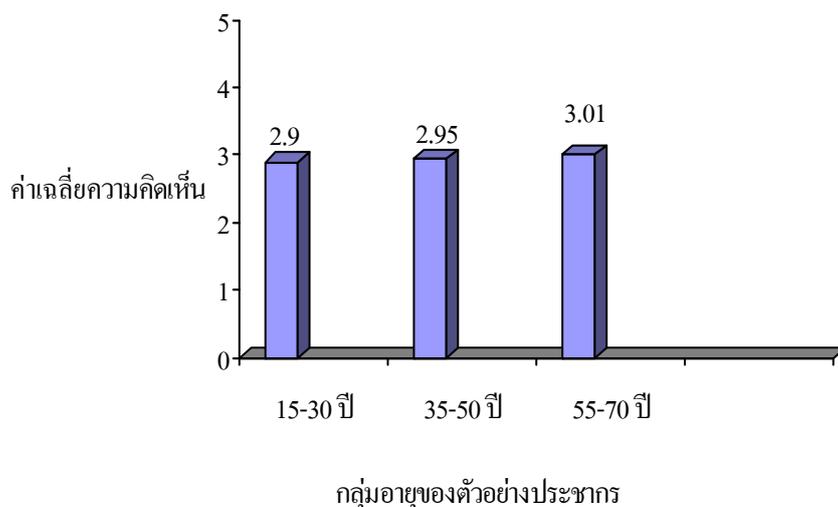
ตารางที่ 32 ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษามอญ จำแนกตามกลุ่มอายุ

ข้อความที่ให้แสดงความคิดเห็น	กลุ่มตัวอย่างประชากร			ค่าเฉลี่ย
	15-30 ปี	35-50 ปี	55-70 ปี	
1. คุณต้องการให้ลูกหลานพูดภาษามอญได้	3.65	3.60	3.55	3.60
2. คุณสามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ดีกว่าถ้าใช้ภาษามอญ	3.20	3.05	3.30	3.18
3. ภาษามอญมีประโยชน์ใช้ได้กว้างขวางกว่าภาษาไทย	2.70	2.75	2.65	2.70
4. คุณรู้สึกสนิทสนมกับเพื่อนที่พูดภาษามอญได้มากกว่าเพื่อนที่พูดภาษามอญไม่ได้	3.00	2.95	3.15	3.03
5. การพูดภาษามอญได้ ทำให้หางานง่ายขึ้น	2.65	2.75	2.70	2.70
6. ในการซื้อของตามร้านค้าในหมู่บ้าน หากพูดภาษามอญได้ จะซื้อของได้ในราคาถูกกว่า	1.90	2.80	2.80	2.50

ตารางที่ 32 (ต่อ)

ข้อความที่ให้แสดงความคิดเห็น	กลุ่มตัวอย่างประชากร			
	15-30 ปี	35-50 ปี	55-70 ปี	ค่าเฉลี่ย
7. คนที่พูดภาษามอญได้ สามารถทำงานให้ก้าวหน้าได้เร็วกว่าคนที่พูดภาษาไทย	2.45	2.95	2.90	2.77
8. ในประเทศไทย ภาษามอญยังเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันอยู่	3.10	3.15	3.25	3.17
9. ภาษามอญมีความสำคัญในแง่ของขนบธรรมเนียมประเพณี	3.40	3.30	3.75	3.48
10. ภาษามอญมีความสำคัญในด้านการค้าขาย	2.50	2.65	2.95	2.70
11. ภาษามอญมีความสำคัญในด้านการศึกษา	2.80	2.85	2.90	2.85
12. คุณชอบภาษามอญมากกว่าภาษาไทย	3.30	2.85	2.90	3.02
13. คุณคิดว่าคนพูดภาษามอญได้จะมีจำนวนลดลงในอนาคต	2.25	2.70	1.90	2.28
14. ควรมีการสอนภาษามอญในโรงเรียน เช่นเดียวกับภาษาอังกฤษ	3.70	2.95	3.40	3.35
เฉลี่ย	2.90	2.95	3.01	2.95

จากตารางที่ 32 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีทัศนคติค่อนข้างไปในทางบวกต่อภาษามอญ โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 55-70 ปี มีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.01 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 35-50 ปีและ 15-30 ปี ตามลำดับ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน คือ 2.95 และ 2.9 ตามลำดับ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเสนอดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษามอญ

จากภาพที่ 5 จะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นหรือทัศนคติที่มีต่อภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากรอยู่ในอัตราที่ใกล้เคียงกัน เมื่อนำมาทดสอบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อภาษามอญระหว่างกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุแตกต่างกัน ซึ่งแสดงผลดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 ความต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อภาษามอญ

กลุ่มอายุ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	F	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)
15-30 ปี	2.95	0.57		
35-50 ปี	3.00	0.51	0.229	0.796*
55-70 ปี	2.90	0.39		

หมายเหตุ: * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 33 แสดงให้เห็นว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุต่างกัน ด้วยการทดสอบค่า F ผลปรากฏว่า ความคิดเห็นที่มีต่อภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุต่างกัน ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีทัศนคติที่ดีต่อภาษามอญในระดับที่ใกล้เคียงกัน

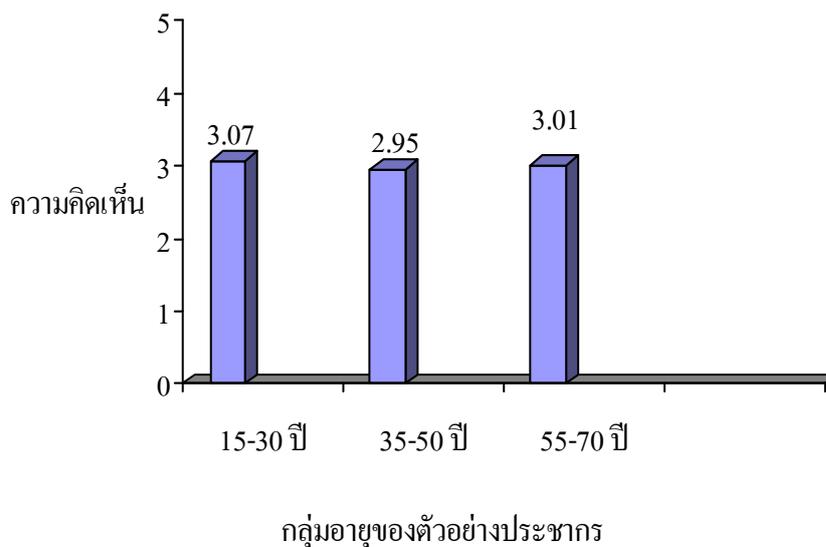
ทัศนคติที่มีต่อภาษาไทย

การสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุที่มีต่อภาษาไทย
พบผลการศึกษาดังแสดงในตารางที่ 34

ตารางที่ 34 ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษาไทย จำแนกตามกลุ่มอายุ

ข้อความที่ให้แสดงความคิดเห็น	กลุ่มตัวอย่างประชากร			
	15-30 ปี	35-50 ปี	55-70 ปี	เฉลี่ย
15. ทุกคนควรเรียนรู้ภาษาไทยให้ได้ดี	3.50	3.30	3.55	3.45
16. คนที่พูดภาษาไทยไม่เก่ง จะทำงาน ไม่ก้าวหน้า	2.65	2.00	2.20	2.28
17. คุณจะรู้สึกเสียคาย ถ้าลูกหลานพูดภาษาไทย ไม่เก่ง	3.20	3.30	3.15	3.22
18. ภาษาไทยมีความจำเป็นต่อชีวิตอย่างมาก	3.45	3.40	3.30	3.38
19. ถ้าพูดภาษาไทยไม่ได้ จะหางานทำไม่ได้	2.35	1.90	1.80	2.02
20. ถ้าพูดภาษาไทยไม่เก่ง จะมีเพื่อนน้อย	2.60	2.30	2.65	2.52
21. ถ้าจะให้เข้าถึงสังคมชั้นสูงได้ ต้องพูด ภาษาไทยให้เก่ง	2.95	3.20	3.45	3.20
22. ถ้าอยากมีตำแหน่งสูงในราชการต้องพูด ภาษาไทยให้เก่ง	3.05	3.25	3.50	3.27
23. ใช้ภาษาไทยกับคนแปลกหน้าดีกว่าใช้ ภาษามอญ	3.25	3.20	3.20	3.22
24. ใช้ภาษาไทยติดต่อราชการดีกว่าภาษามอญ	3.40	3.40	3.45	3.42
25. ภาษาไทยใช้พูดเรื่องราวต่างๆได้มากกว่า ภาษามอญ	3.40	3.30	2.90	3.20
เฉลี่ย	3.07	2.95	3.01	3.02

จากตารางที่ 34 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีทัศนคติในทางบวกต่อภาษาไทย โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี มีระดับความคิดเห็นต่อภาษาไทยเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.07 รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 55-70 ปี และ 35-50 ปี ซึ่งมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ยอยู่ที่ 3.01 และ 2.95 ตามลำดับ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเสนอดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษาไทย

จากภาพที่ 6 จะเห็นว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่างประชากรมีอัตราที่ใกล้เคียงกัน เมื่อนำมาทดสอบความแตกต่างของทัศนคติที่มีต่อภาษาไทยระหว่างกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุแตกต่างกัน ซึ่งแสดงผลดังตารางที่ 35

ตารางที่ 35 ความต่างของค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่มีต่อภาษาไทย

กลุ่มอายุ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	F	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (Sig.)
15-30 ปี	3.07	0.54	0.363	0.697*
35-50 ปี	2.95	0.24		
55-70 ปี	3.01	0.42		

หมายเหตุ: * แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 35 แสดงให้เห็นว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุต่างกัน ด้วยการทดสอบค่า F ผลปรากฏว่าความคิดเห็นที่มีต่อภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากข้อมูลข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีต่อภาษามอญและภาษาไทยในแต่ละกลุ่มอายุนั้น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้ ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีระดับทัศนคติที่มีต่อภาษามอญและภาษาไทยในระดับที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ประชากรมีทัศนคติที่ดีต่อทั้งภาษามอญซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองและภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาราชการของไทย

นอกจากผลการศึกษาเกี่ยวกับภาษาหลักและภาษารองในชุมชน การเลือกภาษา ความสามารถในการใช้ภาษา และทัศนคติที่มีต่อภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรแล้ว ผู้วิจัยยังได้นำข้อมูลจากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ตามเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชนด้วย

เกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชน

จากเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชน ดังรายละเอียดในหน้า 39 รายละเอียดในการวิเคราะห์แสดงเป็นหัวข้อดังนี้

1. การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในชุมชน ซึ่งพบว่าในชุมชนบางชั้นหมากสมาชิกในชุมชนมีความปฏิสัมพันธ์กัน จะเห็นได้จากการร่วมมือกันของสมาชิกในชุมชนในการจัดงานประเพณีต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น งานวันรำลึกชนชาติมอญ งานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทยรามัญ งานแสดงวิถีชีวิตไทยรามัญ เป็นต้น ซึ่งแสดงดังภาพที่ 7-12

ภาพที่ 7 ความร่วมมือของคนในชุมชนในการพยายามอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

ภาพที่ 8 ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

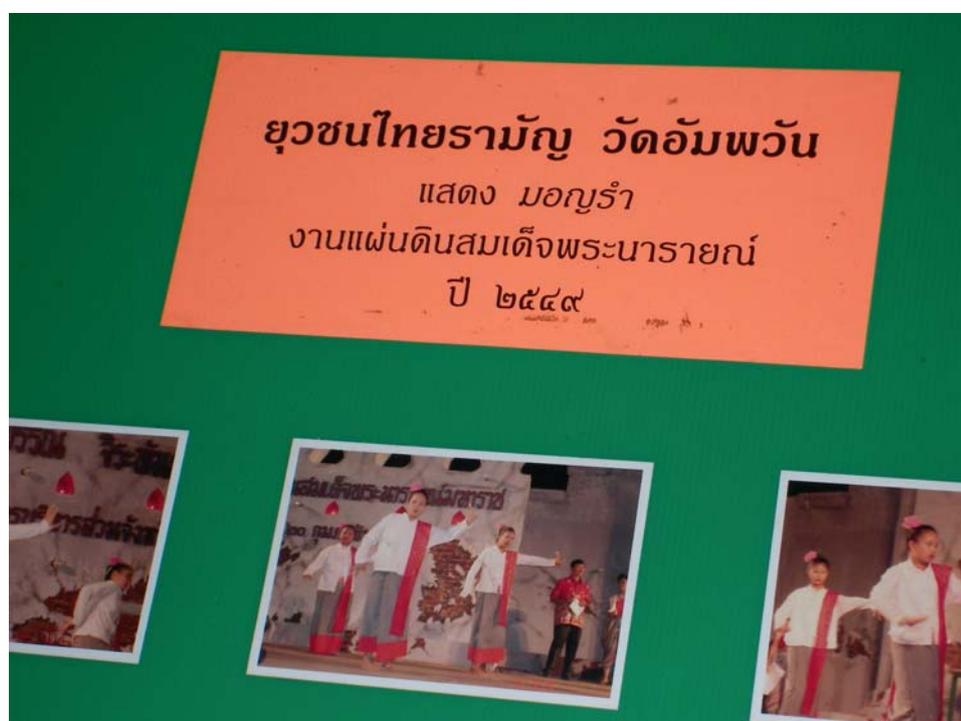
ภาพที่ 9 ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

ภาพที่ 10 ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

ภาพที่ 11 ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

ภาพที่ 12 ความร่วมมือของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ

2. การใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองภายในชุมชนซึ่งในการเข้าไปสังเกต พบว่าสมาชิกในชุมชนยังคงใช้ภาษามอญในการพูดคุยกับสมาชิกด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นในครอบครัว งานประเพณี และงานพิธีกรรมต่างๆ ประกอบกับผลจากการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการเลือกภาษาทั้งตามแนวทางการใช้ภาษาต่างๆและตามคู่สนทนา ซึ่งพบว่าภาษามอญก็ยังคงเป็นภาษาที่ใช้ในการสนทนากันในชุมชน

3. การที่สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของภาษาและมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนเอง ซึ่งจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ผลการศึกษากับทัศนคติ จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากร ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่หรือวัยรุ่น ต่างก็มีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนเอง นอกจากนี้จะเห็นได้จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอายุใด ต่างก็ไม่ต้องการให้ภาษาของตนสูญหายไปและต้องการอนุรักษ์ไว้ ซึ่งจะเห็นได้จากภาพข้างต้น จะเห็นว่าคนในชุมชนทุกกลุ่มอายุเมื่อมีการจัดงานประเพณีต่างๆ ของชาวมอญต่างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

4. การที่ชุมชนมีพื้นที่ที่ติดต่อกัน ซึ่งจากการสำรวจพื้นที่ของชุมชนบางชั้นหมากพบว่าพื้นที่ของชุมชนบางชั้นหมากนั้น มีพื้นที่ติดต่อกัน มีสะพานเชื่อมติดต่อกันทั้งชุมชน และมีแม่น้ำล้อมรอบชุมชน การคมนาคมภายในชุมชนจึงมีทั้งทางบกและทางน้ำ นอกจากนี้ยังมีวัดราษฎร์ทั้ง 4 วัดเป็นจุดศูนย์กลางที่เชื่อมโยงพื้นที่และเป็นศูนย์รวมความศรัทธาทางพุทธศาสนาของคนในชุมชนอีกด้วยได้แก่ วัดโพธิ์ระหัด วัดกลาง วัดอัมพวัน และวัดราษฎร์ศรัทธาทำ (วัดทุ่ง) ลักษณะภายในชุมชนบางชั้นหมากมีพื้นที่ติดต่อกัน โดบมีสะพานไม้เป็นตัวเชื่อมชุมชนให้สะดวกในการติดต่อสื่อสารกันของคนในชุมชน ดังแสดงในภาพที่ 13-14

ภาพที่ 13 ลักษณะของชุมชนบางขันหมาก ซึ่งมีสะพานเชื่อมเพื่อความสะดวกในการเดินทาง
ภายในชุมชนบางขันหมาก

ภาพที่ 14 ลักษณะของชุมชนบางขันหมากที่มีแม่น้ำล้อมรอบ

5. การต่อต้านการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบัน สมาชิกในชุมชนไม่มีการแบ่งแยกกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกล่าวว่ากลุ่มชาติพันธุ์นั้น สามารถแบ่งแยกกัน ได้ด้วยภาษา หากแต่ต่างก็อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย เป็นคนไทยเช่นเดียวกัน จึงไม่กีดกัน หากลูกหลานจะแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์

6. การที่ชุมชนสนับสนุนให้มีโรงเรียนที่สอนภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง พบว่า แม้จะไม่มีภานำภาษามอญเข้าไปใช้เป็นภาษาที่ใช้สอนในโรงเรียนอย่างเป็นทางการ แต่ในชุมชน ก็ยังมีการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามอญให้กับเด็กๆ ในชุมชนได้แก่ การที่ทางวัดอัมพวันได้จัดให้มี ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ขนบธรรมเนียมประเพณีมอญ การแต่งกาย การละเล่นมอญ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้เยาวชนและผู้สนใจสามารถเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาข้อมูลภายในศูนย์ได้ การจัดตั้งชมรมเยาวชนไทยรามัญ วัดอัมพวัน จังหวัดลพบุรี เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เยาวชนในชุมชน ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมมือกับผู้ใหญ่ในชุมชนอนุรักษ์ภาษาและขนบธรรมเนียม ประเพณีมอญของตนเองไว้ นอกจากนี้ยังมีการจัดทำเว็บไซต์เกี่ยวกับชุมชนมอญบางขันหมาก (www.monlopburi.com) เพื่อเป็นสื่อออนไลน์ในการเผยแพร่ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนมอญและเหตุการณ์ต่างๆ ภายในชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ วัดอัมพวัน เป็นสถานที่หนึ่งภายในชุมชน บางขันหมากที่ให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ภายในศูนย์มีการจัดนิทรรศการให้ความรู้ เกี่ยวกับความเป็นมาการอพยพมาตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ ชุมชนมอญในประเทศไทย การแต่งกาย ประเพณี การละเล่นของชาวมอญ เป็นต้น ซึ่งแสดงดังภาพที่ 15-20

ภาพที่ 15 ศูนย์เรียนรู้ชุมชนบวรธรรมนิยมประเพณีมอญ วัดอัมพวัน จังหวัดลพบุรี

ภาพที่ 16 แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญภายในศูนย์การเรียนรู้ วัดอัมพวัน

ภาพที่ 17 แสดงนิทรรศการเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญภายในศูนย์การเรียนรู้ วัดอัมพวัน

ภาพที่ 18 การแต่งกายของชาวมอญบางขันหมาก ภายในศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับมอญบางขันหมาก วัดอัมพวัน

ภาพที่ 19 การแต่งกายของชาวมอญบางขันหมาก ภายในศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับมอญบางขันหมาก วัดอัมพวัน

ภาพที่ 20 เอกฉัตรประจำกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ซึ่งจัดแสดงอยู่ในศูนย์การเรียนรู้มอญ

ภาพที่ 22 การจัดงานพิธีกรรมทางศาสนาของคนในชุมชนมอญบางขันหมาก

ภาพที่ 23 แสดงป้ายคำสอนในภาษามอญ ซึ่งติดอยู่บริเวณรอบๆ วัดอัมพวัน

ดังนั้น จากการวิเคราะห์เกณฑ์ทางสังคมมนุษย์วิทยาโดยทั่วไปแล้วนั้น พบว่า ชุมชนนี้ยังคงมีการใช้ภาษามอญคู่กับภาษาไทย โดยชุมชนยังคงให้การสนับสนุนการใช้ภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนให้คงอยู่ต่อไป

ทั้งนี้ แม้ว่าผลจากการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างประชากร สามารถนำมาสันนิษฐานได้ว่า ภาษามอญจะยังคงอยู่ในชุมชน แต่เมื่อสังเกตจากสภาพการใช้ภาษาในปัจจุบันจะพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของการลดบทบาทหรือความสำคัญของภาษาลง โดยธำรงบทบาทสำคัญของภาษามอญไว้ได้ด้วยบริบททางวัฒนธรรมเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภาษามอญในชุมชนสามารถธำรงอยู่ได้ คือ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ผสานกับความพยายามของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ภาษาและขนบธรรมเนียม ประเพณีของตนเองไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาการรื้อร่างและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนมอญบางซันหมาก ตำบลบางซันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการศึกษา เพื่อหาคำตอบว่า ภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ในชุมชนดังกล่าวจะมีแนวโน้มอย่างไรในอนาคต กล่าวคือ จะเกิดภาวะการเปลี่ยนภาษา (Language Shift) หรือยังคงรื้อร่างภาษาของตนไว้ (Language Maintenance) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์จากประเด็นที่เกี่ยวข้องเช่น ภาษาหลัก ภาษารองในชุมชน (Major and Minor languages), การเลือกภาษา (Language choice), ความสามารถทางภาษา (Language proficiency), ทักษะทางภาษา (Language attitude) และเกณฑ์ทางสังคม มนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการรื้อร่างภาษาในชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้บอกภาษาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้จำนวน 60 คน โดยอาศัยตัวแปรอายุ เป็นเกณฑ์ในการจัดกลุ่มดังนี้ กลุ่มอายุ 15-30 ปี กลุ่มอายุ 35-50 ปี และกลุ่มอายุ 55-70 ปี กลุ่มละ 20 คน รวมทั้งหมด 60 คนและทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบกับการสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาแบ่งวิเคราะห์ตามประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยนำตัวแปรในการศึกษา คือ อายุ มาวิเคราะห์เนื่องจากอายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรื้อร่างและการเปลี่ยนภาษาในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

ภาษาที่ใช้พูดในชุมชนบางซันหมาก

จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยพบว่า ภาษาหลักๆ ที่ใช้พูดกัน อยู่ในชุมชนบางซันหมากมี 2 ภาษาได้แก่ ภาษามอญ และภาษาไทย โดยภาษามอญเป็นภาษาที่มีประชากรตัวอย่างใช้พูดเป็นภาษาแม่จำนวนมากที่สุด ประมาณร้อยละ 56.7 ของประชากรตัวอย่าง ที่ทำการศึกษา รองลงมา คือ ภาษาไทย มีประชากรใช้พูดเป็นภาษาแม่ ประมาณร้อยละ 43.3

ภาษาหลักในชุมชน

เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ในการจัดภาษาหลักในชุมชน ของ Ferguson (1966) พบว่า ภาษาที่เป็นภาษาหลักของชุมชน คือ ภาษาไทยและภาษามอญ โดยภาษาไทยเป็นภาษาที่มีประชากรตัวอย่างพูดเป็นภาษาแม่ ประมาณร้อยละ 43.3 และยังเป็นภาษาราชการของประเทศ ซึ่งตรงตามคุณสมบัติในข้อที่ 1 และ 2 ที่ Ferguson กำหนดไว้ และภาษามอญเป็นภาษาหลักอีกภาษาหนึ่งของชุมชนบางชั้นหมาก เพราะเป็นภาษาที่ประชากรตัวอย่างใช้เป็นภาษาแม่ถึงร้อยละ 56.7 ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรที่ทำการศึกษา ซึ่งตรงตามคุณสมบัติในข้อที่ 1 ของเกณฑ์ที่กำหนด

ภาษารองในชุมชน

เนื่องจากในชุมชนบางชั้นหมาก มีภาษาที่ใช้ในชุมชนจำนวน 2 ภาษา คือ ภาษามอญและภาษาไทย เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การจัดภาษาในชุมชนของ Ferguson (1966) ภาษาหลักของชุมชนคือ ภาษามอญและภาษาไทย ดังนั้น ชุมชนบางชั้นหมากจึงไม่มีภาษาใดเป็นภาษารอง ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่ประชากรในชุมชนบางชั้นหมากให้ความสำคัญและบทบาทของภาษาทั้งสองเท่าเทียมกัน

การเลือกภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก

การเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษา

การเลือกภาษาตามแวดวงการใช้ภาษา ผลการศึกษาพบว่า ในแวดวงครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และศาสนา ภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี ใช้มากที่สุด คือ ภาษาไทย ซึ่งตรงกันข้ามกับกลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปีขึ้นไป ที่ใช้ภาษามอญในแวดวงดังกล่าวมากที่สุด และในแวดวงการศึกษา การค้าขาย การติดต่อราชการ ภาษาไทยเป็นภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุใช้มากที่สุด

การเลือกภาษาตามคู่สนทนา

สำหรับการเลือกภาษาตามคู่สนทนา ผลการศึกษาพบว่า ในการสนทนากับพ่อค้า/แม่ค้า หมอ/พยาบาล เจ้าหน้าที่ราชการ ภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุใช้มากที่สุด คือ ภาษาไทย ขณะที่ในการสนทนากับพระสงฆ์ ผู้ที่อาวุโสกว่า พ่อ/แม่ เพื่อนที่มีอายุเท่ากัน เพื่อนบ้าน พี่-น้อง ภาษาไทยยังคงเป็นภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี ใช้มากที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปีขึ้นไป ใช้ภาษามอญมากที่สุด

ความสามารถในการใช้ภาษาของตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก

การศึกษาความสามารถในการใช้ภาษา ผลการศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างในด้านความสามารถในการใช้ภาษาระหว่างกลุ่มอายุ โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่มีความสามารถในการพูดได้ 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษามอญ สำหรับความสามารถในการฟังพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่มีความสามารถในการฟังได้ 2 ภาษาสูงสุด คือ ภาษาไทยและภาษามอญ ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน สำหรับความสามารถในการอ่าน-เขียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่ มีความสามารถในการอ่าน-เขียนได้เพียง 1 ภาษา คือ ภาษาไทยเท่านั้น

สำหรับความสามารถในการใช้ภาษามอญ พบว่า กลุ่มอายุที่แตกต่างกันมีผลต่อความสามารถในการใช้ภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยกลุ่มอายุ 55-70 ปี เป็นกลุ่มที่มีความสามารถทางภาษามอญอยู่ในระดับเดียวกับเจ้าของภาษาหรือผู้ที่พูดได้สองภาษา ในขณะที่กลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 15-30 ปี มีความสามารถในการใช้ภาษามอญลดหลั่นกันไป ตามลำดับ

ทัศนคติที่มีต่อภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรในชุมชนบางชั้นหมาก

ในด้านทัศนคติของประชากรที่มีต่อภาษาไทย และภาษามอญ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีทัศนคติในทางบวก โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาษาไทยสูงที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 55-70 ปี มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาษามอญสูงที่สุด เมื่อเปรียบเทียบค่าความแตกต่างระหว่างทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างประชากรในแต่ละกลุ่มอายุ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอายุกับทัศนคติที่มีต่อทั้งภาษาไทยและภาษามอญ โดยไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทัศนคติที่มีต่อภาษามอญ

กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีทัศนคติในทางบวกต่อภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 55-70 ปี มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาษามอญเฉลี่ยสูงที่สุด ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 35-50 ปี และ 15-30 ปี มีระดับความคิดเห็นที่มีต่อภาษามอญรองลงมา ตามลำดับ เมื่อทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุ ด้วยการทดสอบค่า F ผลปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างของความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทัศนคติที่มีต่อภาษาไทย

กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีทัศนคติในทางบวกต่อภาษาไทย โดยกลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี มีทัศนคติในทางบวกต่อภาษาไทยสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 55-70 ปี และ 35-50 ปี ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาษาไทยของกลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุ โดยการทดสอบค่า F ผลปรากฏว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชน

จากการวิเคราะห์เกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชนของ Fishman (1985a cited in Holmes *et al.*, 1993) พบว่า ชุมชนบางชั้นหมากมีลักษณะส่วนใหญ่ตรงตามเกณฑ์ที่ Fishman ได้กล่าวไว้ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นในด้านภูมิประเทศที่ตั้งของชุมชนที่มีลักษณะติดต่อกันทั้งชุมชน การใช้ภาษาของตนเองในชุมชนที่ยังคงมีให้พบเห็น การที่สมาชิกในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าของภาษาและมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาของตนเอง รวมไปถึงการกระทำต่างๆ ที่แสดงถึงความพยายามของคนในชุมชนในการอนุรักษ์และตระหนักถึงคุณค่าของภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ได้แก่ การที่คนในชุมชนยังคงร่วมมือกันในการอนุรักษ์และสืบสานงานประเพณีต่างๆ ของมอญ การจัดตั้งชมรมเยาวชนไทยรามัญ วัคฮัมพวันเพื่อให้เยาวชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานภาษาและวัฒนธรรมประเพณีของตนเองมากขึ้น การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามอญให้กับคนในชุมชนเช่นการคิดป้ายคำสอนต่างๆ ในภาษามอญตามบริเวณวัคฮัมพวัน ซึ่งนอกจากจะเป็นคติเตือนใจและยังเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษามอญอีกด้วย

การจัดทำเว็บไซต์เพื่อการเรียนรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนบางชั้นหมาก เอกลักษณะการแต่งกาย ประเพณีต่างๆ และลักษณะของภาษามอญบางชั้นหมากรวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือ ข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับชุมชนมอญบางชั้นหมาก การสวดมนต์ของพระสงฆ์ในภาษามอญ การที่ ผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ในชุมชนรู้สึกว่ภาษามอญกำลังจะสูญหายและพยายามที่จะสอนภาษามอญ ให้กับลูกหลานตนเอง เป็นต้น ดังนั้น จากข้อมูลข้างต้นที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าแม้ว่า ภาษาไทยจะเริ่มเข้ามาแทนที่ภาษามอญ แต่เนื่องจากการที่สมาชิกในชุมชนบางชั้นหมากตระหนัก ถึงการที่ภาษาของตนเองกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงและการพยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะ เห็นว่าความร่วมมือของคนในชุมชนในการที่จะช่วยกันอนุรักษ์เอกลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง ไม่ว่าจะ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม ภาษา การแต่งกายและการละเล่นต่างๆ เป็นปัจจัย ที่สำคัญที่ส่งผลให้ภาษามอญยังคงดำรงอยู่ในชุมชนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการดำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนบางชั้นหมาก จะเห็นได้ว่ามี ภาษาที่ประชากรส่วนใหญ่ใช้พูดกันในชุมชน 2 ภาษา คือ ภาษามอญ และภาษาไทย ซึ่งอาจจัดว่า ชุมชนบางชั้นหมากมีลักษณะเป็นสังคมแบบทวิภาษา (Diglossia) ที่มีการใช้ภาษาหลักๆ ในชุมชน 2 ภาษา ซึ่งแต่ละภาษามีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จาก ผลการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการเลือกภาษา (Language Choice) ของกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยที่ภาษามอญเป็นภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรเลือกใช้มากที่สุด ในแวดวงครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และศาสนา ทั้งนี้ อาจสรุปได้ว่าภาษามอญเป็นภาษาที่ใช้กันภายในชุมชนและเป็นภาษา ที่มีบทบาทและความสำคัญในด้านวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของชาวมอญในชุมชน ในขณะที่ภาษาไทย เป็นภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรเลือกใช้ในแวดวงการศึกษา การค้าขาย และการติดต่อราชการ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้ภายนอกชุมชนและเป็นภาษาที่มี บทบาทในด้านการดำรงชีวิตในสังคม เช่นการทำงาน การติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอก การศึกษา เป็นต้น และจากการที่ภาษาทั้ง 2 ภาษาในชุมชนมีบทบาทและความสำคัญที่แตกต่างกัน ในชุมชน ประกอบกับการพิจารณาตามเกณฑ์การจัดภาษาในชุมชน Ferguson's Formula (1966 cited in Fasold, 1984: 62) จึงทำให้ไม่มีภาษาใดเป็นภาษารอง ดังนั้นภาษาหลักของชุมชนจึงมี 2 ภาษา คือ ภาษามอญ และภาษาไทย

ในประเด็นเกี่ยวกับการเลือกภาษา ผลการศึกษาพบว่า ในแวดวงที่มีความไม่เป็นทางการ เช่น แวดวงครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และศาสนา ภาษาที่กลุ่มตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่เลือกใช้ในแวดวงดังกล่าวคือ ภาษามอญ ซึ่งตามทฤษฎีทางสังคมวิทยาจัดเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่าหรือภาษา L (Low prestige) ในทางกลับกันในแวดวงที่มีความเป็นทางการหรือใช้ติดต่อสื่อสารภายนอกชุมชนและกับบุคคลภายนอกชุมชน เช่น การศึกษา การค้าขาย และการติดต่อราชการ ภาษาที่ใช้ต้องมีความเป็นทางการมากกว่า ซึ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรเลือกใช้ ภาษาไทย ซึ่งจัดเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่าหรือภาษา H (High prestige) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociology) ของ Fishman (1964, 1965, 1968 cited in Fasold, 1984: 183-202) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแวดวงภาษากับการแบ่งหน้าที่ของภาษาอย่างชัดเจน โดยภาษาที่มีบทบาทสำคัญในสังคมน้อยกว่าหรือภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่า มักจะถูกนำมาใช้ในแวดวงที่มีความไม่เป็นทางการ ส่วนภาษาที่มีบทบาทที่สำคัญมากกว่าในสังคมหรือภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่าจะถูกนำมาใช้ในแวดวงที่มีความเป็นทางการมากกว่า ทั้งนี้ผลการวิจัยยังมีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัย ของ Greenfield (1972 cited in Fasold, 1984: 183) ศึกษาแวดวงการใช้ภาษาระหว่างภาษาสเปนกับภาษาอังกฤษ ของคนเปอโตริกัน ซึ่งจัด ภาษาสเปน เป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีน้อยกว่า โดยจะถูกนำมาใช้ในแวดวงที่มีความเป็นทางการน้อยหรือเป็นกันเอง (intimate domain) ในขณะที่ ภาษาอังกฤษ จัดเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีสูงกว่าจะใช้ในแวดวงที่มีความเป็นทางการ (status domain) และในงานวิจัยของ Parasher (1980 cited in Fasold, 1984: 184-186) ซึ่งศึกษาแวดวงการใช้ภาษาของประชากรที่พูดได้สองภาษา ภาษาแม่ (mother tongue) - ภาษาอังกฤษ โดยแต่ละภาษาของคนที่มีภาวะสองภาษาจะแตกต่างกันไปตามหน้าที่ โดยภาษาแม่เป็นภาษาที่ใช้กันมากที่สุดในแวดวงครอบครัว ซึ่งจัดเป็นแวดวงหนึ่งที่มีความเป็นทางการน้อยที่สุด ในขณะที่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้กันมากที่สุดในแวดวงที่มีความเป็นทางการมากขึ้น

นอกจากนี้ ในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกภาษายังพบว่ากลุ่มอายุที่ต่างกันของกลุ่มตัวอย่างประชากรมีอิทธิพลต่อการเลือกภาษา กล่าวคือ กลุ่มที่มีอายุมากกว่าจะใช้ภาษามอญในแวดวงต่างๆ ในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย ซึ่งอัตราการใช้ภาษามอญตามแวดวงการใช้ภาษาและคู่สนทนา จะลดหลั่นกันตามกลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุ 55-70 ปี ใช้ภาษามอญมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 15-30 ปีตามลำดับ แม้ว่ากลุ่มอายุ 15-30 ปี จะเป็นกลุ่มที่มีอัตราการใช้ภาษามอญน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี แต่ผลการศึกษาไม่ได้แสดงว่าไม่มีการใช้ภาษามอญในกลุ่มประชากรอายุนี้แต่อย่างใด ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการที่กลุ่มตัวอย่างประชากรยังคงใช้ภาษามอญอยู่บ้าง ประกอบกับความพยายามในการที่จะอนุรักษ์ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณี

ดั้งเดิมของคนในชุมชนและทัศนคติที่มีต่อภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากรในด้านบวก นับเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการที่จะทำให้ภาษามอญยังคงอยู่ในชุมชนบางชั้นหมากต่อไป

ความสามารถในการใช้ภาษา ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งความสนใจไปที่ ความสามารถในการใช้ภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากร ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นประเด็นในการพิจารณาแนวโน้มของการชำระและการเปลี่ยนภาษามอญในอนาคต ผลการศึกษาพบว่าความสามารถในการใช้ภาษามอญของกลุ่มตัวอย่างประชากรแต่ละกลุ่มอายุมีความสามารถทางภาษาลดหลั่นกันตามลำดับ โดยกลุ่มที่มีอายุมากที่สุด (55-70 ปี) มีความสามารถทางภาษาสูงที่สุด และลดลงในกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 15-30 ปี ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ “Fishman’s description of the progression of language shift over three generations of a minority community” (1985a cited in Holmes *et al.*, 1993: 7) ซึ่งกล่าวว่า ความสามารถทางภาษาของชนกลุ่มน้อยจะค่อยๆลดลงตามรุ่นอายุ โดยรุ่นอายุที่ 1 จะมีความสามารถทางภาษาสูงกว่าเมื่อเทียบกับรุ่นอายุที่ 2 และรุ่นอายุที่ 3 จะมีความสามารถทางภาษาน้อยที่สุด ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภาษาสูญหาย แต่ทั้งนี้ Fishman กล่าวว่าหากชนกลุ่มน้อยนั้น คอยสังเกตการเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่จะเกิดขึ้นและร่วมกันแก้ไข ก็จะทำให้ภาษาของชนกลุ่มน้อยนั้นสามารถชำระอยู่ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังมีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยของ Holmes *et al.* (1993) ที่ว่าความสามารถในการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อย จะลดหลั่นกันไปตามรุ่นอายุโดยความสามารถทางภาษาของกลุ่มประชากรที่มีอายุมาก (older respondents) จะสูงกว่ากลุ่มประชากรที่มีอายุลดหลั่นลงมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพนธ์ จันทวิเทศ (2532) ซึ่งศึกษาความสามารถในการใช้ภาษาของประชากรชุมชนหลายภาษา พบว่า ความสามารถในการใช้ภาษาแตกต่างกันไปตามอายุ โดยประชากรที่มีอายุมากจะมีความสามารถในการใช้ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ได้สูงกว่าประชากรที่มีอายุน้อย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษา จะเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกกลุ่มอายุมีความสามารถในการพูดและฟังได้ 2 ภาษา คือ ภาษามอญ และภาษาไทย ในอัตราที่เกินกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรในกลุ่มนั้นๆ ซึ่งอาจถือได้ว่าประชากรในชุมชนนี้มีภาวะสองภาษา (Bilingualism) กล่าวคือ การที่ประชากรในชุมชนสามารถพูดได้ 2 ภาษาในสถานการณ์ต่างๆ ได้เหมือนกัน และยังเป็นชุมชนที่มีสมาชิกส่วนใหญ่วุฒุน้อยได้สองภาษาอีกด้วย ในขณะที่เมื่อพิจารณาที่ความสามารถในการอ่าน-เขียนของกลุ่มตัวอย่างประชากร พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ในทุกกลุ่มอายุมีความสามารถในการอ่าน-เขียนได้เพียง 1 ภาษา คือ ภาษาไทยเท่านั้น ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่ที่รู้ภาษามอญในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญในการเรียนรู้ระหว่างภาษาไทยและภาษามอญของลูกหลาน พบว่า เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองภาษา ภาษาไทยเป็นภาษาที่พวกเขาต้องการ

ให้ลูกหลานเรียนรู้ได้มากกว่าภาษามอญ เนื่องมาจากการที่ภาษาไทยได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันค่อนข้างมากกว่า ในขณะที่ภาษามอญนำไปใช้ได้เฉพาะในแวดวงที่ค่อนข้างจำกัด ซึ่งส่งผลให้จำนวนผู้ที่อ่าน-เขียนภาษามอญได้มีจำนวนลดลง แต่อย่างไรก็ตามจากข้อมูลที่ได้จากการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ประกอบกับทัศนคติของประชากรทุกกลุ่มอายุในชุมชน ซึ่งมีทัศนคติทางด้านบวกต่อภาษามอญ ซึ่งจะเห็นได้จากความร่วมมือของคนในชุมชนที่ตระหนักในการอนุรักษ์ภาษามอญ โดยดำเนินการจัดงานและสืบสานประเพณีต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองเป็นประจำทุกปี และความพยายามของผู้ใหญ่ที่รู้ภาษามอญในชุมชนที่จะถ่ายทอดภาษามอญให้กับลูกหลาน จึงยังผลให้ภาษามอญยังคงอยู่ในชุมชน

ในด้านทัศนคติที่มีต่อภาษา ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติในทางบวกต่อทั้งภาษามอญ ซึ่งเป็นภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนและภาษาไทย นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มอายุที่แตกต่างกันของตัวอย่างประชากรไม่มีนัยสำคัญต่อทัศนคติที่มีต่อภาษา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการตระหนักและให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ซึ่งจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่า ประชากรทุกกลุ่มอายุส่วนใหญ่เข้าใจและตระหนักได้ดีถึงอัตราการใช้ภาษามอญที่ลดลงภายในชุมชน รวมถึงผลที่อาจเกิดตามมา คือ การที่ภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนจะสูญหายไปไปในที่สุด จึงทำให้ประชากรในชุมชนตื่นตัวและหันมาร่วมมือกันในการพยายามที่จะอนุรักษ์สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนไว้ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา วัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณี

นอกจากนี้ ยังพบว่าผลการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติมีลักษณะที่สอดคล้องกับเกณฑ์ทางสังคม มนุษยวิทยาของ Fishman (1985a cited in Holmes *et al.*, 1993: 15) ที่กล่าวไว้ว่าทัศนคติที่มีต่อภาษาประจำกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองในทางบวกเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชน ซึ่งผลการศึกษาในส่วนนี้จะเป็ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มของภาษามอญในอนาคตด้วย

จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ประกอบกับการวิเคราะห์ตามเกณฑ์ทางสังคม มนุษยวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชนของ Fishman (1985a cited in Holmes *et al.*, 1993: 15) จะเห็นว่า ลักษณะส่วนใหญ่ของชุมชนตรงกับเกณฑ์ที่ Fishman ได้เสนอว่าเป็นเกณฑ์ที่จะสนับสนุนให้เกิดการธำรงภาษาในชุมชน ซึ่งในจำนวนเกณฑ์ทั้ง 8 ข้อ นั้น มีลักษณะ 2 ประการที่ไม่ตรงตามเกณฑ์ดังกล่าวคือ การที่คนในชุมชนยังคงรำลึกถึงแผ่นดินเกิดของตนเอง และการต่อต้านการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนเกิดและเติบโตในประเทศไทย และสังคมของคนในชุมชนที่เปิดกว้างขึ้น จึงทำให้ไม่มีการกีดกันในเรื่องของเชื้อชาติ อนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่า

แม้ว่าคนในชุมชนจะแต่งงานข้ามกลุ่ม แต่ก็มิได้ทำให้ความพยายามในการที่จะอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของชาวมอญนั้นหายไปแต่อย่างใด

เนื่องจากในงานวิจัยนี้ อายุเป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาการธำรงและการเปลี่ยนภาษา ในชุมชนบางชั้นหมาก ผลจากการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้แก่ การเลือกภาษาและ ความสามารถในการใช้ภาษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีอายุ 15-30 ปี ซึ่งเป็นตัวแทนของการใช้ภาษาในอนาคต ทั้งนี้ เนื่องจากภาษาที่ผู้พูดในกลุ่มอายุนี้ใช้จะ สามารถบ่งบอกได้ถึงแนวโน้มของภาษาในอนาคต ซึ่งผลการศึกษาทั้งสองประเด็นข้างต้นพบว่า กลุ่มอายุ 15-30 ปี เป็นกลุ่มที่มีอัตราการใช้ภาษามอญ รวมถึงความสามารถในการใช้ภาษามอญ น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มอายุ 35-50 ปี และ 55-70 ปี ในทางทฤษฎีอาจสรุปได้ว่าแนวโน้ม ของภาษามอญกำลังจะเกิดการเปลี่ยน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี เปลี่ยนมาใช้ ภาษาไทยกันมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษายังพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรอายุ 15-30 ปี ยังคงใช้ภาษามอญอยู่บ้าง แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มนี้จะมีอัตราการใช้ที่ไม่สูงมากนัก แต่ก็นับ เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการที่คนในชุมชนจะตื่นตัวและร่วมมือกันในการอนุรักษ์ภาษามอญให้คงอยู่ ต่อไปในชุมชน นอกจากการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการเลือกภาษาและความสามารถในการใช้ ภาษาแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าผลการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อภาษาและเกณฑ์ทางสังคมมนุษยวิทยา ที่มีอิทธิพลต่อการธำรงภาษาในชุมชนนั้น กลุ่มตัวอย่างประชากรมีทัศนคติที่ดีต่อภาษามอญ และ ตระหนักดีถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่เกิดขึ้นผลสานกับความพยายามของคนในชุมชนที่ต้องการ อนุรักษ์วัฒนธรรมและภาษาของตนไม่ให้สูญหาย นับเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิด การธำรงภาษามอญต่อไปในชุมชนได้ไม่ยากนัก

ดังนั้น จากการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการธำรงและการเปลี่ยนภาษา กับกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ซึ่งเป็นประชากรเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นมิใช่ประชากรทั้งหมด จึงไม่สามารถนำไป อ้างอิงกับประชากรในชุมชนทั้งหมดได้ แต่อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาที่ได้สามารถนำไปเป็น แนวคิดในการทำนายแนวโน้มว่าภาษามอญของคนในชุมชนบางชั้นหมากโดยเฉพาะภาษาพูดนั้น จะยังคงอยู่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นควรที่จะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการชำระและการเปลี่ยนภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยที่มีภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มตนเอง ซึ่งอยู่ในภาวะที่มีความเสี่ยงต่อการสูญหาย ทั้งนี้ เพื่อจะได้ทราบสถานภาพของภาษาและวัฒนธรรมและหาแนวทางในการป้องกัน หรือดำเนินแนวทางนโยบายทางภาษาในการอนุรักษ์ฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้คงอยู่ต่อไป

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- ดิยู ศรีนราวัฒน์ และคณะ. 2537. การใช้ภาษาไทยของคนจีนในกรุงเทพมหานคร. รายงานผลการวิจัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2547. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: จามจุรีโปรดักท์.
- บุษบา ประภาสพงศ์. 2550. “สถานการณ์ของภาษาและวรรณกรรมมอญในประเทศไทย”. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการนานาชาติเรื่อง ครอบครองเรื่องมอญ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- ประพนธ์ จันทวิทศ. 2532. ภาษาหลายภาษาในบ้านหนองอารีและบ้านลาวเดิม ตำบลดินแดง อำเภอไทรบุรี จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ. 2540. ภาษาพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระปัญญาวุฒิ วุฑฒิโก และคณะ. 2550. มอญบางขันหมาก. ลพบุรี: วัดอัมพวัน.
- พรรณนพจน์ ปานทองคำ. 2525. ภาษามอญตำบลบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภูธร ภูมะธน. 2536. มอญบ้านบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี. เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูเทพสตรี. (อัดสำเนา)
- สินหา วังคะฮาด. 2542. ภาษาหลายภาษาในชุมชนบ้านท่าคอยนาง ตำบลสวาย อำเภอปรังค์ภู จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุภรณ์ โอเจริญ. 2519. **ชาวมอญในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2541. **มอญในเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- _____. 2550. **มอญในเมืองไทย: การอพยพ ฐานะและการผสมกลมกลืน**. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการนานาชาติเรื่อง ครบเครื่องเรื่องมอญ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัครสำเนา)
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. 2531. **ภาษาศาสตร์เชิงสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. แปลจาก Peter, T. 1974. **Sociolinguistics: An Introduction**. n.p.
- _____. 2545. **แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- องค์ บรรจุน. 2549. **ชุมชนมอญ: มอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี** (Online). www.monstudies.com, 3 มีนาคม 2551.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี. 2540. **ประวัติความเป็นมาและข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนบางขันหมาก** (Online). www.bangkhunmark.com, 3 มีนาคม 2551.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2532. **คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2544. **ภาษาศาสตร์สังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. 2545. **ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Chakshuraksha, N. 2003. **Language Maintenance and Shift in a Displaced Tai Language: A Case Study of Black Tai at Nongkhe Village, Thailand.** Doctor of Philosophy Thesis in Linguistics, Mahidol University.
- Chanmekha, S. 2003. **The Hidden Language: A Case Study of Kasong Language Attitudes, Uses and Abilities in Three Villages in Trat Province, Thailand.** Master of Arts Thesis in Linguistics, Mahidol University.
- Crystal, D. 1987. **The Cambridge Encyclopedia of Language: Multilingualism.** Cambridge: Cambridge University Press.
- Fasold, R. 1984. **The Sociolinguistics of Society.** Georgetown University. Blackwell Publishing, Ltd.
- Fishman, J. A. 1972. **Advance in The Sociology of Language (Vol. 1-2).** The Hague: Mouton.
- Holmes, J. 1992. **An Introduction to Sociolinguistics.** New York: Addison Wsley Longman Inc.
- _____. 1993. **Language Maintenance and Shift in Three New Zealand Speech Communities.** Victoria University of Wellington.
- Kloss, H. 1966. "Six factors that enhance language maintenance and Other factors that sometimes are positive, sometimes negative." cited H. Schiffman. 2000. **Summary of Kloss article in Fishman's volume.** n.p.
- Landweer, M. L. 2001. **Indicators of Ethnolinguistic Vitality (Online).** www.sil.org., 11 May 2007.

- Liang, C. 2545. "Language Shift and Language Maintenance in a Singaporean Chinese Family." **วารสารภาษาและภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. 21 (1): 73-90.
- Rita, L. 1992. **Language Competence and Use among Coastal Kadazan Children: A Survey Report**. Amsterdam: John Beryaning Publishing Co., Philadelphia.
- Pauwels, A. 2004. **The Handbook of Applied Linguistics: Chapter 29 Language Maintenance**. Blackwell Publishing, Ltd.
- Suwanawat, M. 2003. **Language Use and Language Attitude of Plang Ethnic Group in Ban Huay Nam Khun, Chiang-Rai Province**. Master of Arts Thesis in Linguistics, Mahidol University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญและชุมชนมอญบางชั้นหมาก

ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มอญและชุมชนมอญบางชั้นหมาก

ชนชาติมอญ (Mon nationality)

สุภรณ์ โอเจริญ (2545) ได้กล่าวเกี่ยวกับมอญในเมืองไทยไว้ว่า มอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ที่สุดชนชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณพม่าตอนล่าง เป็นชาติหนึ่งที่วางรากฐานทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อักษรศาสตร์ สถาปัตยกรรม กฎหมาย นาฏศิลป์ และดนตรี เป็นมรดกตกทอดมายังหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น พม่า ไทย ลาว และกัมพูชา

ทุกวันนี้ ชนชาติมอญ ไม่มีอาณาเขตประเทศปกครองตนเอง เนื่องจากในอดีตบ้านเมืองตกอยู่ในภาวะสงครามมาโดยตลอด ทั้งการแย่งชิงราชสมบัติกันเอง และจากการรุกรานของข้าศึกสำคัญอย่าง “พม่า” เมื่อบ้านเมืองตกเป็นของศัตรู ชาวมอญจึงเป็นอยู่อย่างแสนสาหัส ถูกกดขี่รีดไถ การเกณฑ์แรงงานก่อสร้าง ทำไร่่นาหาเสบียงเพื่อการสงคราม และเกณฑ์เข้ากองทัพ โดยเฉพาะสงครามในปี พ.ศ.2300 เป็นสงครามครั้งสุดท้าย ที่คนมอญพ่ายแพ้แก่พม่าอย่างเด็ดขาด ไม่สามารถทวงคืนแผ่นดินกลับมาได้อีกเลยจนทุกวันนี้ ชาวมอญส่วนหนึ่งจึงอพยพโยกย้ายเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในเมืองไทย

การอพยพเข้าสู่ประเทศไทย

การที่มอญอพยพเข้าสู่ประเทศไทยได้มีการบันทึกไว้เป็นทางการครั้งแรกใน พ.ศ. 2127 และก็มี การอพยพติดต่อกันมาเรื่อยๆ การอพยพครั้งสำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

1. การอพยพในสมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ. 2112-2133) คือหลังจากที่สมเด็จพระนเรศวรได้ประกาศอิสรภาพ ณ เมืองแครง ในปี พ.ศ. 2127 เป็นต้นมา สาเหตุการอพยพ เนื่องจากชาวมอญไม่สามารถทนต่อความเดือดร้อนที่ได้รับจากพม่า

2. การอพยพในสมัยกรุงธนบุรี การอพยพในครั้งนี้ เนื่องมาจากการที่พระเจ้ามังระ (Hsinbyushin, พ.ศ. 2306-2319) คิดการที่จะมาตีกรุงธนบุรี จึงได้เกณฑ์พวกมอญตามหัวเมืองมาเตรียมการตั้งยุ้งฉางและทำทาง ชาวมอญไม่พอใจจึงพากันหนี

3. การอพยพในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวมอญอพยพเข้ามาครั้งใหญ่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในปี พ.ศ. 2358 เนื่องจากทนต่อการกดขี่ข่มเหงของพม่าในสมัยพระเจ้าปดุงไม่ได้ (Bodawpaya, พ.ศ. 2325-2362) มูลเหตุการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยส่วนใหญ่เนื่องจากมอญถูกบีบบังคับข่มเหงทางการเมืองการปกครอง ทำให้มอญซึ่งรักความสงบต้องพากันอพยพหลบหนีเข้ามายังประเทศไทย ทั้งยังมีสาเหตุอื่นๆ อีก เช่น เมืองมอญนั้นอยู่ระหว่างพรมแดนไทยกับพม่า และมอญยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับไทยมากเมื่อเปรียบเทียบกับพม่า

เส้นทางที่ชาวมอญใช้ในการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยมี 3 ทาง คือ

1. ทางเหนือเข้ามาทางเมืองตากหรือระแหง ทางด่านแม่ละเมา
2. ทางใต้เข้ามาทางเมืองกาญจนบุรี ทางด่านเจดีย์สามองค์
3. เข้ามาทางอุทัยธานี ซึ่งอยู่ระหว่างสองทางแรก

ชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปตามที่ราบลุ่มริมน้ำภาคกลาง ได้แก่ ลพบุรี สระบุรี อโยธยานครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง นครนายก ปทุมธานี นนทบุรี สมุทรสงคราม สมุทรปราการ สมุทรสาคร กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ (โดยมากเป็นแหล่งที่พระเจ้าแผ่นดินทรงโปรดฯ พระราชทานที่ดินทำกินให้แต่แรกอพยพเข้ามา) และบางส่วนตั้งภูมิลำเนาอยู่แถบภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี (เขตเมืองที่อยู่ติดชายแดนไทย) ทางอีสาน ได้แก่ นครราชสีมา มีบ้างเล็กน้อยที่อพยพลงใต้ อย่าง ชุมพร สุราษฎร์ธานี

ชุมชนมอญบางชั้นหมาก

องค์ บรรจุน (2549) กล่าวเกี่ยวกับความเป็นมาของชุมชนบางชั้นหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรีไว้ดังนี้

ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า คนมอญ เริ่มอพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยหลายคราวด้วยกัน นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา (พ.ศ. 2112-2133) เป็นต้นมา จนกระทั่งแผ่นดินสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระมหากษัตริย์ไทยจะโปรดเกล้าฯ ให้ครอบครัว

ชาวมอญตั้งเรือนและปกครองดูแลกันเองในลักษณะประชาคม กระจายอยู่ในหลายจังหวัดของประเทศไทย อาทิ ปทุมธานี สมุทรปราการ ชลบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นต้น

สำหรับชาว “มอญ” ที่อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในจังหวัดลพบุรีนั้น น่าจะเป็นมอญที่อพยพมาจากชุมชนชาวมอญอื่นอีกทอดหนึ่ง อาจารย์ภูธร ภูมิตน เชื่อว่าเป็นไปได้มากที่สุดคือ อพยพมาจากทางใต้ คือ บ้านบางระกำ และจากทิศตะวันตก คือ บ้านโพธิ์ข้าวพอก ตำบลบางมัน อำเภอมือง จังหวัดสิงห์บุรี เพราะมีชาวมอญที่บ้านบางชันหมากหลายคนระบุเช่นนั้น และชุมชนมอญทั้งสองแห่งนี้ล้วนอยู่ไม่ไกลจากบ้านบางชันหมาก สามารถติดต่อกันได้โดยสะดวกผ่านทางแม่น้ำลพบุรี

มีนักวิจัยอีกท่านหนึ่ง คือ ดร.จรรุวรรณ เบลุจาติกุล เชื่อว่าชาวมอญที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนในจังหวัดลพบุรีเป็นมอญที่อพยพมาจากจังหวัดปทุมธานี สมุทรปราการ ออยุธยา และสิงห์บุรี ตอนแรกจะตั้งบ้านเรือนอยู่ที่บริเวณท่าดินเหนียว ซึ่งอยู่ในตำบลโพธิ์เก้าต้น ต่อมาจึงได้ย้ายมาตั้งบ้านเรือนบริเวณบ้านบางคูหรือตำบลบางชันหมากในปัจจุบัน มอญกลุ่มนี้เรียกตัวเองว่า “ไทยรามัญ” แต่คนทั่วไปจะรู้จักกันในนาม “มอญบางชันหมาก”

จากแนวความคิดสองแนวทางดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกันในลักษณะที่ว่า ชุมชนชาวมอญชันหมากมิได้อพยพมาจากพม่าโดยตรง แต่อพยพต่อมาจากดินแดนอื่นในประเทศไทย ซึ่งน่าจะเป็นดินแดนโคสั๊กแห่งแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยานั่นเอง ส่วนสาเหตุการอพยพอาจจะเกิดจากชุมชนเดิมเริ่มแออัด โจรผู้ร้ายชุกชุม เมื่อเดินทางมาถึงพบว่าในตำบลบางชันหมากยังว่างเปล่าเป็นที่ราบใกล้แม่น้ำลพบุรี ทรัพยากรอุดม คือ หน่าน้ำขึ้นจะล้อมรอบเกือบจะเป็นเกาะ อยู่ใกล้กับตัวเมือง สะดวกในการคมนาคมติดต่อกับดินแดนใกล้เคียง และพื้นดินเหมาะสมกับการทำนาอีกด้วย จึงเริ่มตั้งบ้านเรือนขึ้นเป็นชุมชนริมแม่น้ำลพบุรีทั้งสองฝั่ง และขยายออกไปถึงริมถนนสายลพบุรี-สิงห์บุรี ทั้งสองฝั่งเช่นเดียวกัน เมื่อมีการสร้างเส้นทางสายนี้ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ประวัติชุมชนบางชันหมาก

ประมาณหนึ่งร้อยกว่าปีมาแล้ว ได้มีชาวมอญอพยพมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่สองฝั่งลำน้ำลพบุรีรวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ห่างจากตลาดเมืองลพบุรีไปทางทิศตะวันตกประมาณ 3 กิโลเมตร ซึ่ง

เป็นส่วนหนึ่งของตำบพรหมมาศร์ และในปี พ.ศ. 2488 จึงได้แยกออกมาเป็นตำบลบางขันหมาก กำนันตำบลบางขันหมากคนแรก คือ นายสมบัติ วงษ์สุวรรณ ปัจจุบันชาวมอญส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1, 2, 3, 6, 7, 9, 12 ถึงแม้ชาวมอญจะอยู่รวมกันเป็นชุมชนมอญด้วยกันแล้วก็ตาม แต่วิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมแบบชาวมอญบางอย่าง ได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามแบบแผนการดำเนินชีวิตของชาวไทยเจ้าของถิ่น จนแทบไม่เหลือเค้าเดิมให้เห็นอีกต่อไป คงเหลือภาษาและประเพณีความเชื่อบางอย่างเท่านั้น ที่ยังถือเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญบางขันหมาก

และเนื่องจากสมัยนั้นเคยมีพระเจ้ากรุงจีนซึ่งเดินทางมาพร้อมขบวนขันหมากใหญ่โต เพื่อจะไปแต่งงานกับ นางนงประจัน ซึ่งอยู่ในตำบลโคกตำราลงในปัจจุบันนี้ แต่เมื่อพระเจ้ากรุงจีนเดินทางมาถึงบริเวณตำบลบางขันหมากก็เกิดอาเพศลี้มหัสจรรย์มากมายเป็นเหตุให้พระเจ้ากรุงจีนต้องสั่งให้ทหารโยนของขันหมากทิ้งน้ำเพื่อให้เรือแล่นต่อไปได้ บริเวณนี้จึงเรียกว่าตำบลบางขันหมาก และรูปหอยสังข์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการแต่งงานและมีพวงมาลัยวางอยู่บนพาน จึงถูกกำหนดเป็นสัญลักษณ์ประจำตำบลบางขันหมากแห่งนี้ (องค์การบริหารส่วนตำบลบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี, 2540)

ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลบางขันหมากมีเนื้อที่ทั้งหมดจำนวน 16,356 ไร่ หรือคิดเป็น 26.17 ตร.กม. เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลพบุรีไหลผ่านมีระบบชลประทานทั่วถึง แบ่งเป็นพื้นที่ทำการเกษตรคิดเป็น 13,231 ตร.กม. ดังนี้

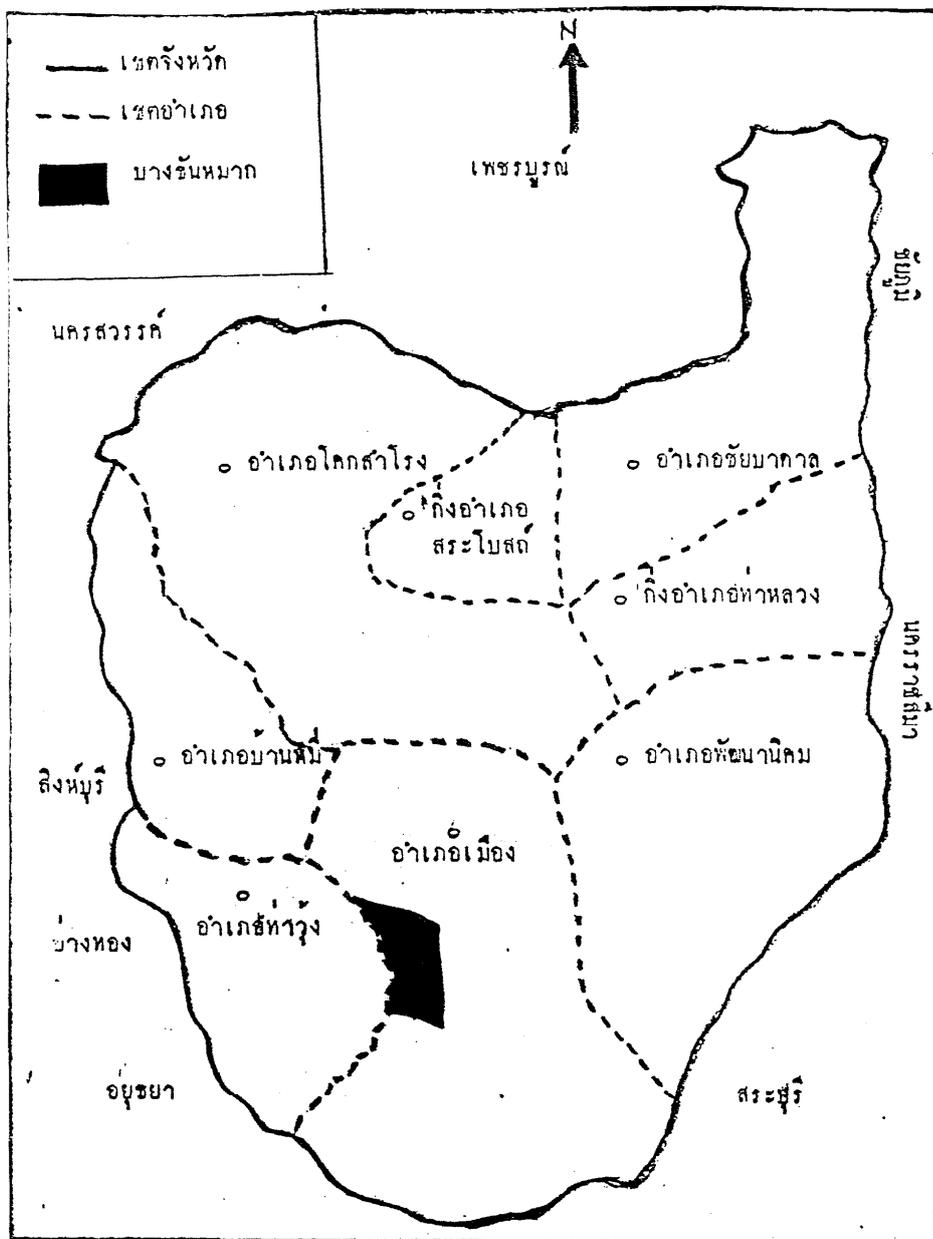
ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลโคกกะเทียม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลโพธิ์เก้าต้น อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบพรหมมาศร์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลโพตลาดแก้ว อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี

ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 9,148 คน แยกเป็นชาย 4,458 คน หญิง 4,690 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 349 คนต่อตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือน 2,342 ครัวเรือน

การคมนาคม

มีถนนสายลพบุรี-สิงห์บุรี ที่ตัดผ่านเขตตำบลเป็นถนนสายหลัก มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และถนนลาดยางสามารถใช้เพื่อสัญจรไปมาและเข้าถึงในทุกหมู่บ้าน ถนนดินลูกรังบริเวณคลอง ชัยนาท-ป่าสัก 3 สำหรับประชาชนไว้คมนาคมและขนส่งผลผลิตทางการเกษตร

ภาพผนวกที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งจังหวัดลพบุรีและชุมชนบางชั้นหมาก

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

คำชี้แจง: แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบในการทำวิจัยเกี่ยวกับการชำรงและการเปลี่ยนภาษาในชุมชนมอญบางชั้นหมาก โดยนางสาวพัชรา อัมพวานนท์ นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วัตถุประสงค์ในการทำวิจัยก็เพื่อให้ทราบถึงสภาพของการใช้ภาษามอญในปัจจุบันและหาแนวทางในการอนุรักษ์ภาษามอญในอนาคตต่อไป ทั้งนี้ในการให้ข้อมูลจะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล จึงใคร่ขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับภาษาที่ใช้

1. เพศ
 ชาย หญิง
2. อายุ..... ปี (กรอกข้อมูลที่เป็นตัวเลข)
3. ภาษาแรกที่พูด
 มอญ ไทย อื่นๆ
4. ระดับการศึกษา
 ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา ปริญญาตรี
5. คุณสามารถพูดได้กี่ภาษา พูดได้.....ภาษา คือ
 ภาษาไทย ภาษามอญ
 ภาษาอีสาน อื่นๆ.....
6. ท่านใช้ภาษาใดในชีวิตประจำวันมากที่สุด
 ภาษาไทย ภาษามอญ
 ภาษาอีสาน อื่นๆ.....
7. ท่านใช้ภาษาใดในชีวิตประจำวันมากเป็นอันดับรองลงมา
 ภาษาไทย ภาษามอญ
 ภาษาอีสาน อื่นๆ.....

ส่วนที่ 2 การใช้ภาษา

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับภาษาที่ใช้

2.1 คุณใช้ภาษาใดเมื่อพูดกับบุคคล ดังต่อไปนี้

คู่สนทนา	ภาษาที่ใช้		
	ภาษาไทย	ภาษามอญ	ทั้งภาษาไทย และมอญ
พระสงฆ์			
ผู้ที่อาวุโสกว่า			
พ่อแม่			
เพื่อนที่มีอายุเท่ากัน			
เพื่อนบ้าน			
พี่ๆ น้องๆ			
พ่อค้า/แม่ค้า			
หมอ/พยาบาล			
เจ้าหน้าที่ราชการ			

2.2 คุณใช้ภาษาใดในแวดวงหรือสถานการณ์ ดังต่อไปนี้

แวดวงการใช้ภาษา	ภาษาที่ใช้			
	ภาษาไทย	ภาษามอญ	ภาษาอีสาน	อื่นๆ (โปรดระบุ)
ครอบครัว (เมื่อคุณพูดคุยกับคนในครอบครัวที่บ้านของคุณ เกี่ยวกับเรื่องภายในครอบครัว) คุณใช้ภาษาใด?				
ญาติพี่น้อง (เมื่อคุณไปหาญาติพี่น้องของคุณที่บ้านและ พูดคุยเกี่ยวกับญาติคนอื่นๆ) คุณใช้ภาษาใด?				
เพื่อนบ้าน (เมื่อคุณเดินไปหาเพื่อนบ้านที่บ้านแล้วพูดคุย กันเรื่องต่างๆไป) คุณใช้ภาษาใด?				
การศึกษา (เมื่อคุณไปพบครูที่โรงเรียน เพื่อพูดคุยเกี่ยวกับ เรื่องการเรียนของคุณหรือบุตรหลานของคุณ) คุณใช้ภาษาใด?				
ศาสนา (เมื่อคุณไปที่วัด และสนทนาธรรมะกับ พระสงฆ์)				
การค้า (เมื่อคุณไปตลาด คุณพูดคุยกับพ่อค้า แม่ค้า เพื่อต่อรองราคาหรือเรื่องราคาสินค้าที่แพงขึ้น) คุณใช้ภาษาใด?				
ราชการ (เมื่อคุณไปติดต่อเจ้าหน้าที่อำเภอเรื่องทำบัตร/ ต่ออายุบัตรประจำตัวประชาชน) คุณใช้ภาษา ใด?				

ส่วนที่ 3 ความสามารถในการใช้ภาษา

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับภาษาที่ใช้

1. คุณสามารถพูดได้กี่ภาษา	พูดได้.....ภาษา คือ
☐ ภาษาไทย	☐ ภาษามอญ
☐ ภาษาอีสาน	☐ อื่นๆ.....
2. ความสามารถในการฟัง	ฟังเข้าใจ.....ภาษา คือ
☐ ภาษาไทย	☐ ภาษามอญ
☐ ภาษาอีสาน	☐ อื่นๆ.....
3. ความสามารถในการอ่าน-เขียน	สามารถอ่าน-เขียนได้.....ภาษา คือ
☐ ภาษาไทย	☐ ภาษามอญ
☐ ภาษาอีสาน	☐ อื่นๆ.....

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

ประเมินความสามารถในการใช้ภาษามอญในสถานการณ์ต่างๆ ดังนี้

	1	2
	ไม่ได้	ได้
1. ถ้ามีคนไทยอยากรู้ว่าสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น พระอาทิตย์ ต้นไม้ นก แมว ภาษามอญเรียกว่าอย่างไร คุณสามารถบอกเขาได้หรือไม่		
2. ถ้ามีคนมอญมาว่ากล่าว ตาหนิคุณเป็นภาษามอญ โดยใช้คำพูดที่ฟังเข้าใจง่าย คุณสามารถเข้าใจและโต้กลับไปเป็นภาษามอญได้หรือไม่		
3. ถ้าคุณจำเป็นต้องไปซื้อมะนาว และน้ำตาลทรายจากร้านที่คนขายพูดภาษามอญ เวลาที่คนขายบอกราคาของที่คุณซื้อ คุณสามารถเข้าใจและจ่ายเงินตามราคาที่คนขายบอก โดยที่ไม่จ่ายเกินกว่าราคาของที่คุณซื้อได้หรือไม่		

	1	2
	ไม่ได้	ได้
4. สมมติถ้าคนในบ้านคุณไม่สบาย คุณจำเป็นต้องพาเขาไปหาหมอที่พูดภาษามอญ เวลาที่หมอบอกเกี่ยวกับวิธีการกินยาว่ากินตอนไหนอย่างไร คุณสามารถเข้าใจในสิ่งที่หมอบอกหรือไม่		
5. ถ้าเพื่อนบ้านที่เป็นชาวมอญของคุณ ไม่สบายเป็นไข้ตัวร้อน คุณสามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลตัวเอง เช่น คีมน้ำเยอะๆ กินยาก่อน-หลังอาหาร ให้กับเขาเป็นภาษามอญได้หรือไม่		
6. คุณสามารถบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวของคุณ เช่น มีกี่คน รูปพรรณสัณฐาน อายุ เป็นภาษามอญได้หรือไม่		
7. คุณสามารถบอกเล่าเกี่ยวกับบ้านของคุณว่าอยู่ที่ไหน พ่อแม่ของคุณเป็นใคร เป็นภาษามอญได้หรือไม่		
8. คุณสามารถบอกวัน เวลาเป็นภาษามอญได้หรือไม่		
9. ถ้ามีคนที่เป็นมอญมาถามทางไปสถานีอนามัยกับคุณ คุณสามารถเข้าใจและบอกทางไปสถานีอนามัยให้กับเขาเป็นภาษามอญได้หรือไม่		
10. ถ้ามีชาวมอญอยากคุยกับคุณเกี่ยวกับเรื่องเหตุบ้านการเมือง เช่น เรื่องการทำงานของรัฐบาล วิกฤตใน 3 จังหวัดภาคใต้ เป็นต้น คุณสามารถคุยกับเขาเป็นภาษามอญได้หรือไม่		
11. คุณสามารถเล่าประวัติของคุณและความใฝ่ฝันในอนาคตเป็นภาษามอญได้หรือไม่		
12. คุณสามารถบอกวันที่เหมาะสมที่ควรกระทำกรใดๆเป็นภาษามอญได้หรือไม่ เช่น ควรจัดงานบุญในตอนเช้า ก่อนพระจะฉันเพล เป็นต้น		
13. คุณสามารถอธิบายถึงสิ่งที่คุณเห็นจากภายนอกหมู่บ้านเป็นภาษามอญได้หรือไม่ เช่น คุณเห็นชาวต่างประเทศกลุ่มใหญ่ที่อำเภอ คุณจึงเอามาเล่าให้เพื่อนคุณฟังว่าพวกเขาเป็นอย่างไร และมาทำอะไรที่นั่น เป็นต้น		
14. คุณคิดว่า คุณสามารถพูดภาษามอญได้ดี (คล่องแคล่ว)		
15. คุณคิดว่า คุณสามารถพูดภาษามอญได้ดี ไม่แพ้ชาวมอญรุ่นเก่าๆหรือไม่		

ส่วนที่ 4 ทักษะติดต่อภาษา

คุณคิดว่าจำเป็นหรือไม่ที่บุตรหลานของคุณจะต้องพูดและเรียนรู้ภาษามอญ เพราะเหตุใด

จำเป็น เพราะ

ไม่จำเป็น เพราะ

ให้ประเมินความคิดเห็นของคุณที่มีต่อข้อความต่อไปนี้ โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงหรือใกล้เคียงกับความรู้สึกมากที่สุด เพียง 1 ช่องในแต่ละข้อ

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1. คุณต้องการให้ลูกหลานพูดภาษามอญได้				
2. คุณสามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้ดีกว่าถ้าใช้ภาษามอญ				
3. ภาษามอญมีประโยชน์ใช้ได้กว้างขวางกว่าภาษาไทย				
4. คุณรู้สึกสนิทสนมกับเพื่อนที่พูดภาษามอญได้มากกว่าเพื่อนที่พูดภาษามอญไม่ได้				
5. การพูดภาษามอญได้ ทำให้หางานง่ายขึ้น				
6. ในการซื้อของตามร้านค้าในหมู่บ้าน หากพูดภาษามอญได้ จะซื้อของได้ในราคาถูกกว่า				
7. คนที่พูดภาษามอญได้ สามารถทำงานให้ก้าวหน้าได้เร็วกว่าคนที่พูดภาษาเดียว				
8. ในประเทศไทย ภาษามอญยังเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันอยู่				
9. ภาษามอญมีความสำคัญในแง่ของขนบธรรมเนียมประเพณี				
10. ภาษามอญมีความสำคัญในด้านการค้าขาย				
11. ภาษามอญมีความสำคัญในด้านการศึกษา				
12. คุณชอบภาษามอญมากกว่าภาษาไทย				

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
13. คุณคิดว่าคนพูดภาษามอญได้จะมีจำนวนลดลง ในอนาคต				
14. ควรมีการสอนภาษามอญในโรงเรียนเช่นเดียวกับ ภาษาอังกฤษ				
15. ทุกคนควรเรียนรู้ภาษาไทยให้ได้ดี				
16. คนที่พูดภาษาไทยไม่เก่ง จะทำงานไม่ก้าวหน้า				
17. คุณจะรู้สึกเสียดาย ถ้าลูกหลานพูดภาษาไทย ไม่เก่ง				
18. ภาษาไทยมีความจำเป็นต่อชีวิตอย่างมาก				
19. ถ้าพูดภาษาไทยไม่ได้ จะหางานทำไม่ได้				
20. ถ้าพูดภาษาไทยไม่เก่ง จะมีเพื่อนน้อย				
21. ถ้าจะให้เข้าถึงสังคมชั้นสูงได้ ต้องพูดภาษาไทย ให้เก่ง				
22. ถ้าอยากมีตำแหน่งสูงในราชการต้องพูด ภาษาไทยให้เก่ง				
23. ใช้ภาษาไทยกับคนแปลกหน้าดีกว่าใช้ภาษามอญ				
24. ใช้ภาษาไทยติดต่อราชการดีกว่าภาษามอญ				
25. ภาษาไทยใช้พูดเรื่องราวต่างๆ ได้มากกว่า ภาษามอญ				

ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือค่ะ

ภาคผนวก ค

การเลือกภาษาตามคู่สนทนาของกลุ่มตัวอย่างประชากร

การเลือกภาษาตามคู่สนทนาของกลุ่มตัวอย่างประชากร

การเลือกภาษาตามบุคคลที่สนทนาด้วยของกลุ่มตัวอย่างประชากร อายุ 15-30 ปี

อายุของผู้พูด	คู่สนทนา								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15	MT	M	MT	T	MT	T	T	T	T
15	MT	M	MT	MT	T	MT	T	T	T
15	T	T	M	T	T	T	T	T	T
15	MT	MT	MT	MT	MT	MT	T	T	T
15	T	T	M	M	M	T	T	T	T
15	MT	M	MT	MT	MT	MT	MT	T	T
15	T	T	T	T	T	T	T	T	T
16	T	T	T	T	T	T	T	T	T
16	T	T	MT	T	T	T	T	T	T
17	T	T	T	T	MT	T	T	T	T
17	MT	MT	MT	MT	MT	MT	MT	T	T
18	MT	T	T	T	T	T	T	T	T
19	M	T	T	T	T	MT	T	T	T
24	MT	MT	MT	MT	MT	T	T	T	T
24	MT	M	T	MT	MT	T	MT	T	T
26	MT	MT	MT	MT	MT	MT	MT	T	T
28	M	M	MT	T	MT	MT	MT	T	T
28	M	M	MT	MT	MT	MT	T	T	T
29	T	T	T	T	T	T	T	T	T
30	M	M	T	T	T	T	T	T	T

หมายเหตุ: M = ภาษามอญ; T = ภาษาไทย (มาตรฐาน); MT = ทั้งภาษาไทย (มาตรฐาน) และมอญ

1 พระสงฆ์

2 ผู้ที่อาวุโสกว่า

3 พ่อแม่

4 เพื่อนที่มีอายุเท่ากัน

5 เพื่อนบ้าน

6 พี่น้อง

7 พ่อค้าแม่ค้า

8 หมอ/พยาบาล

9 เจ้าหน้าที่ราชการ

การเลือกภาษาตามบุคคลที่สนทนาด้วยของกลุ่มตัวอย่างประชากร อายุ 35-50 ปี

อายุของผู้พูด	คู่สนทนา								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
35	M	M	M	M	M	M	T	T	T
35	T	T	T	T	T	T	T	T	T
35	M	M	M	T	M	M	T	T	T
36	M	M	M	T	M	M	T	T	T
36	T	T	T	T	T	T	T	T	T
36	MT	MT	T	MT	MT	T	T	T	T
37	M	M	M	M	M	M	T	T	T
38	M	M	M	T	M	M	T	T	T
38	MT	MT	MT	MT	MT	MT	T	T	T
39	MT	MT	MT	MT	MT	MT	MT	T	T
39	MT	M	M	MT	MT	T	T	T	T
40	M	M	M	M	M	M	T	T	T
40	M	M	M	M	M	M	T	T	T
41	MT	MT	T	T	T	T	T	T	T
43	T	T	T	T	T	T	T	T	T
43	MT	M	M	M	M	M	T	T	T
45	M	M	M	M	M	M	T	T	T
47	M	M	M	M	M	MT	T	T	T
48	M	M	M	T	MT	MT	T	T	T
50	M	M	M	M	MT	M	T	T	T

หมายเหตุ: M = ภาษามอญ; T = ภาษาไทย (มาตรฐาน); MT= ทั้งภาษาไทย (มาตรฐาน) และมอญ

1 พระสงฆ์

2 ผู้ที่อาวุโสกว่า

3 พ่อแม่

4 เพื่อนที่มีอายุเท่ากัน

5 เพื่อนบ้าน

6 พี่น้อง

7 พ่อค้าแม่ค้า

8 หมอ/พยาบาล

9 เจ้าหน้าที่ราชการ

การเลือกภาษาตามบุคคลที่สนทนาด้วยของกลุ่มตัวอย่างประชากร อายุ 55-70 ปี

อายุของผู้พูด	คู่สนทนา								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
55	MT	M	M	MT	MT	M	MT	T	T
55	MT	M	M	MT	T	M	MT	T	T
55	MT	M	M	M	M	MT	T	T	T
55	M	MT	M	MT	MT	MT	T	T	T
56	M	MT	M	MT	MT	T	T	T	T
59	M	M	M	M	M	M	T	T	T
59	MT	M	M	M	M	M	T	T	T
61	MT	MT	MT	MT	MT	MT	T	T	T
62	MT	M	M	M	M	T	T	T	T
63	M	M	M	MT	MT	MT	T	T	T
63	M	M	M	M	M	M	MT	T	T
64	M	M	M	M	MT	MT	T	T	T
65	MT	M	M	M	MT	MT	MT	T	T
65	M	T	M	M	M	MT	T	T	T
67	M	MT	M	M	MT	MT	MT	T	T
68	MT	M	M	M	M	M	M	T	T
70	M	M	M	M	M	M	T	T	T
70	M	M	M	M	M	M	T	T	T
70	M	M	M	M	M	M	MT	T	T
71	MT	T	T	MT	MT	T	T	T	T

หมายเหตุ: M = ภาษามอญ; T = ภาษาไทย (มาตรฐาน); MT = ทั้งภาษาไทย (มาตรฐาน) และมอญ

1 พระสงฆ์

2 ผู้ที่อาวุโสกว่า

3 พ่อแม่

4 เพื่อนที่มีอายุเท่ากัน

5 เพื่อนบ้าน

6 พี่น้อง

7 พ่อค้าแม่ค้า

8 หมอ/พยาบาล

9 เจ้าหน้าที่ราชการ

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ -นามสกุล

นางสาวพัชรา อัมพวานนท์

วัน เดือน ปี ที่เกิด

วันที่ 1 เดือนเมษายน พ.ศ. 2527

สถานที่เกิด

จังหวัดขอนแก่น

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม